

aziz nesin
**HAYVAN DEYİP DE
GEÇME**

ADAM

aziz nesri

HAYVAN DEYİP DE GEÇME

"Bilimsel araştırmalara göre, suçluların yüzde sekseninin, çocukluklarında hayvanlara eziyet edenler arasından çıktığı anlaşılmıştır. Öyleyse, topluma yararlı kişiler olarak yetişmeleri için, çocuklarımıza hayvan sevmeyi, hayvanlara sevecen davranmayı öğretmeliyiz. Hayvanlara acıyanlar, hayvanları sevenler, insanlara da duygulu davranır, güçsüzleri korur, acı çekenlere yardım ederler. Hayvana bakan çocuklarda, kendine güven, sorum duyguları gelişir. (...) Hayvan sevgisinin amacının, insanı sevmek olması gerektiği inancındayım. Bu kitabı da böyle bir amaçla derledim."

— Aziz Nesin

©

Bu kitabın yayın hakları
ADAM YAYINCILIK A.Ş.'nindir.

Birinci Basım: 1973

İkinci Basım: 1976

Üçüncü Basım: 1980

Adam Yayıncılık'ta Birinci Basım: Eylül 1982

Adam Yayıncılık'ta İkinci Basım: Ocak 1985

Kapak Düzeni: ErkalYavi

Aziz Nesin'in Çocuklar ve Ergenler Dizisi: 3

182.10.001.259.108.2

Aziz Nesin
o
Hayvan Deyip de Geçme

HAYVANLARI SEVMEK, KORUMAK

Bütün dünyada her yılın 4 Ekim günü, uluslararası hayvanları koruma günü olarak benimsenmiştir.

Hayvanları koruma düşüncesi ilk kez İngiltere'de doğmuştur. İngiliz parlamento üyesi Bay Richard Marten'le arkadaşı Rahip Brum, bu amaçla 1822 yılında bir dernek kurmuşlardır. Bu dernek, çevrenin de ilgileri, yardımlarıyla gelişmiştir.

İlk hayvanları koruma kanunu da İngiltere'de yapılmıştır.

Yurdumuzda 1912'de Himaye-i Hayvanat Cemiyeti adıyla hayvanları koruma derneği, 1924'de de Türkiye Hayvanları Koruma Cemiyeti kurulmuştur.

Bilimsel araştırmalara göre, suçluların yüzdeseksemnin, çocukluklarında hayvanlara eziyet edenler arasından çıktığı anlaşılmıştır. Öyleyse, topluma yararlı kişiler olarak yetişmeleri için, çocuklarımıza hayvan sevmeyi, hayvanlara sevecen davranmayı öğretmeliyiz. Hayvanlara acıyanlar, hayvanları sevenler, insanlara da duygulu davranır, güçsüzleri korur, acı çekenlere yardım ederler. Hayvana bakan çocuklarda, kendine güven, sorum duyguları gelişir.

KISACA

Salt çocuklar, gençler okusunlar diye yazmadım derlediğim bu yazıları. Ama daha çok onların okumalarını diliyor gönlüm.

Bu yazılarda hiçbir yazı tekniği, yazış ustalığı gütmedim. Yani bu anlatılarda hiçbir kurgu, hiçbir uydurma yok. Yaşayıp gördüğüm yada yaşayanlardan, görenlerden dinlediğim hayvanlara değgin gerçek olayları süsleyip püsl°meden, kendimden hiçbirşey katmadan olduğu gibi yazdım.

Hiç kuşkusuz bunları, okuyanlar kendilerine yararlı dersler çıkarsınlar diye yazdım. Ben de bu olayları yaşadığım yada yaşayanlardan dinlediğim zaman, onlardan kendime dersler çıkarmıştım. Ama bu kitapta anlattığım her olaydan sonra, ondan ille de ancak şöyle bir ders çıkarılmalıdır, demek istemiyorum. Yaşadığımız her olaydan hepimiz kendimize göre ayrı ayrı dersler çıkarabiliriz. Bu dersler, birbirlerinin karşıtı bile olabilir.

Ders mers almayı hiç düşünmeden okuyalım şimdi hayvancıklara değgin şu olayları, içlerinde, belleğimize yerleşenler, unutamadıklarınız olursa, işte onlardan, nasıl olsa, kendinize dersler çıkarmışsınız demektir.

Biz insanoğulları, hayvanların davranışlarını kendimize göre yorumlarız. Hayvanların kimi davranışlarında olağanüstülükler bulmak eğilimindeyizdir. Bizim kendimize göre yorumladığı-

mız herhangi bir hayvan davranışı, belki de o hayvanın, bizim yorumumuzla hiçbir ilişkisi olmayan içgüdüsel bir davranıştır.

Sizin de yaşadığınız yada yaşayanlardan dinlediğiniz hayvanlara değgin gerçek olaylar varsa, yazıp gönderin bana. O yazıları, sizin adınızla, bu kitabın gelecek basımlarına eklerim.

Aziz Nesin

Ondört yaşımdaydım. Çengelköy Asken Ortaokulu'nda yedinci sınıf öğrencisiydim. Tabiat Bilgisi öğretmenimiz Doktor Fikri Servet'ti. Bu öğretmenimizin bir derste anlattığı hayvanlara değgin iki olay bende elerin iz bıraktı. Unutamadığım o iki olaydan birini, belleğimde nasıl kaldıysa öylece, Fikri Servet Bey'in ağzından aktarıyorum:

«Divanyolu'nda, anayol üstünde bir evde oturuyorduk. Bir kış sabahı, evin ikinci katında, yola bakan pencere önünde oturmuş, kahvemi içerek gazete okuyordum. Sokakta bir köpek sürekli olarak havlamaya başladı. Öyle acı, öyle yeğın havlıyordu ki, gazeteyi okuyamadım, tedirgin oldum. Pencereyi açıp dışarı baktım. Bizim evin sokak kapısı önünde bir küçük sokak köpeğı havlamaktaydı. Köpeğı kovmak için aşağı indim. Kapıyı açıp baktım. Kıvrık ak tüylü bir sokak köpeğı. Beni görünce inlemeye başladı. Canının yandığı belliydi. Çenesini eşige dayadı. Yüzüme bakıyordu. Kucağıma alınca bir ayağının kırık olduğunu gördüm. Yarasını yıkayıp arıttım, ilaçladım. Kırık ayağını bir tahtaya bağlayıp sardım. Uzun süre inledi. Neden sonra sustr. Karnını doyurdum. Uyudu.

Onbeş gün kadar sonra sargısını çözdüm. Bir süre de topallayarak yürüdü. Sonra topallaması da geçti. Cana yakın, sevim-

li bir köpek oldu. Ama sokağa alışkın olduğu için hiç evde kalmak istemiyordu. Her fırsatta sokağa kaçıyor. Araya taraya sokakta bulup eve getiriyorduk. Günün birinde yine kaçmış, çok aradık, ama bulamadık. Üzıldük elbet, ama zamanla unuttuk gitti.

Ertesi kış, yine bir sabah, pencere önünde kahvemi içiyordum. Acı acı havlayan bir köpek sesi duydum. Onun sesine benziyordu. Aşağı inip sokak kapısını açtım. Evet, ta kendisi... Beni görünce sevinçten kuyruğunu sallamaya başladı. Üzerime atılıyordu. Ama bu kez yalnız değildi. Yanında koskocaman, sarı tüylü bir köpek vardı. O iri köpek boyuna inliyordu. Yakından bakınca, kocaman köpeğin bir ayağının kırık olduğunu gördüm.

Küçük sokak köpeğimiz, bir yıl sonra, ayağı kırılmış arkadaşını da tedavi etmem için bana getirmişti.»

GÜZEL BİR RASLANTI

Öğretmenimiz Doktor Servet Bey'in yarım yüzyıla yakın zaman önce anlattığı hayvanlara değgin bir olay da sudur:

Akrabası olan bir subay, Birinci Dünya Savaşı'nda, Sina Savaş boylarında bulunuyormuş. Bu subay bigün yolu üzerinde bir yılanla bir kirpinin kavgalarını görmüş. Kirpi, yılanı saldırıyor, koca yılanı dikenleriyle boyuna yaralıyormuş. Yılan kaçıp kurtulmak istedikçe, kirpi koşup yolunu kestiği yılanın üstüne atılıyormuş. Yılan öyle yaralanmış ki, nerdeyse öldü ölecek... Subay, baston diye kullandığı, elindeki kaim sopayı kirpiye vurmuş. Kirpi bu vuruşla hemen ölmüş, sopa da kırılmış. Subay, sopanın elinde kalan parçasını sallaya sallaya çöl yolundan geçip çadırına gelmiş. Uzun süre çadırında kaldıktan sonra dışarı çıkmış. Bir de bakmış ki, az önce kirpiden kurtardığı o kocaman yılan, çadırın kapısı önünde kıvrılmış kalmış, orada ölmüş. Yanında da kirpinin sırtında kırılan sopanın öbür parçası duruyor.

Fikri Servet Bey bu olayı anlattıktan sonra şöyle demişti:

«Yaralı yılanın, kendisine yapılan iyiliğe teşekkür için, sopanın kırılan parçasını, sahibinin arkasından çadırınadək getirmiş olması, inanılacak bir olay değildir. Ama olay da gerçektir. Herhalde bu, bir güzel rastlantıdır.»

GEZGİN BİR KEDİ

Arkadaşım Enis Olcayto, Kuzguncuk'ta bir evde oturuyordu. Sarı bir kedileri vardı. Bir ay sürecek bir geziye çıkacaklardı. Enis, kediyi bir sepete koyup Şehremini'nde oturan bir akraba-sının evine götürdü. Aradan uzım zaman geçmişti. Bigün Enis'in evine gitmiştim. Sarı kedi oradaydı.

— Sizin kedi değil mi bu? diye sordum.

— Evet, dedi.

— Şehremini'nden mi alıp getirdin geriye?

— İnanılır gibi değil ama kendisi geldi. Şehremini'ne bıraktıktan iki ay kadar sonraydı. Bigün bahçedeydik. Sarmanın sesini duyduk. Bir de.baktık, duvarda-.. Mırlayarak geldi, kucağıma çıktı.

— Şehremini'nden ta buraya nasıl gelebilmiş! Hadi yolun uzunluğu neyse, ya Boğaz'ı nasıl geçmiş?

Sarman, Şehremini'ndeki evden yirmi gün önce kaybolmuş. Demek, Şehremini'nden yirmi günde gelebilmiş. Yolculuğu elbet bu denli uzun sürmezdi ama, herhalde vapura binmekte zorluk çekmiş olacak. Kimbilir kaç kişi, Sarman'ı bindiği vapurdan dışarı attı. Kimbilir kaç bez denedi zavallı Sarman vapur yolculuğunu da sonunda başardı! Eve döndüğünde çok zayıflamış. Yirmi gün hem kara, hem deniz yolculuğu kolay mı!...

ISIRMAYA BİLE DEĞMEZ

Başından geçmiş bu olayı da film prodüktörü Hüsnü Canlürk şöyle anlatmış:

«Film çekimi için arabayla Konya'nın bir ilçesine gidiyorduk. Akşam karanlığı basarken araba bozuldu. Geceyi geçireceğimiz ilçe yakındı. Arabada kadımlar olduğu için, onları bıraktım, ben ilçeye yollandım. İlçeden bir arabayla dönüp kadınları alacaktım.

Arabadan indikten sonra beş - altıyüz metre ancak yürümüşüm ki, birden bisürü köpek havlaması duydum. Dönüp arabaya dek kaçacak zaman yoktu. Birden köpekleri karşımda gördüm, dört iri köpek... Hele biri, öbürlerinden de iriydi. Köpeğin iriliğini anlatmak için «Sıpa kadar» denir, bu, sıpadan da iriydi. Ak başlı, kara burunlu bir çoban köpeği... Her köpek beni önce, kendisi parçalam diye, birbirleriyle yarış içinde koşuyordu. Ama o en irileri, benim işimi bitirmeyi öbürlerine bırakmak istemediğinden, önüne geçen köpeği göğüsleyip deviriyordu. Anlaşılan beni ille de o parçalayacak...

Bilenlerden duymuştum; köpek, insana saldırınca, çöküp kımıldamadan öylece durursan bişey yapmazmış... Ben de olduğum yere çöktüm. Zaten korkudan bacaklarımın bağı çözülmüştü. Çökmekten başka bişey yapamazdım.

Olduğum yerde bzldm, kımıldamadan duruyorum.

Köpekler soluk soluğa, dilleri dışarda geldiler. O ak başb, kara burunlu en önde... Hırlayıp, ısırıp öbürlerini geri itti. Yanıma sokuldu. Ben kımıldamayınca o da bana gerçekten bişey yapmadı. Biriki kez çevremde döndü, dolandı. Beni kokladı, kokladı... Sonra art ayağının birini kaldırıp, hem de suratıma İşedi. O içerken bile, korkudan kımıldayamadım. İşedikten sonra da çekip gitti. brleri de onu izlediler.

O ak başlı, kara burunlu oban köpeği, benim korkudan tiritir titrediğimi görünce, kimbilir belld de «Bu ısırmaya bile değmez» deyip ondan suratıma işemiştir...»

ANA GİBİ YÂR OLMAZ

Meral Çelen anlatıyor:

«Kirpileri çok severim.

Bir gece Orhan Apaydın'larm evlerinin bahçesindeydik. Bahçede gezinirken, duvarın dibinde bir hışırtı duydum. Eğilip baktım, bir kirpi yavrusu. Aldım yavruyu avucuma, eve getirdim. Bisüre ortalıkta dolaştı. Epiy sonra kirpi yavrusunu, aldığım yere götürdüm. Yere koyarken bir de baktım, orda bir kocaman kirpi dolanıp duruyor. Bu yavru kirpinin anası olacaktı. Kokusunu izleyerek yavrusunun arkasından burayadek gelmiş, burada ben yavruyu kucağıma alıp götürdüğümünden, bundan sonra bir yere gidemeyip orda dolanmaya, yavrusunu aramaya başlamıştı.»

GÜVENİ KÖTÜYE KULLANAN KÖPEK

Hani ağızlarında gazete, çanta, sepet taşıyan köpekler vardır. Çocukluğumdanberi böyle bir köpeğimin olmasını isterdim.

Teğmen olarak Muratlı'da bir askerî birlikte görev almıştım. Kışlayla talim alanı arası yarım saat sürerdi. Her sabah bölüğümü talim alanına götürürken bölüğün arkasına bisürü köpek takılırdı. Bu köpeklerden en irisini kendime alıstırdım. Kına kızılı parlak tüyleri vardı. Bu köpeği yavaş yavaş eğitmeye başladım. Epiy uğraştım, ama bir ay kadar sonra köpek, ağzına verdiğim talimnameyi taşıyordu artık.

Ağzında talimnameyi taşıyan köpeğin arkamdan gelmesinden pek böbürlenirdim. Herkese caka satardım.

Teftiş günü, kolordudan bir general de gelmişti. Birliğimizi teftişe çok iyi hazırlamıştık. Yalnız bişeyi unutmuşuz, bölüğün ardına takılan köpekleri... Onları teftiştten önce gözden uzaklaştırmamız gerekirdi.

Birliğimiz kışlanın önüne çıkınca köpekler de her zamanki gibi orda toplandılar. Koşuşup oynaşmaya başladılar. O gün, her zamankinden de coşkundular. Ortalığı toza dumana katıyorlardı. Yalnız benim kına kızılı tüylü köpeğim pek ciddiye. Görevini yapmak için yambaşımda bekliyordu. Öbür itlere hiç uymuyordu. Elimdeki talimnameyi, her zamanki gibi ağzma vermemi bekliyordu. Ama ben talimnameyi o gün köpeğimin ağzı-

na verip vermemekte ikircimliydım. Bir köpeğin dişleri arasında talimname taşıması, üstlerimin hoşuna gider miydi, gitmez miydi? Belki de köpeği bile eğittiğimi görüp beğenirlerdi. İçimden, köpeğe talimname taşıtıp bir gösteri yapmak geliyordu. Ama ya üstlerim kızarsa diye de çekmiyordum. Sonunda köpeğe talimnameyi vermemeye karar verdim. Bölük, talim alanına doğru yürüyüşe geçince, benim köpek de her sabah alıştığı gibi, ille de talimnameyi dişleri arasında almak için üstüme atılmaya başladı. Köpek, o sabah neden talimnameyi vermediğini anlamamıştı. İlle de görevini yapmak istiyordu. Bütün subayların gözleri üstümdeydi. Ben bölüğün önünde giderken, iri bir köpeğin kuyruğunu sallayarak üstüme başıma atlayıp durması hiç de güzel bir görüntü değildi. Ben talimnameyi korumak, kaptırmamak için havaya kaldırdıkça, bunu bir oyun sanan köpek, büsbütün coşuyor, üstüme sıçrayıp atlıyordu. Başkalarına göre durumum belld çok gülünçtü, ama bana sorulursa gerçekten çok Zor durumdaydım. Köpekle başedemeyeceğimi anlayınca, talimnameyi köpeğin ağzına verdim. Artık ne olursa olsun, diyordum. Üstlerim, belki de köpeği nasıl eğittiğimi görür de beğenirlerdi. İyi bir gösteri yapmış olacaktım.

Köpek, talimnameyi dişlerinin arasına alınca hiç beklenmedik bişey oldu. Her zaman, talimname ağzında, arkamdan uslu uslu gelen o köpek, o gün talimnameyi kapınca bir coşsun, bir coşsun... Talimnameyi her zamanki gibi kendisine kolayca vermediğime mi kızdı, yoksa kendisiyle oynadığımı mı sandı, artık ne olduğunu anlayamadım, ama köpek, ağzındaki talimnameyle oynamaya başladı. Oynadıkça coştı, coştukça azdı... Talimnameyi dişleriyle, pençeleriyle paramparça ediyordu. Ben yakalamak, talimnameyi kurtarmak için arkasından koştukça o kaçıyor, kaçtıkça da talimnameyi daha çok parçalıyordu. Kaçarken kaçarken talimnameyi ağzından yere bırakıyor, sonra bir saldırışta yeniden kapıyordu. O gün de çok sert bir rüzgâr vardı. Talimnameyi paramparça etti. Her bir parça rüzgârda savrulmaya başladı. Parça parça yapraklar havada ak kuşlar gibi uçuşuyordu. O iki-üçyüz sayfalık talimname sanki iki-üçbin sayfa olmuştu. Havada o denli çok kâğıt parçaları uçuşmaktaydı.

Talimnameyi dört ay ağızında uslu uslu taşıyan köpek o gi neden öyle yapmıştı? O gün şakacılığı mı tuttu, öbür köpekler mi onu coşturdu, hiç anlayamadım.

O günkü teftişin nasıl geçtiğini söylemem, artık gereksizdir sanırım.

CANAVARLAŞAN FARELER

İstanbul Senatörü Fikret Gündoğan anlattı:

«Askerliğimde, Erzurum'da bir levazım subayı vardı. Ambarcıdaki fareler öyle üremişler ki, albay başa çıkamaz olmuş. Fare zehirlerinin, öldürücü türlü ilaçların hiçbir etkisi olmuyormuş. Fareler zehirli yiyecekleri yiyor, yine de ölmüyorlarmış. iyice azmışlar. Kediler de bu iri farelerle başedemiyorlarmış. Kapanlar kurarak gecede birkaç fare yakalanıyor ama, üçünü beşini yokederek farenin kökünü kazımak olanağı yok.

Albay düşünce taşma farelerin kökünü kazımak için bulduğu bir yöntemi denemeye girişmiş. Dört yanı örgü telle çevrili büyük bir kafes yaptırmış. Kapanla yakaladığı canlı fareleri her gün bu büyük kafese koyuyormuş. Kocaman kafeste onbeş kadar fare olmuş. Bunları aç bırakmış. Bisüre açlığa dayanan fareler, sonunda birbirleriyle boğuşmaya başlamışlar. Bu boğuşmada içlerinden birini parçalayıp yemişler. Ertesi gün, yine içlerinden birini parçalayıp yiyerek doymuşlar. Sona doğru, en iri, en güçlü fareler sağ kaldığından aralarındaki can savaşı da o denli korkunç oluyormuş. Kala kala kafeste üç fare kalmış; onca farenin en canavarı kesilmiş üç fare... Ertesi gün de o üç fareden biri, öbürlerine yem olacak...

Albay, kafesin kapısını açıp bu üç canavar fareyi ambara

salmış. O günden sonra da ambarda fareler günden güne azalmaya başlamış. Birbirlerini yemeye alışmış o üç canavar fare, ambardaki öbür fareleri boğup boğup öldürüyorlarmış. Yalnız yemek için değil, boğmaya alıştıklarından kendi türlerini öldürüyorlarmış.» '

HAYVANLAR TAKIMI

1930 yıllarında, İstanbul'da, Mevlânakapı'yla Şehremini arasında biyerde oturuyorduk. Beş dönümlük bir bahçemiz vardı. Kedimizle köpeğimiz, birarada büyüdükleri için arkadaş olmuşlardı. Sebze ektiğimiz bahçemizin biyanında da tavuklarımız vardı. Bir de eşeğimiz vardı. Eşeğin adını Çelebi koymuştum. Çelebi, çok sevimli bir eşektir. Kediyle köpek, zaman zaman Çelebi'nin sırt-na çıkar, orda uyuklardı. Hele köpek, Çelebi'yle oynamak ister, üstüne atılacakmış gibi Çelebi'nin burnuna doğru havlardı. Çelebi, hiç oralı olmazdı.

Tavuklarımızdan kuluçka olanlar civciv çıkarınca, bahçemizin üstünde çaylaklar dönüp dururlardı. Çaylaklardan biri, civciv kapmak için dalış yaparsa, ana tavuk civcivlerini uyarmak için, herkesin bildiği uyarı sesleri çıkarırdı. O zaman civcivler biyerlere kaçıp saklanırlar, sinip gizlenirlerdi. Ana tavuk bu uyarı seslerini çıkarınca, kediyle köpek nerde olurlarsa olsunlar, tavuğun yardımına koşarlardı. Kendileri civciv kapıp yemedikleri gibi, üstelik onları ana tavukla birlikte çaylağa karşı korurlardı. Ana tavuk, kanatlarını açıp kabarak, havada dönen çaylağa doğru sıçrarken, biyandan da kedi miyavlat köpek havlardı. Tavuk, kedi, köpek, saldırgan çaylağa karşı bir savunma korosu olarak birleşirlerdi. Savunma bu kadarla kalmazdı. Çe-

lebi de, ayağından ipe bağı olduğu demir kazıktan kurtulmaya çalışırken, biyandan da anırarak savunma korosuna katılırdı. Çelebi, tavuğun korkuyla gıdaklamasından, kedinin miyavlamasından, köpeğin havlamasından bir tehlike olduğunu anlardı. Ama onların yardımına koşamazdı. Çünkü ayağından demir kazığa bağılıydı.

Bigün yine tavuğun uyarı gıdaklaması, yardımına koşup gelen kedinin miyavlaması, köpeğin havlaması, hep birlikte başlamıştı. Çelebi de anırıp duruyordu. Bir de baktım, bir ayağma bağı zinciri şangırdatarak arkadaşlarına doğru koşuyor. Zincirin ucunda da demir kazık sürünüyor.

Demek Çelebi zorlana zorlana, kazığı sökmüş çıkarmış. Çelebi, arkadaşlarının yanma gemice kulaklarını dikti, o da arkadaşları gibi başını havaya kaldırıp çaylağa doğru anırmaya başladı. Her zamankinden daha bir yiğitçe anırıyordu.

AYIYLA DOMUZUN SAVAŞI

«Ayıların Dünyası» başlıklı yazısında yazar Yahya Benekay Őu olayı anlatıyor:

«Ayı, bura halkının yaşıyışına bir köpek alışkanlığı içinde karışmış.

Halkın en çok güldüğü de, ayı-domuz ilişkisi, sonu kakayla biten şakalaşmalarıydı. Van'da, Hakkâri'de, Yüksekova'da, Çatak'ta anlatıp anlatıp gülüyorlardı.

Ayının domuzdan ödü kopar. Gene de ona saldırmaktan zevk almış.

Birisi şöyle anlattı:

— O gün Hırvata köyünden Kulurt'a gidiyordum. Bir de baktım ki bir ayı. Sinmiş, bakmıyor.,Ben de sindim, ne görsem iyi? Bir domuz. Beş de yavrusu. Ayı, sine sine yaklaştı domuzlara. Hooop, bir yavruyu kaptığı gibi geldi beriye, bir ağaca. Taş koymuş ağacın dibine merdiven gibi, yavru domuzla çıkıverdi ağaca. Haydaaa... Domuz da hızla koştu arkasından. Ama domuz çıkamaz ağaca mağaca. Ayı, cıyaktata cıyaktata parçaladı yavru domuzu, attı an asma. Ana domuz da gork gork diye biriki dolandı, gene gitti öbür yavrularının yanma. Bisüre sonra ayı gene indi ağaçtan ve sine sine gene domuzlara vardı. Ben de o zaman merdiven gibi konmuş o taşları dağıttım,

geldim yerime saklandım. Derken ayı bir yavruyu daha kapıp geldi. Geldi, geldi. Tam ağaca gelince baktı ki taşlar yok, uuu diye uluyup kapak' anıverdi ağaca. Tam o sırada domuz yetişti ardından, bilek gibi dişleriyle böğrünü deşiverdi ayının. Sonra da ben mavzerimi düzelttim, bommm, domuzu vurdum.»

İDOL BRANSKI

Müşerref Hekimoğlu şöyle anlattı:

«Arabayla Avrupa'dan Türkiye'ye dönüyor, Yugoslavya'dan geçiyorduk. Belgrat'a yaklaşırken, yolumuz üstünde bir köpek çiftliği gördük. Osmanlılar zamanından kalma çiftliğin adı Raşit Paşa Çiftliği'ydi. Çiftliği gezdik. Köpek eğitim uzmanı olan bir Yugoslav yönetiyordu. Çiftlikte her türden yüzlerce köpek vardı. Bir köpek yavrusunu çok sevmiştik. Satın almak istedik. Çiftliğin yönetmeni, yirmi günlük bir yavru elan bu köpeğin İdol Branski Jr. olduğunu söyledi. Sonra da açıkladı. Bu yavrunun babası olan Birinci İdol Branski, Londra'da düzenlenen Dünya Köpek Yarışması'nın birincisiymiş. Biz de İkinci İdol Branski'yi satın aldık. Bize İdol Branski Jr.'un, çiftlik yönetmenliğince onaylanmış soyağacını gösterir kimliğini de verdiler.

Yavruyu Göztepe'deki evimize getirdik. Annem, köpeğin evin içinde kalmasını istemedi. Küçük yavruyu, evin bahçesindeki köpek kulübesine koyduk. Biz yanından ayrılır ayrılmaz İdol Branski de ağlamaya başladı. Öyle mızıldandı, öyle havladı ki, sabaha dek ne bizi, ne komşuları uyuttu, ne de kendi uyudu. Uykusuz geçen o gecenin ertesi günü, yavru köpeği ne yapacağımızı bilemedik. Gündüz yanında durup oyalandık. Gece yine bizi uyutmayacaktı.

Bir dostumuz şöyle salık verdi:

— Bir masa saatini bir çuvala sarıp yanma koyun, o zaman havlamaz.

Dostumuzun dediğini yaptık. Çuvala sarılı masa saatini kulübesine koyduktan sonra İdol Branski'nin de ağlaması kesildi. Bütün gece havlamadı. Sabahleyin uyandıığımızda, sesinin çıkmasından kuşkulayıp hayvanı ölmüş sandık. Yavaşça kulübesine gidip kapısından baktık. Masa saati sarılı çuvala başını dayamış uyuyordu.

Her gece, çuvala sarılı masa saatini kulübesine koyuyorduk. O da buna başını dayayıp uyuyordu. Gündüzleri de, çuvalı dışleyip didikleyerek oynuyordu.

İdol Branski büyüdü. Artık saat olmadan da uyumaya alıştı.

Bize, yanma masa saati koymamızı salık veren dostumuza, nasıl olup da saat yanmdayken köpeğin havlamadığını sorduk. Dostumuz, daha önce böyle bir deneme yapmadığını, ama bu yöntemi hayvanlara değgin bir kitapta okuduğunu söyledi. O kitabın yazarının yorumuna göre, yavru köpek, saatin tiktaklarını, anasının yürek atışları sanırmış. Nasıl encikler, analarının göğsüne başlarını koyup uyurlarsa, İdol Branski de, çuvala sarılı masa saatine başını dayayıp uyuyormuş.»

BALIK AVCISI FARELER

1958 yılında Giresun'a gitmişim. Bir Giresunlu beni evine öğle yemeğine çağırmıştı. Gittim. Biz odada otururken, kimileyin altımızdan, kimileyin üstümüzden, ne olduğunu anlayamadığım gürültüler, koşuşma sesleri geliyordu. Arada bu gürültüler kesiliyor, sonra yine başlıyordu. Konuk olduğum için bu gürültülerin nereden geldiğini soramıyordum, ama merak ediyordum. Tıpkı, sekizon yaşlarında iki yaramaz oğlan çocuğu itişiyormuş, koşuyormuş gibi gürültüler... Yemekte yine o gürültüler. Yemekten sonra yine o gürültüler... Artık dayanamayıp, gürültülerin nedenini sordum. Ev sahibi, çok olağan, önemsiz bişeymiş gibi,

— Fareler... dedi.

Büsbütün şaştım.

— Nasıl fare bunlar? Bu kadar gürültüyü fareler mi çıkarıyor?

Evsabibi açıkladı. Giresun'da fındık çok yetişir ya... Hemen her evde fındık dolu... Fare de fındığa baydır. Fındıkları yer yer, fareler semirirmiş. Durmadan çoğalırlarını.

— Peki, evinize neden kedi almıyorsunuz? dedim.

Evsahibi gülerek,

— Kedi mi? dedi, bu bizim farelerle kediler başedemez. Bunlar bildiğiniz farelerden değil, Giresun fındığıyla besili fare

bunlaT... Kediden çok daha iri olurlar... Kedileri parçalarlar...

Sonra bir olay anlattı. Bu kocaman fareler, elinde yiyeceklerle yolda gidenlere arkadan saldırıp elindekini kapıp kaçarlarmış. Evsahibi,

— Daha iki gün önceydi, dedi. Büyük bir paiamutu kuyruğundan tutmuş eve getiriyordum. Arkadan gelen bir fare balığı elimden kaptığı gibi kaçtı gitti. Burda fareler çok balık kaparlardı. Benim bunu düşünüp balığı sıkı tutmam yada bir iple kuyruğundan bağlamam gerekirdi.

CANKURTARAN KOPEK

Moskova'da İbrahim Ejder adında bir rejisörle arkadaş olmuştuk. Moskova'ya ikinci gidişimde, İbrahim Ejder'in eşinin öldüğünü duydum. Başsağlığı dilemek için, bir arkadaşla birlikte İbrahim Ejder'in yazlık evine gittik. Rejisörün evi, yolla orman arasındaydı. Eşi öleli bir hafta olmuştu.

Konuşma aramızda İbrahim Ejder, karısının bir sincapı olduğunu söyledi. Cenaze evden çıktıktan sonra sincap hiç görünmemiş. Oysa o zamanadək evden pek uzaklara gitmezmiş. Evin arkasındaki ormana gitse bile, ençok bir saat sonra dönermiş.

Öbür arkadaş,

— Sincap, sahibinin öldüğünü anladı mı, demek istiyorsun? diye sordu.

İbrahim Ejder,

— Bilemem, dedi, kesin bişey söyleyemem, ama Aşkabat'taki olayı dinledikten sonra, hayvanlarda olağanüstü bir sezgi gücü olduğuna inanıyorum.

— Sözüünü ettiğiniz Aşkabat'taki olay nedir? diye sordum.

Anlattı. Ben de İbrahim Ejder'in ağzından olayı aktarıyorum: '

«Aşkabatlıyım. Bir tatilde dinlenmek için Aşkabat'a gitmiştim. Aşkabat'ta iki komşumuzun birbirleriyle mahkemelik olduklarım öğrendim. Komşularımızdan biri, kürekle, öbür komşumu-

zım üstüne yürümüş. Araya girip ayırmışlar. Kavgama nedenini bilen yoktu. Ben orda bulunduğum sırada duruşmaları vardı. Merak edip mahkemeye gittim. Yargıç, davalıya,

— Niçin komşuna kürekle saldırdın? diye sordu.

Davalı,

— O da benim köpeğimi yaralamıştı... dedi,

Yargıç bu kez,

— Hiç üiricöpekiçin insan komşusuyla kavga eder mi? dedi.

Davalı,

— O köpek, bildiğiniz köpeklerden değildir... dedi.

Yargıç.

— Ya nasıl köpekmiş o? diye sordu.

Adam da anlattı:

«İkinci çocuğum daha iki aylıktı. Çocuk beşiğinde uyur, köpek de onun yanından hiç ayrılmazdı; Bir yaz sabahı ben yatakta gazete okurken, karım ağlayarak beşikte birlikte çocuğun yokolduğunu söyledi. Evin her yanını aradık, yoktu... Bahçeye çıkınca bir de baktık, beşik bahçede, köpek de yanında... Çocuk, beşiğin içinde uyuyor.

Beşiği alıp içeri getirdik. Ama o gece, köpek yine içinde çocukla beşiği bahçeye taşıdı. Köpeği dövüp dışarı attık. Kapıyı da kapadık. Hava sıcak olduğundan pencere açıktı. Gece bir gürültüyle uyandık. Bir de baktık, açık pencereden eve giren köpek, beşikte içindeki çocuğu dışarı çıkarmaya çalışıyor. Köpeği yine dövüp attık dışarıya.

Sabaha karşı korkunç bir gürültü oldu. Sanki yer yerinden oynadı. Kendimden geçmişim. Aradan nice zaman geçti, bilemiyorum. Kendime geldiğimde yıkıntılar arasında yer altındaydım. Yaralı olduğumu anladım. Saatlerce orda kaldım. Havasızlıktan boğulacak gibiydim. Yukardan tıkırtılar, sesler gelmeye başladı. Sanki birisi eliyle üstümdekileri eşeliyordu. Köpeğimin iniltilerini duyuyordum. Bir delik açıldı, ışık geldi, hava geldi. O delikten köpeğimin ayağı görüldü. Onun yardımıyla o yıkıntıdan çıkıp kurtuldum. Çıkınca köpek beni bırakmadı. Dişleriyle paçamdan çekiştirerek bir yere götürdü. Orda inleyip, devinip duruyordu. Gösterdiği yeri eşeleyip kazdım. Ordan

da kızımı çıkarıp kurtardım. O büyük depremde kimsenin kimsene yardım edecek durumu yoktu. Köpeğimin yardımıyla karımı da, annemi de toprağın altından sağ çıkardım. Bu kez küçük çocuğu aramaya başladık. Köpek de ortadan kaybolmuştu. Yıkıntılardan arasında çocuğu bulamadık. Bahçeye çıktık, beşik orda... Köpek de yanında. Çocuğum da beşiğin içinde... Demek, depremden önce çocuğumu dışarı çıkarmış. Büyük depremde ailemizi sağlıkla kurtaran bu köpektir. O günden sonra köpeğimizi soframıza aldık, onu hiç ayırmadık. Komşum, işte bu köpeği öldürmek istedi. Ben de köpeğimi kurtarmak için kürekle üstüne yürüdüm. Ama arada komşum, köpeğimi yaralamıştı.»

Rejisör İbrahim Ejder, bu olayı anlattıktan sonra,

— Mahkemede bu konuşmayı dinledikten sonra, dedi, hayvanlarda olağanüstü bir sezgi gücü olduğuna inandım. Kimbilir bizim sincap da kendisini çok seven karımın öldüğünü anladı da, ondan çekip ormana gitti, bidaha eve dönmedi.»

CANAVAR BÖCEKLE KARINCALAR

• Ünlü oyun yazarı, Fransız Akademisi üyesi, Fransız yazar Marcel Pagnol, *Çocukluk Anıları* adlı kitabında, daha okula başlamadan önceki çocukluk döneminde, rahibe böceği denilen yırtıcı bir böcekle karıncaların savaşım şöyle anlatıyor:

«Babam, dindar diye bilinen rahibe böceğinin, gerçekte çok acımasız, yırtıcı bir böcek olduğunu söylemişti. Bu canavar böceğin yaşayışını incelemenin ilginç olacağını anlatmıştı.

Böylece ben de onları incelemeye karar verdim.

Ele geçirdiğim rahibe böceği, bir kavanozun içindeydi. Onu karıncalarla savaştırmaya karar verdim.

Kavanozu birden ters çevirip ağzını bir karmca yuvasının deliğine oturttum. Canavar böceğin boyu, kavanozun eninden uzundu. Buyüzen ayakları üstünde dikine duruyor, başını boyuna döndürüp, meraklı bir turist gibi dört biyanıya bakmıyordu. O sırada karıncalar yığın yığın delikten çıkıp rahibe böceğinin ayaklarına saldırıya geçtiler. Rahibe böceği de kısıcını sağa sola hızla uzatarak kıpırdamaya başladı. Her kıpırdanışmada bir tutam karıncayı çeneklerine takıp parçalıyordu. İkiye bölünmüş karıncalar çeneklerinden dökülüyordu.

Kavanoz camının kalınlığı görünümün güzelliğini bozuyordu. Üstelik kavanozun içinde sıkışıp kalmış olan rahibe böceği rahat dövüşemiyordu. Kavanozu kaldırdım. Dindar rahibe bö-

ceği kendi doğal duruşunu aldı. Kıskaçlarını kıvrırmıştı, altı ayağını da yere basıyordu. Her ayağının ucunda dörtbeş karınca vardı. Bu karıncalar, çenekleriyle yapışmışlar, rahibe böceğinin ayaklarma alabildiğine asılıyorlardı. Böylece rahibe böceği cücelerin sımsıkı bağladıkları Güliiver gibi, kıpırdayamaz olmuştu. Ama yine de, kıskaçları özgür kaldıkça ardarda saldırıya geçip karmcaları kırıp geçirmekten geri kalmıyordu. Ama karıncalar parçalanıp yere düştükçe, yerlerini yenileri alıyor, savaş böylece sürüp gidiyordm

Sonucu merak etmeye başladım. Rahibe böceğinin ayakları artık eskisi kadar hızlı işleyemiyordu, tepkileri ağırlaşmıştı. Gittikçe yürekliliğini yitiriyordu.

Karıncalar, canavar böceğin ensesinden, gövdesinden, sırtından çarçabuk ayrıldılar. O sırada rahibe böceği hiç krmüdamadan dimdik duruyordu. Kıskaçlarını da dua ediyormuş gibi yukarı açmıştı. Onu böylece gören kardeşim Pol,

— • Düşünüyor, dedi.

Böceğin düşünmesi uzun sürdü. Bu sırada karıncaların gözden yitmesi, beni iyiden iyiye meraklandırdı. Ne olup bittiğini anlamak için yüzükoyun yattım, böylece de facianm iç yüzünü öğrendim.

Düşünceli rahibe böceğinin kuyruğu altındaki o doğal deliği, karıncalar oya oya büyütmişlerdi. Dizi dizi karıncalar canavar böceğin içine girip çıkıyorlardı. Dindar rahibe böceğinin arka deliği, sanki yılbaşı öncesinde bir mağazanın kapışma dönmüştü. Her karınca koparıp aldığı ganimetini kapıp gidiyordu. Canavar böceğin içini, elitez karıncalar boşaltıyordu. Rahibe böceğinin, içinde olup bitenleri dinliyormuş gibi, sessiz bir duruşu vardı. Ayaklarını sımsıkı tutan karmcalar da onu özgür bırakıp ince kabuğunu parçalamaya başladılar; işte ancak o zaman onun ölmüş olduğunu anladık. Zavallının boynunu, karmcalar testereyle biçer gibi kestiler, gövdesini düzenli parçalara böldüler, ayaklarını didik didik ettiler, o tüyler ürpertici kıskaçlarını — usta bir aşçının istakozlara yaptığı gibi — eklemlelerinden incelikle kestiler. Bütün bu ganimetler yer altma taşındı, kimbilir hangi ambarın dibine güzelce yerleştirildi.»

KESEDEN GİDEN KÖPEKLER

Basın İlan Kurumu eski Genel Müdürü Sabahattin Selek şöyle anlattı:

«Arabayla Bursa'dan Yalova'ya geliyorduk. Şoför, arabayı eski yola sürdü. Ama eski yola girdiğimizi epiy sonra anladık. Geri dönmektense, eski yoldan gidelim, diye düşündüm.

Bir tepenin üstünden iki çoban köpeği çıktı. İki birden arabaya saldırdı. Arabada olmasak bizi parçalayacaklar. Şoför arabayı hızlı sürdü. Bisüre arabanın arkasından havlayarak koş-tular. Ama araba hızlanınca geride kaldılar.

Biz o iki köpekten kurtulduğumuzu sanıyorduk. Beş on kilometre ancak gitmiştik ki, yine o iki köpek arabanın önüne çıktı. Kese bir yoldan dolaşıp yolumuzu kestiklerini anladık. Yine şoför arabayı hızlandırdı. Köpeklerden kurtulduk.

Biz şoförle, nasıl olup da iki köpeğin kese yoldan koşarak önümüze çıktıklarını, bunu nasıl akıl ettiklerini konuşuyorduk ki, bir de baktık, o iki köpek yine tepeden arabaya doğru koşuyor... Demek, yine kese yoldan koşup yolumuzu kesmişlerdi.

Yalova'ya gelene dek, o iki köpek, beş on kilometre aralarla dört kez kese yoldan koşup arabamızın önüne çıktılar.»

KANA SUSAMIŞ TAVUKLAR

Istanbul İli Fidanlık Müdürlüğü'nden emekli Fazıl Dalar şöyle anlatmıştı:

«Emekli oluşumdan bisüre sonra bir özel çiftlikte yönetmen olmuşum. Çiftlik çok büyüktü. Dörder beşer yüz tavuklu, yedi sekiz kümes vardı.

Bigün çiftlikteki işçilerden biri gelip,

— Kümesteki tavuklar günden güne eksiliyor, dedi.

Çok olduklarından tavukların sayılması zor.

— Eksildiklerini nasıl anladın? diye sordum.

— Kümeslerin önündeki telle çevrili tavuk bahçesinde hergün biriki tavuğun kemikleriyle tüylerini görüyorum... dedi.

Ben de gidip baktım. Gerçekten de, telle çevrili tavuk bahçesinde tavuk kemikleri, tüyleri yığılıydı. Tavuk kemiklerinin üstünde bir gıdım et, bir küçük et parçası kalmamıştı. Kemiklerdeki etler iyice sıyrılmıştı.

Ertesi günler, öbür kümeslerde de tavuklar eksilmeye, yığın yığın tavuk kemikleri, tüyleri görülmeye başlandı. Tavukların nasıl öldürüldüğünü anlayamıyorduk. Kümesler çok sağlamdı. Tilki, çakal, sansar gibi tavuk yiyen hayvanlar giremezdi. Girseler de, girip çıktıkları yerler belli olurdu. Hiçbir iz bırakmadan kümese girseler bile, parçalayıp, boğup yedikleri tavuk-

lardan biraz et, kan gibi bir artık kalırdı. Oysa ölen tavuklardan, kemik, tüy, gaga, pençeden başka geriye hiçbirşey kalmıyordu.

Günlerce izledik, kolladık, tavukların nasd yok olduklarını bitürlü öğrenemedik. Haftalarca gözledikten sonra bu bilmeceyi çözümlereyebildik. Durum şuydu; Tavuklar, sabahleyin kümeslerinden, telle çevrili bahçelerine çıkardıyor. İçlerinde en güçsüz, en zayıfı hangisiyse, öbür tavuklar onu kovalamaya başlıyor. O güçsüz tavuğun kuyruk altındaki yumuşak yeri boyuna gagalıyorlar. Vücudunun en yumuşak, en savunmasız yeri gagananan zayıf tavuk kaçıyor, öbürleri kovalıyor. Gagalana gagalana, o tavuğun kuyruk altındaki bütün tüyler kopuyor, dökülüyor. Bu kez, tavuğun tüysüz kalan gerisini gagalıyorlar. Gagalayan tavuklardan biri, arkasını gagaladığı tavuğun bağırsağının ucunu gagasına alıp çekiştirmeye başlıyor. Bağırsak, makaradan sökülen iplik gibi tavuğun içinden çıkmaya başlayınca artık tavuk da kaçamıyor, yere yıkılıyor. Bütün tavuklar, bayram töreni çığlıklarıyla yıkılan tavuğun üstüne üşüşüyorlar. Gagalayan gagalayana... Yarım saate kalmadan, ortada tavuktan yalnız kemik, tüy, gaga, pençe yığını kalıyor. Kemiklerin üstünde bir parçacık et kalmamacasına gagalıyorlar.

Baktık ki, kümesteki tavuklar canavariaşmış, birbirlerini yiyorlar. Bunun neden olduğunu anlayamadım. Bir veterinere danıştım. Veteriner,

— Tavuklarda bu canavarlık sık sık görülür, önemli değil... dedi.

Buna «cannibalisme» denilirmiş. Yani kaniçilik hastalığı, demekmiş.

Tavuklar kansız kaldıkça, kana acıktıkça, kan içmeyi gereksiniyorlar. Geniş bahçelerde, kırlarda dolaşan tavuklar böcek, kurt yiyerek gerekli kana doyuyorlarmış. Ama kapalı yerdeki tavuklar içecek kan bulamayınca işte böyle birbirlerini yerlirmiş. Bunu önlemek için köylerde, tavukların kuyruk altlarına katran sürerlirmiş.

Veteriner,

— Tavukların su kaplarına bol bol kan koyun, kan içsinler... dedi.

Mezbahadan, arabayla bir fiçi kan getirttik. Tavuk bahçelerindeki geniş kaplara kan doldurduk. Tavuklar sevinçle koşular, kaplara gire çıka, kana kana kan içtiler. O günden sonra da, içlerinden en güçsüzünü seçip gagalaya gagalaya öldürüp yemediler.»

SERÇE AVI

1

Dostum avukat Orhan Apaydın bir konuşmamız sırasında,
— Ben de bikez edebiyatçı olmuştum, dedi.
— Nasıl? diye sordum.

Şöyle anlattı:

«İlkokulun, sanırım üçüncü sınıfındaydım. Büyükdere'de oturuyorduk. Pazar günleri kırlara çıkar, oynardık. En büyük eğlencemiz de sapanla taş atmaktı. Yine bir pazar, kırlarda Burhan'la — Ağabeyisi Burhan Apaydın — oynuyorduk. Kuş avlamaya kalkıştık. Lastik sapanla taş atıyorduk kuşlara, ama bitür-lü vuramıyorduk. Birden önümüzdeki ağaçtan bir serçe sürüsü parlayıp havalandı. Burhan, sapanın meşinine taşı yerleştirdi. Nişanlayıp gerdi sapanı, taşı fırlattı. Pat... Serçelerden biri yere düşmüştü. Burhan da, ben de şaşakalmıytrk. Sanki, hiç böyle bir sonuç beklemiyorduk. Koştuk, yerde çırpman serçeciğin yanma gittik. Serçenin çırpma çırpına kendini ordan oraya attığını görünce ikimiz birden ağlamaya başladık. Zavallı serçe uçamıyordu, bizden kaçmaya çalışıyor, kaçamıyordu, ölemiyordu da... Zaman uzadıkça uzuyordu. Bu korkunç işkence belki biriki dakika sürdü ama, bana zaman hiç bitmeyecekmiş gibi uzun gelmişti. Serçe çırpıyor, biz hâlâ hiçkırı hiçkırı ağlıyorduk. Sonunda çırpması dindi, serçe ölmüştü. Ama biz ağlıyorduk. Suç aygıtımız olan olan sapanı fırlatıp attım. Burhan elleriyle

toprağı kazıp serçeye mezar yaptı. Gözyaşları içinde serçeyi mezarma gömdük. İçimizi çeke çeke, hiç konuşmadan eve döndük.

Ertesi gün okulda öğretmenimiz, istediğimiz konuda bir kompozisyon yazmamızı söyledi. Ben çok etkisinde kaldığım işte bu olayı yazmıştım. Öğretmenimiz, benim kompozisyonumu çok beğendi, çok övdü. İşte yaşamımdaki tek edebiyatçdığım budur.»

ANALARIN YÜREKLİLİĞİ

Apaydım'ların Feneryolu'ndaki evlerinin geniş bahçesi vardır. Bahçedeki ağaçlarda saksaganlar yuva yapmıştır. Yuvalarından saksagan yavrularının yere düştüğü ölür. Yuvadan düşen yavrular daha uçmasını da beceremedikleri için çimende çırpınıp dururlar. Bu sırada ana saksagan, yavrusunun tepesinde acı acı gıklayarak uçuşur. Onun sesini duyan başka saksaganlar da doluşur. Hep birden gıklayarak, yavrunun tepesinde uçar dururlar. Yavruyu kurtarmak için ellerinden hiçbirşey gelmez. Bu sırada bir kedi yerdeki yavruyu kapar, yer. Bu cinayet sırasında, havada dönen saksaganların gıklamaları büsbütün artar.

Bu acıklı olay Apaydım'larm bahçesinde sık sık görülür. Ben de tanık olmuştum. Ama Orhan Apaydım'ın anlattığı tüyler ürpertici bir olaydı. Apaydım'ın anlatışıyla olayı aktarıyorum:

«Bir yavru saksagan daha düşmüştü yere. Büyük bir saksagan, her zamanki gibi yavrunun üstünde gıklayarak uçmaya başladı. Herhalde, yuvadan düşen yavrunun anası olacaktı. Çok geçmeden, ana saksaganın bağnmalarm beşaltı saksagan daha yetişip geldi.

Bir tekir kedi çıktı çimenlerin arasından. Fidanların arkasında pusulanarak sine sine saksagan yavrusuna yaklaştı. Hız alıp yavrunun üstüne atlamak için yarı belinden aşağısını sallayıp duruyordu. Art ayakları üzerinde yaylandı. Ha atladı, ha

atlayacak... Havadaki saksaganlardan biri, belki de ana saksagan kediyi görmüştü. Tıpkı yerdeki düşmanma dalış yapan savaş uçağı gibi, havadan kedinin üzerine daldı. Öbür saksaganlar da yere düşecek gibi dalıp dalıp havalanıyorlar, biyandan da gaklamalarını artırıyorlardı. Kedi ürküp çekildi, ama gitmedi. Başka iki kedi daha geldi. Şimdi yerde, yavru saksaganı kapmak isteyen üç kedi vardı. Havadaki saksaganlar da gittikçe artıyordu. Onlar m gaklam alarmı duyan saksaganlar, yardıma koşuyorlardı. Üç kedi birden yavru saksagana, ayrı yönlerden saldırıya geçtiler. Saksaganlar da durmadan kedilerin üstüne dalıp onları korkutuyorlardı. Kediler dörtleşti. Saksaganlar da çoğaldı.

Saksaganlarla kediler arasındaki savaş gittikçe kızışıyordu. Kediler, ille de yavruyu kapıp yiyecekler. Saksaganlar da, ne uğruna olursa olsun, yavruyu kedilere kaptırmayacaklar. Saksaganların gaklamaları çığlık çığlık arttı.

Başka zamanlarda yaptığım gibi, çimenlerin üstünden yavru saksaganı alıp kurtarabilirdim. Ama daha önceki denemeleirim başarısız olmuştu. Aldığım yavru saksaganları besleyemiyordum. Hepsi de ölmüştü.

Büyük bir merakla savaşı izledim. İki saatten çok sürdü. Ne kediler, yavru saksaganı kapmaktan vazgeçtiler, ne de saksaganlar yavruyu kedilere bıraktılar. İki saat kadar sonra, doğa da kedilerden yana çıktı. Akşam olmuş, hava kararmıştı. Alacakaranlık olunca artık göremeyen saksaganlar, umutsuz gaklamalarla savaş alanından çekilmek zorunda kaldılar. Kedilerden biri yavru saksaganın üzerine atddı. Dişleri **akasma** alınca yavruyu, kaçmaya başladı. Dörtbeş kedi, onu kovalıyordu.»

AYININ TILKI AVI

Yahya Benekay «Ayıların Dünyası» başlıklı yazısında bir de şu olayı anlatıyor:

«Uzun yıllar nahiye müdürlüğü yapmış olan Halil Dünder anlattı.

Yüksekova'da, Hırvata köyü civarında, bir ayı gelir, her gece, sürüden bir koyun kapar, götürür yemiş. Bir, iki, üç, hep sürmüş böyle. Çobanlar tedbir alıyorlarmış ama, boşuna. Bir gece, gene böyle, çobanlar bir koca ateş yakmışlar, ayı gelir diye beklemeye başlamışlar. Bir de çakmaklı, dolma tüfek varmış. Derken ayı gene çıkagelmiş. Çobanlar bağırsarak ürkütmek istemişler, ayı aldırmamış. Bu kez tüfeği almış biri, çakmış çakmış ya, ateş almamış tüfek. O zamana kadar ayı gelince çobanlar tüfeği de atıp kaçmışlar. Ayı yerden tüfeği almış, dizine vurup kırmış. Sonra gene bir koyun tutup parçalamış. Ne var ki, bir de tilki dadanmış oraya. Gelir, ayının artıklarını d.t o yemiş. Bu kez de görünmüş tilki. Ayı, tilkiyi görmüş. Koyunun bir parçasını tilkiye atmış. Tilki sokulmuş, parçayı almış. Ayı bir parça daha atmış tilkiye. Ama ikinci parçayı, biraz daha beriye düşürmüş. Ayı hep öyle yapmış. Birkaç parça daha ata ata, en sonunda tilkiyi kendi yanına kadar getirmiş. Tam yanına geldiğinde de birden yakalayivermiş tilkiyi. O zaman, kırdığı tüfeğin harbisini yanındaki ateşe sokmuş, çobanların şaşkınlıktan açılmış gözleri önünde, o harbiyi kızdırıp kızdırıp tilkinin arka-

sına bastırıyormuş ayı. Öyle yapa yapa tilkiyi öldürüp çobanlara atmış. Sanki çobanlara,
— işte yediğim koyunun bedeli! demeye getirmiş.
Bidaha da o ayı oralara gelmemiş.»

HORUZ DÖVÜŞÜ

Amcamın bikaç tavuğuyla bir horozu vardı. Komşularının da tavukları vardı. Hep birlikte cami avlusunda gezinirlerdi. Amcamın horozunu, komşunun horozu dövüyor, boyuna kovalıyordu. Amcam bigün kendi horozunun başka horozdan dayak yediğini görünce bozuldu.

— Kesin bunu! dedi.

Amcama çok yalvardım, horozun kesilmesine engel oldum.

O gün hemen Heğbeliada'ya, bizim eve gittim. Kendi horozumu Ada'dan getirecektim. Amcamm horozunu kovalayan o komşu horozunu dövdürecektim.

Benim horozum görülecek bişeydi. Horozluğun bütün süsü, bütün yiğitliği, bütün cakası, fiyakası onda toplanmıştı. Dövüşçü değildi, süs horozuydu. Ama öyle bakımlı, besiliydi ki, dolaylardaki bütün horozları dövüyor, kaçırıyordu. O yüzden ben de onu bütün horozları dövebilir sanıyordum. Bikez dövüşçü olmasına en büyük engel, katmerli gül gibi kat kat açmış o güzel, o kocaman ibiğiydi. Yalın yalın yanan kıpkızıl ibiği öyle kocamandı ki, ucu sol gözünün üstüne dokumluydu. Külhanbeylerin caka olsun diye kasketlerini biyana eğik giymeleri gibi, horozumun sola eğik ibiği de ona daha bir horozluk veriyor, cakasına caka katıyordu. Tüylerinde sarıdan kahverengiye doğru bütün renk değişimleri vardı. Tüyleri kuyruğunda lacivertleşir, kararır, eğmeç eğmeç saçılarak sarkardı. Güneş vu-

runca boyun tüyleri kırmızının, sarının, kma renginin bütün değişimleriyle yanardönerleşir, ışıışd parlardı. Daha iki yaşındaydı.

Vapurda bir adam,

— Bu güzel horozu nereye götürüyorsun? diye sordu.

Ben de anlattım. Bunun üzerine o adam bana öğüt verdi. Horozumu, yeni yerine alıştırmadan salarsam, öbür horozdan dayak yemiş. Niçin demişler «Her horoz kendi çöplüğünde öter» diye... Önce birila gün kümeste tavuklarla kalmalı, yerine alışmalı, ondan sonra dövüğe salmalıymışım. O adamın sözleri *hâlâ*. aklımda: «Bir *horoz*, *niçin* başka horozla dövüşür? Yerini, tavuklarını, kümesini, kendisini savunsun diye...» Öyle ya, yeri yurdu, tavuğu kümesi olmayan bir horoz ne diye, kimin, neyin uğruna dövüşsün...

Adamla konuşuncaya dek, horozumun öbür horozu dövceğine kesinlikle inanıyordum. Ama onun sözlerinden sonra içime bir kuşku düştü; ya horozum dayak yerse...

Amcamın evine gelince o adamın öğütlerini tuttum. Horozu kümese bıraktım. Bikaç gün orda tavuklarla kaldı, tavuklarla, kümese alıştı. Amcamın sünepe horozunu da biriki gaga vuruşuyla yıldırıp kaçırıldı. Artık kümese egemendi. Bir sabah tavuklarla birlikte horozumu da avluya saldım. Komşunun horozu görünürlerde yoktu. Bizimki pengesiyle kanat tarayarak tavuklarına yığıtleniyor, çağrı sesleri çıkarıp çağırıldığı tavuklarına horozlanıyordu. Derken komşunun horozu göründü. Bizimkini görür görmez çalılımlı, çalılımlı yanan üstüne gelmeye başladı. İkinin koştu. Yaklaşınca ağırlaştı. Benim horozum da ona karşı durum aldı.

İkisi karşıkarşıya, birbirlerine yarı dönüktüler. Boyun tüylerim kabartıp başlarını yere eğerek birbirlerinin çevresince yavaş yavaş dönüyorlar, birbirlerinin açığını kolluyorlardı. İkisi de tetikteydi. Öbür horoz ak tüylü, kısacık ibikli, benimkinden daha yüksek boyluydu. İkisi karşıkarşıya gelince-onun üstünü!-ğü açıkça belli oluyordu. Benim süslü horozum tüy kabası olduğundan daha şişman görünüyordu. Ya dayak yerse horozum.. Benimki yenik düşecek gibi olursa, hemen öbürünü kovalayıp kaçıracaktım.

Horozlar birbirlerinin üzerine bir atılıp geri çekildiler. Bu ilk saldırı güç sınaması gibi bişeydi. Bidaha sıçrayıp pençe pençeye geldiler. Derken dövüşçü horozların çevresinde kalabalık toplanmaya başladı. Öyle kalabalık yığıldı ki, seyirciler gitgide artarak cami avlusunu dolduruyordu. Horozları çepeçevre çeviren bu seyirciler varken, benim horozum dayak yiyecek gibi olunca öbürünü kovalamam olası yoktu. Beyaz horozun sahibi de oraya gelmişti. Hiç durmadan,

— Ha yavrum... Ha aslanım ha! Hadi oğlum... diye kendi horozunu yüreklendirmeye çalışıyordu.

Dövüş iyice hızlanmıştı. Horozumu dövüştürdüğüm için çoktan pişman olmuşum ama artık iş işten geçmişti. Benim horozum, boyu kısa olduğundan ak horozun kısacık ibiğini gagalayamıyor, ama o her gaga atışta benim güzel horozumun katmerli çiçek gibi kat kat açılmış kocaman kırmızı ibiğinde insafsızcasına bir yara açıyordu. Horozum kan içinde kalmıştı. Ak horozla her çarpışmasında, onun ak tüylerini de kendi kanma buluyordu.

Onca kişinin içinden bir insafının çıkıp da «Artık yeter! Yazık hayvanlara! Ayırın şunları...» demesini bekliyordum. Ama nerde! O coşkulu kalabalıkta böyle bir insafı adamı boşubosuna aranıp durdum. Gaga gagaya, pençe pençeye insafsız, amansız bir dövüş. Horozum daha çok dayak yiyor, ama yıldıdığı yok. İki de kaçacak gibi değil.

Birara ak horoz, benim horozumun ibiğine gagasıyla öyle bir yapıştı ki, çırpman horozumu bitürlü bırakmadı, sallayıp silkelledi. Horozumun tepesine binmeye çalışıyordu. Horozum can derdiyle çırpınıp bir çalımla kendini kurtardı ama çok sersemlemişti. Biriki sendeledi, geri çekildi. İçimden «Ah bir kaçsa da kurtulsa...» diye diledim.

Horozum geri çekilince yerden yem alır gibi yaparak yine horozlanma sesleri çıkardı. Besbelli soluklanıp dinleniyordu. Bu kez ilkin benim horozum öbürünün üzerine atıldı. Bir atıldı, bir, bidaha... Her atılışta havada çarpışıyorlardı. Ak horozun apak boyun tüyleri kelebekler gibi havada uçmaya başlamıştı. Uçuşan bu tüyden kelebeklerin ak kanatlarında kandan kırmızı benekler vardı.

Korkunç bişey oldu. İki horozun son havaya sıçrayıp çarpışmalarında, berrim horozum mahmuzunu, ak horozun boynuna geçirmiş, kursağına takıp hayvanın göğsünü deşmişti. Zavallı ak horoz yere yığılıp debelenmeye başladı. Yırtilan kursağından toprağa akan yeşilimtırak topak olmuş mısırlar, otlar, arpalardan buğular tütüyordu.

Bu amansız dövüşün yengini olan horozum, yerde debelenen, kendi kanma bulanmış ak horozun üstüne bir can alıcı gibi son kez saldırdı. Onun da gücü tükenmişti. Yaralı düşmanının üstüne yığılıp kaldı.

Sahibi ak horozu yerden alıp gitti. Elbet zavallıyı ölmeden kesecekti.

Ben horozumu aldım. Yaralı ibiğindeki kanlan silip kümese koydum.

Aradan ya bir, ya iki hafta geçmişti. Bigün amcamın evine gelmişim. Horozum görünürlerde yoktu. Yengeme sordum.

— Amcan onu kestirdi... dedi.

— Neden?

— • Hastalanmıştı da, mundar ölmesin diye...

KEDİ Mİ İNSAN İÇİN, İNSAN MI KEDİ İÇİN?

Çevirmen Nihal Yeğınobalı, başından geçmiş şu olayı anlatmıştı:

«Amerika'daydım, gebeydim. Artık yurt özleminden mi, yoksa gebeliğın verdiğı bunalımdan mı, nedenini bilemiyorum, sınırlarım çok bozulmuştu. Böyle bunalımlı bir gece,

— Kedi isterim! diye tutturdum.

İlle de bir yavru kediyi sevmek istiyordum, bir tuhaf duygu bu...

Bulunduğumuz kentte büyük bir antikacı dükkânı vardı. Bir zengin kadın, sahibi olduğı bu dükkânı kedilere bakılması için vakıf yapmış. Kedisever başka zenginler de bu amaçla o vakfa bağışta bulunmuşlar. İşte o antikacı dükkânında isteyenlere kedi satılıyordu.

Kedi istediğim gecenin sabahı, kocam beni o antikacı dükkânına götürdü. Bir kedi satın almak istediğimizi söyledik. Dükkânı yöneten kadın,

— Gebe misiniz? diye sordu.

Gebe olduğum görünüşümden de belliydi.

— Evet, dedim.

— Biz, size şimdi kedi satamayız, dedi. Doğurduktan sonra gelin, beğendiğınız kediyi verelim.

- Neden Şimdi satmıyorsunuz?
- Kediği Şimdi size verirseğ, kedi size alıŐır. Sonra siz çocuğunuzu doğurunca, kedi çocuğunuzu kıskanır, üzülür. Oysa kedi, çocuğunuz varken evinize gelirse, bunu normal sayar, kıskanıp zlmez!»

CİNAYET

Kars'ta teğmendim. Çocukluğumdanberi tavukları çok sevdiğim için, evimizin arkasındaki yamaçta kümes yaptırmıştım. Tavuk besliyordum. Tavuklardan ikisi kuluçka oldu. Yumurtaya yatırdım. İki tavuk, yirmiüç civciv çıkardı. Sabah akşam, kümese gider, civcivleri sever, yemlerini, sularını kendim verirdim. Civcivler büyüyüp piliç oldular. Önce piliçlerden biri eksildi. Soma birer, ikişer hergün eksilmeye başladılar. Tavukları çalan iri bir sokak köpeğiydi. Onu suçüstü yakalamıştım. Taşlayarak kovaladım. Kümesin önünü, örgü telle çevirip tavukları içeri aldım. Bu kez de köpek, örgü teli paralayıp yine piliçleri çaldı, boğup yedi. Köpek, tavuk etine dadanmıştı. Ondan kurtaramıyordum zavallı tavukları. Sonunda, azalan tavukları büsbütün kümese kapadım. Topu topu, beş tavuk kalmıştı. Ben başlamadayken onları kümeden çıkarıyor, az sonra yine kümese kapatıyordum. Yine de canavarlaşan köpekle başedemedim. Bir gece o köpek, kümesin pek de sağlam olmayan kapısını menteşesinden oynatıp içeri girmiş, tavuklardan birini daha parçalayıp yemiş. Köpeğe düşman kesilmiştim. Hele en sevdiğim, bana çok alışmış, avucumdan yem yiyen, omuzuma çıkan bir pilici de parçalayınca, köpeği öldürmeye karar verdim. Bigün köpeği, kümesin yakınında dolanırken gördüm. Yakın olan kışladan gidip bir piyade tüfeği aldım. Tüfeği köpeğe çevirdim. Köpek,

kurşunu yedi, ama ölmedi. Yaralanmıştı. Kalçasından kan akıyor, zavallı köpek, inleyerek döne döne yarasından akan kanı yalayıp duruyordu. Yalamak için, başım kalçasına uzatıyor, kendi çevresinde boyuna dönüyordu. Korkunç acı bir görüntüydü bu. Büyük bir pişmanlık içmdeydim. Ne yapacağımı şaşırdım. Piliçleri, tavukları, köpeğin canavarlığını, bepsini unutmuştum artık. Nasıl tedavi edebilirim diye düşündüm. Köpeğe doğru yürüdüm. Uluyarak kaçtı benden. Tüfeği bidaha köpeğe çevirdim. Hayvanın acı çekmesine dayanamıyordum. Tetiğe bastım. İkinci kurşunda köpek yere cansız yığıldı.

Aradan otuz yd geçti. O korkunç olayı, hâlâ rüyalarımda görmekteyim. Kan akan yarasını yalamak için dönüp duran köpek gözümün önünde, bitürlü unutamıyorum.

AYIDAN ALINACAK DERS

Bu olayı anlatmadan önce, aydının bir özel davranışı olduğunu söyleyelim. Ayılar da tıpkı insanlar gibi, tokat atabilir, tükürebilirler.

*Anadolu Ajansı'nda çalışan gazeteci Oğuz Toktamış anlat-
tı:*

«Gediz'in bir köyünden olan dedemin, bigün tarlada çalışırken, abdesti gelmiş. Uygun bir yer aramış. Hem görülmemek, hem de kolay temizlenmek için, ağaçlar arasındaki su kaynağına gitmiş. Sık ağaçların arasında, kaynağın yanmda, uygun bir yer bulmuş. Az sonra bir hışırtı olmuş, ayak sesleri duyulmuş. Yavaş yavaş söğüt dalları açılıyor, sık kamışlar aralanıyor... Derken, kamışların arasından koca bir ayı çıkmış. Korkudan, dedemde ses-soluk kesilmiş...

Ayı, su içmek için duru kaynağa başını uzatmış. Ağzı suya değmişken, birden durmuş, içmemiş. O yanı, bu yanı koklamış. İşte o sırada ayı ile dedem gözgöze gelmişler. Dedem, çömel-diği yerden yan doğrulmuş, ama kalkamamış. Ayı da karşısına gelmiş, art ayakları üzerine dikilip bisüfe dedeiBa baktıktan sonra, dedemin bir sağma, bir soluna iki tokat atıp, suratına da tükürmüştü. Suyu da içmeden dönmüş, ağır ağır, salma salma gitmiş...»

MARİFETLİ KEDİ

Öğretmen Bayan Mediha Esnel şöyle anlatmıştı:

«Bir toplantıdaki arkadaşlar, hepimiz kendi kedimizin, köpeğimizin marifetlerini anlatıyorduk. Musluktan damlayan suyu içen kedi... Helaya kakasını eden kedi... Arkadaş olmuş kediyle köpek... Köpeğin başına konmaya alışık kanarya... Daha böyle olaylar işte.

Susmakta olan bir banım da, en sonunda, tek cümleyle kedisinin marifetini söyledi. Sanki çok önemsiz bişeymiş gibi, -- •'Tteim kedim, sokak kapımızın zilini çalar! dedi.

Şaka yapıyor, diye gülüşüp geçtik, inanmadık. Ama ben sonradan, bu hanımın kedisinin gerçekten sokak kapısının zilini çaldığına tanık oldum. Uç katlı, bir eski İstanbul eviydi. Sokak kapısının hemen yanında kafesli bir pencere vardı. Kedi, bu pencereye sığıyor. On ayağının birini, yakındaki zile uzatıyor. Papisini zile bastırıyor, zili çalıyor. Kapı açılana dek, zili birkaç kez çalıyor. Bu olayı görüp şaşıttım.

Kedinin sahibi,

— Hem de dedi. öyle bir çaişçi var ki, onun zil sesini hemen tanırını,»

BİT YARIŞI

Yirmi yirmibeş yıl önceleri cezaevleri, şimdi olduklarından çok daha pisti. O zamanlar, Âdembaba koğuşunda bit yarışı yapıldığını görmüştüm. Ama nasd bit yarıştırdığımı, yakından bakmadığım için bilmiyordum.

Rahmetli dostum Vâlâ Nurettin (Vânu), bit yarışının nasıl yapıldığını şöyle anlatmıştı:

«Yarış bitleri özel olarak yetiştirilir. Yarış alanı, dümdüz olacak. Genellikle düz, parlak bir teneke üstünde bit yarıştırılır. Tenekenin üstüne tebeşirle yada kurşun kalemle bir çember çizerler. Bu çemberin dışına, daha büyük bir çember çizilir. Yarışacak bitler, ortadaki küçük çemberin içine hep birden bırakılır. Bitler yürümeye, kıpırdanmaya başlarlar. Bitlerden hangisi dış çemberi önce aşarsa o bit birinci olur. Dış çemberi geçiş sırasına göre bitler derece alırlar. Bitlerin sahipleri yarıştan önce ortaya para koymuşlardır. Bit basma toplanan paralar, birinci, ikinci, üçüncü gelen bit sahipleri arasında bir orana göre üleştirilir. Üçüncüden sonra gelen bitlerin sahiplerinin paraları yanar. Bitlerini yarışa sokmak için paraları olmayanlar da, tıpkı at yarışlarında olduğu gibi, bir tayınına, bitek cıgarasına bitler üzerine bahse girerler. Yarışan bitler birbirlerine karışmaz. Çünkü her bitin özel işareti vardır. Sahipleri, yüz bit içinde bile kendi bitlerini tanırlar.»

TELEFON DİREKLERİ

Yazar Yahya Benekay, bir röportajında aylara değgin bir olayı şöyle anlatıyordu:

«Yüksekova'dan Şemdinli'ye gidiyoruz. Yüksekova'da, hükümet doktorluğu yapan bir dosta rastlamıştım. Doktor Necdet Biltekin, beni almış Türkiye'mizin en güneydoğu köşesini karış karış dolaştırmıştı. Çevre ağaçlık. Gittikçe de sıklaşıyor. Birden bir patırdı kopuyor çevremizde, önümüzden ok hızıyla bir karaltı geçiyor. Doktor,

— Ayıt diyor.

Doktor az sonra durdurdu jipi. Bana bişey gösterecekmış. İndik.

— Bak Benekay, dedi. Şu gördüğün meşe ağacı telefon direği.

Gerçekten de bir fincan takmışlar o ağaca ve tek de telefon teli sarmışlar.

Doktor,

— • İşte buna şaş, dedi, çünkü burda aylara telefon direği dayandıramıyorlar.

Sebebini öğrenince uzun uzun güldüm.

Şemdinli bölgesinin balı ünlüdür. Ehli ile, yabancı ile dağ taş balarısıyla doludur. Ayı, balı pek sever. Telefon direkleri de

Kep vınları, bilirsiniz. Buralarda evcil köpekler gibi köy içinde, sokak arasında dahi dolaşan ayılar, telefon direklerini an yuvası sanıyorlarmış. Hatta kulak dayayıp dinliyor, vınlıyı duydukça direği silkeliyor, sonunda da içinde bal olduğuna karar verip, o ayıcıklar tuttıkları gibi direkleri çıkıp kırıyorlar, içine bakıyorlarmış. Bu yüzden de telefon konuşmaları sıklıkla kesiliyor.»

BOBICIK

Köpekler, kendilerini seven insanları, daha uzaktan seziyorlar sanının.

Bir gece geç saatlerde, konuk olduğumuz bir dostumuzun evinden dönüyorduk. Hiçbir sevgi belirtisi göstermediği halde karımın arkasına bir sokak köpeği takıldı. Alışkın olduğu yerden uzaklaşmaması için hayvanı kovaladım. Kaçmadı. Yere yapıştı. Biz yürüyünce yine arkamızdan geldi. Taş atar gibi yaptım. Ne yaptıksa köpeği uzaklaştıramadık. Evimizin kapışma dek geldi.

Biz bir apartmanın üçüncü katında oturuyoruz. Ertesi sabah kapıyı açınca, gece arkamıza takılan köpeği, kapı önündeki pas-pasa yatmış bulduk. San, iri bir sokak köpeğiydi. Kovduk, kovaladık, gitmedi. Kapıcıyı çağırdık, o da köpeği çıkaramadı. Boylu boyunca taşlara yapışıyordu. Sonunda kapıcı, boynuna ip bağlayıp sürüyerek dışarı çıkarabildi.

Köpek, apartmanın arkasındaki arsadan ayrılmadı. Biz de ona pencereden ekmek attık. Aradabir de yemek artıklarını, kemikleri, artık ekmekleri götürüp veriyorduk. Öyle sevmek isteyen zavallı bir hali vardı ki, buyüzden «adını Bobicik koyduk. Başka apartmanlardakiler de Bobicik'e yiyecek vermeye başladılar. Özellikle mahallenin çocukları Bobicik'i çok seviyorlardı.

Bobicik dişiydi. Her altı ayda bir, dörtbeş yavru doğuruyordu. Yani yurtlandığı o arsada Bobicik'in geniş bir ailesi vardı.

Kendi ailesinden başka, oraların bütün erkek köpekleri de Bobicik için arsaya doluyorlardı. Bu durum ister istemez kimi komşuları tedirgin etti. Bobicik'i belediyeye şikâyet ettiler. Bunun üzerine belediye görevlileri Bobicik'i öldürmek için ona zehirli etler atmaya başladılar. Bu zehirli etlerden öbür köpekler öldü, ama her ne yapıldıysa Bobicik ölmedi. Zehirli et atıldığı halde, öbür köpeklerin ölüp de neden Bobicik'in ölmediğini kimse anlayamıyordu. Bunun gizi neydi? Bunun nedenini bilmek için, Bobicik'i yakından tanımak, onun kişiliğini bilmek gerekirdi. Bu zavallı sokak köpeğinin önüne, yiyecek herhangi bir şey konulsa, ne kadar aç olursa olsun, yavruları yiyip doymadan kendisi yemezdi. Yalnız yavrulan da değil, orda konduğu olan erkek köpekler de karınlarını doyurmadan Bobicik yemezdi. Ancak onlardan artan olursa yedi. Kendisi de yedikten sonra yine yiyecek artarsa, onu da arsanın toprağını eşeleyerek, aç kalacağı zaman yemek için toprağa gömerdi.

Bobicik, kendisini öldürmek için atdan zehirli etleri de, tokgözlülük edip başka köpeklere buyur ettiğinden, yavruları ölüyor, konuklan olan erkek köpekler ölüyor, ama o sağ kalıyordu. Bikaç ay sonra Bobicik yeniden yavrular doğuruyor, yurtlandığı arsaya erkek arkadaşlar getiriyordu.

Dörtbeş yd uğraşdı, ama Bobicik ne yapıldıysa zehirlenemedi. Bigün Bobicik'in kuyruğunun ucunun kesilmiş olduğunu gördüm. Ne olduğunu sorup öğrendim. O gün Bobicik'e yine zehirli et atmışlar. Ya konukları azmış, yada atdan et çokmuş; Bobicik de o zehirli etten yiyip zehirlenmiş.

Bobicik'in zehirlendiğini öğrenen mahallenin çocukları, onu ölümden kurtarmak için yardımına koşmuşlar, ellerinden geleni yapmışlar. Bu arada, ezilmiş sarımsaklı yoğurt yedirerek, kuyruğunun ucunu kesip kanını akıtarak Bobicik'i ölümden kurtarmışlar. O kez de ölümü atlatan Bobicik, bütün mahalle çocuklarının sevgilisi olmuştu. Ama yine de zehirlenip öldürülmekten kurtulamadı. Yeniden yavrulamaya vakti kalmamıştı. O gün konukları da yokmuş. Karnı da aç olacak ki, önüne atdan zehirli eti, toprak altına saklamamış, hepsini yemiş. Zavallı Bobicik öldü. Ölümüne hepimiz üzüldük. Ama en çok üzülen mahallenin çocuklarıydı.

SARI'YLA HANIM

Müşerref Hekimoğlu anlattı:

«Büyükbabam hekimdi. Taşdığında Bozüyük'e yerleşti. Hastalara bakmak için Bozüyük köyelerine gider, hastalara ilaçlar verirdi. Köylere gitmek için bir at arabası vardı. Arabayı çeken kısırağın adı Hanım'dı. Büyükbabamın bir de köpeği vardı. Cins değü, herhangi bur köpekti, adı Sarı'ydı.

Sarı'yla Hanım birbirlerini çok severlerdi. Oynaşırldı. Büyükbabam arabaya binip yola çıkınca Sarı da arabanın arkasına takılır giderdi. Büyükbabam uzak köylere gidecek olursa, arkalarından gidip yorulmaması için, Sarı'yı daha önceden ahıra kapatır, bağlardık. İki üç saat soma salıverince, Sarı, Hanım'ın ayak izlerini koklaya koklaya yola düşerdi. Her nereye gitmiş olursa olsun, Hanım'ı bulur, eve hep birlikte dönerlerdi.

Büyükbabam, artık köylere gidemeyecek denli yaşlanınca, arabayla birlikte Hanım'ı sattı. Satın alan adam Hanun'ı, Denizli'nin ilçesi Buldan'a götürdü. Hanım evden giderken, arkasına düşmesin diye Sarı'yı bağladık, üç gün salmadık. Üç gün sonra çözdüğümüzde San, Hanun'ı aradı durdu. Uzaklara gidip gidip yine eve dönüyordu. Onbeş gün kadar böyle arandı. Çok uzaklara dek gidip döndü. Bigün de gitti, dönmedi. Sarı'yı çok aradık, ama bulamadık. Neden soma Buldan'dan San'ınm

haberini aldık. Sarı, araya araya Hanım'ın ayak ideririi buluyor. İzleri koklaya koklaya gidiyor. Evden çıkışından birbuçuk ay sonra, Hanım'm olduğu evin bahçesinden içeri giriyor. Boz-
üyük'le Buldan arası **600** km. dur. Sarı, bahçeye girdiğinde **öy-**
le yorgun, öyle bitkinmiş ki, Hanım'm bacaklarının dibine dü-
şüp bidaha kalkamıyor, orda ölüyor.»

ANA EĞİTİMİ

On yaşımıdaydım. İstanbul'da, Süleymaniye'de iki katlı bir eski evin odalarından birinde kiracıydık. Bir tekir kedimiz vardı. Tekir yavruladı. Yavrularından yalnız biri kaldı.

Tekir aç bile olsa evde hiç hırsızlık etmezdi. Oysa çok hırsız bir kedi olduğunu büüyorduk. Çünkü sık sık çaldığı et parçalarını ağzında eve taşırdı. Bigün yine bir et parçasını ağzında zorla taşıyarak merdiveni çıktı. Eti sofaya bırakıp mırıl mini yavrusunu çağırdı. Yavrusu gelince, eti yerden alıp, her zaman yemek yediği kaba götürüp bıraktı. Yavru, etin üzerine atddı, yemeye başladı. Tekir de yanma uzanıp yalandı.

Biz o zamanlar evcek yer sofrasında yemek yerdik. Bigün yine yere bağdaş kurmuş, öğle yemeğimizi yiyorduk. Tekir geldi, annemle aramıza girdi, her zamanki gibi sofraya bezi üstüne yattı. Az sonra yavrusu da yanma geldi. Ama anası gibi uslu durmadı. Başım sofraya uzatıp koklamaya başladı. Sonra da bir ön ayağını sofraya uzattı. Yavrusunun hırsızlık edeceğini anlayan Tekir, birden dikildi. Tıpkı, bir annenin yaramaz çocuğunu eğitmek için dövdüğü gibi, bir ayağıyla yavrusunun basma bikaç kez vurdu, onu sofraya tahtasının altına sindirdi. O günden sonra yavru kedinin bidaha sofraya uzandığını hiç görmedik.

GÜÇLÜ BİR HAKEM

Tarık Buğra şöyle anlattı:

«Rahmetli Profesör Mümtaz Turhan bana cins bir köpek hediye etmişti. Dora adlı bu köpek dişiydi. Mümtaz Turhan, köpeği verirken de, «Hiç kaygıdanma, kısırdır, doğurmaz!» demişti. Mümtaz Turhan'ın kısır dediği köpek, bizim eve gelince altı yavru birden doğurdu.

Evimizin iki ev ötesinde, komşumuz Bedirhan Çınar'ın da çok iri bir çoban köpeği vardı. Sıpa büyüklüğünde bir köpekti. Olura olmaza havlamaz, ufaktefek gürültüye başını bile kaldırmaz, sokak köpekleriyle dalaşmaz, — söz yerindeyse — ağırbaşlı, oturaklı bir köpekti.

Bigün bahçede acı acı havlamalar duydum. Önceleri aldırmadım ama, havlamalar kesilmeyince pencereden baktım. Bahçede, Dora'nın yavruları dolaşıyor. Yavrulardan biri kudurmuş gibi, başka bir yavruyu boynundan kapmış, boğuyordu. Öbür yavrular havlıyor, Dora da mırddanarak dört dönüyor, ama kavgacıları ayıramıyordu. Ben pencereden bağırdım, sokaktan gelip geçenler bağırdı, bir gürültüdür koptu, ama saldırgan yavru, kardeşinin boynundan dişlerini gevşetmedi. Çocuklar da oraya toplandı. Onlar da taş atarak saldıran köpeği kaçırmak istediler, ama olmadı. İşte bu sırada, birjz ötemizdeki evin bah-

çesinde, başını ön ayaklarının üzerine uzatıp yatmış, uyuklar gibi duran Bedirhan Çmar'm koca çoban köpeği yerinden doğruldu. Gerinir gibi ayaklarının üstünde yaylandı. Ağır ağır bizim bahçeye doğru yürüdü. Koca çoban köpeğini görenler kaçıştılar. Çoban köpeği, bahçenin açık kapısından girdi. Hâlâ, altındaki köpeği boğmaya çalışan saldırgan köpeği ensesinden kapıp fırlattı. Öyle fırlattı ki, altı aylık yavru bahçe parmaklıklarının üstünden uçup sokağa düştü. Sonra çoban köpeği, öbür kavgacıyı ensesinden kapıp onu da ters yana fırlattı. O da üç dört metre öteye düştü. Birden ses, gürültü kesilmişti. Ne köpeklerde havlama, uluma, ne orda toplananlarda bir fısıltı... Koca çoban köpeği, barışı sağladıktan sonra, sanki hiçbir şey yapmamışcasına, yine geldiği gibi lap lap yürüyüp gitti. Eski yerine gidip yattı. Uzattığı ön ayaklarına başını dayayıp ya uyukladı yada uyuklar gibi yaptı.»

SEVDALI KATIR

Sınıf arkadaşım rahmetli Albay Nihat Aytek anlatmıştı. Askerî liseyi bitirince Harp Okulu'na gönderilmeden önce, altı ay erlik yapmak için birliklere verilmiştik. Nihat'ın gönderüdüğü bir makineli tüfek bölüğünde çok huylu bir katır varmış. Önüne geleni kapar, ardına geleni tepermiş. Bu katıra yular, ip, bağ, zincir dayandnamazlarmış. Sırtına hiç yük vurdunnazmış. Zorla yük vururlarsa, ya çifteler atarak yükten boşanır yada sırtındaki yükü düşürene dek dağ-bayır koşarmış.

Bu huylu katır günün birinde birdenbire dingin, uysal bir hayvan oluvermiş. Herkes şaşmış buna. Nedenim araştırmışlar. Tavlacı er, bu huylu katırın yanma bir kısrağ bağlamış. İşte bu kısrağ yanma geldi geleli huylu katır da dinginleşmiş, üstelik yemeden içmeden de kesilmiş. Yemliğine konulan kuru otlardan bir tutam büe yemiyormuş. Ancak yanındaki kısrağ otunu yiyip bitirince, katır da yemeye başlamış.

Hayvanları sulamaya götürünce, katır, kısrağın yambaşında durur, onun su içişini seyredermiş. Ancak kısrağ suyunu içip kandıktan soma katır da su içermiş,

O zamana dek sırtına yük vurdurmayan katır, gözü önünde kısrağa yük vurulunca, kendi sırtına yük vurulmasına da yanı-şmış.- Durumu görenlerin yorumuna göre, katır kendini kısrağın yükünü bölüşüyor, sanırmış. Kısrağın yükü azalsm, ona yar-

dım etsin diye sırtına yük vurdurmuş. Kısağa yük vurulmadan, öldürsen katır sırtına yük vurdurmazmış.

Bütün bu belirtilerden katırın kısağa sevdalandığı sonucunu çıkarmışlar. Katırda cinsellik olmadığından, onun bu tutkunluğu tam saf aşkmış.

Gel zaman git zaman, o kısağı başka bir birliğe mi göndermişler, satmışlar rım, yoksa hayvan ölmüş mü, her ne olmuşsa katır kısaksız kalmış. Bu ayrılıktan sonra katır eskisinden daha çok azmış. Tutmanın, durdurmanın olanağı yok... Aradan çok zaman geçmeden, bigün katır çok yüksek bir uçurumdan düşüp parçalanmış, ölmüş.

Katırın, kısağa tutulduğuna inananlar, uçuruma yuvarlanmasından sonra, umutsuz aşka düşen katırın intihar ettiğini söylemişler.

Elbet bu insanların yorumu. Katırın sevdalanması, sonra aşk yüzünden intiharı inandır şey değildir. Ama bilenler de, katırların hiçbir zaman uçurumdan, yardan yuvarlanıp düşmeyeceğini söylüyorlar.

AYININ HEDİYESİ

İstanbul Basımevi sahibi rahmetli Asaf Ertekin anlattı:

«Toroslarda bir köylü ormana gitmiş, koca ağacı kesip **de-**virmiş. Bu şurada bir ayı gelmiş, oduncunun karşısına geçip oturmuş, onu seyretmeye başlamış. Oralarda ayı çok... Saldırgan **da** değil. Onun için oduncu, ayıya aldırış etmemiş.

Oduncu koca çam kütüğünü yarmak için, kütüğün çatıağma kama sokup baltanm tersiyle vuruyormuş. Bir zaman böyle çalışmış. Öğle olunca, yemek yemek için biyana çekilmiş. Bu sırada ayı kütüğün başına gelmiş. Yaramaz bir çocuk gibi, kütüğün yangındaki kamayla oynamaya başlamış. Kamayı o **yana**, bu yana sallayıp dururken, kama birden fırlayınca, ayının **aya-ğ**ı kütüğün çatlağı araşma sıkışmış. Ayı, can acısından bağıryormuş. Oduncu, yarığa daha geniş bir kama sokup çatlağı genişleterek, ayının ayağını kurtarmış. Ayı kurtulunca topallaya topallaya, inleye inleye gitmiş.

O gün işini biteremeyen oduncu, ertesi günün sabahı yine oraya gitmiş. Bir de bakmış, koca kütüğün çatlağının üstünde bir petek bal... Ayının, yapılan iyiliğe teşekkür için **bal** getirdiğini anlamış.»

LİNÇ EDİLEN LEYLEK

Kuluçka olup yumurtaya yatan ana leyleği, baba leylek yalnız bırakmaz. Yavrular yumurtalardan çıkınca da, onların beslenmesine yardım eder.

Dişi leyleğin üstüne yattığı yumurtalardan birinden, kartal, akbaba, atmaca gibi leylekten başka türde bir kuş yavrusu çıkarsa, erkek leyleğin dişisini parçalayıp öldürdüğü söylenir. Buyüzden erkek leyleğin dişisini öldürdüğü o denli çok anlatılmıştır ki, kimi yerlerde yaramaz çocuklar, leylek yuvalarına başka kuşların yumurtalarını koyarak, o leylek ailesindeki faciayı görmeye can atarlar.

Karım böyle bir olaya çocukluğunda tanık olmuş, leylek yuvasındaki aile faciasını şöyle anlattı:

«Nazilli'deydik. Yukarı Nazilli mahallesinde bir evde oturuyorduk. Evimizin karşısında bir cami vardı. Cami kubbesinin tam alemini üstüne bir leylek geniş bir yuva yapmıştı. Dişi leylek kuluçka oldu, yumurtaların üstüne yattı.

Bigün evimizden leyleklerin gürültülü seslerini duyduk. Ne oluyor diye pencereden baktık. Karşı kubbedeki yuvada, kıskaç karıkocalar gibi, dişi leylekle erkek leylek kavga ediyordu. Bu kavga sırasında erkek leylek yuvadan bir kuş yavrusunu yere attı. Bu, yumurtadan yeni çıkmış bir karga yavrusuydu.

Kubbe yüksek olduğu için, çocuklar leylek yuvasına karga yumurtası koymuş olamazlardı. Karıkoca leyleklerin yuvada bulunmadığı bir zamanda, yumurüamak için sıkışmış bir karga, hazır yuva varken oraya yumurüamış olacaktı.

Baba leylek uçup gitti. Bisüre sonra leylek gürültüleri daha da artmıştı. Bir de pencereden baktık, kubbenin üstünde gök, leyleklerle dolu. Erkek leylek, gidip başka leyleklere dişisinin suçunu söylemiş. Gelen leylekler, üstüne yattığı yumurtalardan karga yavrusu çıkan diş leyleği parçalayarak öldürdüler. Gözümüzün önünde işlenen bu aile faciasını evimizin penceresinden seyrettik.»

UÇAN KAZLAR

Sanırım, yedisekiz yaşrmdaydım. Annemle Heğbeliada'ya gitmiştik. Babamın bir arkadaşının evinde bir aya yalan konuk kalmıştık. Konuk kaldığımız ev tepedeydi. Evin büyük bir bahçesi vardı, önü de kırdı.

Ev sahibinin onbeşe yakm kazı vardı. Kazlar beni ilk gördüklerinde yadırgaddar, tıslayarak üstüme yürüdüler. Ama hayvanları, özellikle kümes hayvanlarını çok sevdiğim için ekme kırıntıdan, yemiş kabuklan, yemek artıklan gibi yiyecekler vererek kazları kendime alıştırmıştım. Öyle alışmışlardı ki bana, nereye gitsem arkamdan gelirlerdi,

Bigün beni bişey almak için çarşıya gönderdiler. Ada'nın çarşısı denize yakm, evden uzakta... Kazlar yine arkama takddılar. «Kış, kış!...» diye kazları kovaladım. Arkamdan gelmesinler diye bir koşu tutturup yokuş aşağı ver ettim kendimi. Bir de baktım, o koca kazlar, o ağır gövdeli şişman kazlar, kanatlarını açıp havalanıyorlar... Önce biri uçtu, arkasından öbürleri de kanat çırparak havalanddar. Başımın üstünde bir kaz filosu uçuyor. Öyle yükseldiler, bana öyle geldi ki, karşı kıydara dek uçup gidecekler. Gözden yitirdim kazları.

Bakkala gitmek için rıhtım boyuna indim. Bir de baktım, kazlar orda. Şişman gövdelerini iki yanlarına sallaya sallaya, sevinç tıslamaları çıkararak bana doğru koşuyorlar. Orda her-

kes bakıp bakıp şaştı. Bakkaldan alacağımı aldım. O dik yokuşu kazlarla birlikte çıktık. Ben önde, onlar arkamda eve geldik.

O günden sonra ne zaman evden çıkıp iskele alanına yada çarşıya incek olsam, kazlar beni hiç bırakmaz, arkamdan halıvalanırlardı. Ya iskele alanında, ya rıhtımda, ya büyük çeşmenin orda yada bakkalın, manavın önünde beni bulurlardı. Her kez de sevinç sesleriyle üstüme gelirlerdi. Kaz sürüsü arkamda, o yokuşu öyle kasta kasdâ çıkardım ki...

AKO

Bir evde, birlikte yaşıyıp büyümüş kedilerle köpeklerin arkadaş oldukları çok görülmüştür. Ama bizim bir kedimizle köpeğimizin dosüuklan pek öyle görülüp duyulanlardan değildir.

Rahmetli Doktor Yusuf Balkan'dan bir yavru kedi almıştık. Kısacık tüyleri apaktı. O yüzden adını Akoğlan koymuştuk. Zamanla da Akoğlan adı Ako olmuştu. Ako, uzun gövdeli, karnı çekik, yüksek bacaklı, kasları yayh bir kedi idi. Kartpostal güzeli kedilere hiç benzemezdi. Yemyeşü çimenli bahçede, kasları gerdip yaylanarak atlaya atlaya koşusu, ak renkli bir küçük parsı andırırdı.

Erkek kediler, genellikle kedi yavrularına düşmandırlar. Onları boğarlar. Ama bizim Ako, kışm sokaklardan bakımsız küçük kedi yavruları toplar, eve getirirdi. Bir de bakarız, dişleriyle ensesinden tuttuğu bir sıska kedi yavrusunu eve taşımış. Bu yavruları yalar, kurutur, artırır, bacaklarının arasına alıp ısıtırdı.

Ako bir yaşındayken eve bir köpek yavrusu aldık. Çok küçük olduğundan adını Nokta koyduk. Nokta gelince, Ako çok belli ettiği bir kıskançlıkla hepimize darddı. Adıyla çağırırsak bile gelmiyordu. İlk Nokta'ya aldırış etmedi. Onu evde yok saydı. Küskünlüğü onbeş gün kadar sürdü. Sonra, bu küskünlüğünün bir işe yaramadığını sezmiş olacak, yavaş yavaş Nokta'ya sokuldu. Derken oynaşmaya, arkadaşlığa başladdar.

Çok küçük olduğu için adını Nokta koyduğumuz köpek, zamanla büyüüp iri bir köpek oldu. Ama adı yine Nokta'ydı.

Bigün Nokta'yı yıkamak için banyo küvetine soktuk. Banyonun kapısını kapadık. Ilık suya sokup sabunlamaya başlayınca, Nokta acı acı havlamaya başladı. Nokta'nın havlamalarını duyan Ako, banyonun kapışma geldi. Hem miyavlıyor, hem de açmamız için kapıyı tırmalıyordu. Öyle miyavladı, öyle tırmaladı ki, kapıyı açmak zorunda kaldık. İki ayağını küvete dayayıp, yıkamakta olduğumuz Nokta'ya baktı, dürdü.

Nokta'yı banyodan çıkardık. Hayvan sükelene silkeiene kaçtı. Sonra biyana çekilip büzüldü. Titriyordu. Ako koştu, kocaman Nokta'nın üstüne yattı. Başını, bacaklarının arasına aldı. Nokta'nın ıslak tüylerini yalamaya başladı. Nokta kuruyana dek ondan ayırdı. Nokta kuruyunca da koşup oynamaya başladılar.

İYİLİĞE KÖTÜLÜK

Şimdi anlatacağım olaya, ister inanın, ister inanmayın, Çünkü, bu olayı dinleyenlerden kimisi «Olmaz böyle şey!» dedi. Ama ben bu olayı, sözüne güvenilir bir arkadaşımın dinledim.

«Altın Zincir» ve «Demir Ökçe» eserlerini dilimize kazandırmış olan rahmetli Emin Eliçin'in eşi Asiye Eliçin şöyle anlattı:

«Kayınbiraderim, sucuk yapımıyla uğraştığından, Erzurum'dan her yıl binlerce sığır alır. Kesimden önce sığırları bisüre besletir. Oğlu Doğr Özdemir tanık olduğu şu olayı anlatmıştı-

Bir kış, sığır çobanlarından biri dağda tipiye yakalanmış. Tipiden korunacak bir kuyucu yer arayıp dururken bir mağara bulup içine girmiş. Gözleri mağaranın loşluğuna alışınca bir de bakmış, mağaranın dibinde bir ayı... Dışarı çıksa tipi var, içerde kalsa ayı var... Kışın aydar uyusuk olurlar ya, onu düşünüp içerde kalmış. Ayı, çobanın kendisinden korktuğunu sezmiş olacak, güven vermek için, çobanın önüne bişey atmış. Çoban bakmış, ayının önüne attığı şey bir post... Postun üstüne yatıp uyumuş, geceyi orada geçirmiş. Sabahleyin tipi dinmiş. Çoban da köye dönmüş. Köyde arkadaşlarma başından geçenleri anlatıp,

— Hadi gelin ayının olduğu mağaraya gidelim, ayıyı vuralım! demiş.

Sekizon delikanlı çıkmışlar yola, mağaraya gitmişler. Çok uğraşmışlar ama ayıyı mağaradan çıkaramamışlar. Kâğıt, kuru ot, saman filan yakıp dumanını mağaraya salınca, ayı dumandan boğulmamak için dışarı fırlamış. Dışarı çıkar çıkmaz da delikanlılar ayıya ateş etmişler. Yaralanan ayı acı acı bağırıp aramaya başlamış. Delikanlılar arasında geceyi mağarada birlikte geçirdiği çobanı görünce, yaralarından kanlar akarak birden üstüne atıp çobanı altma almış. Öbür delikanlılar ayıya ateş yağdırırsunlar, ayı da altma aldığı çobanı boğup parçalamış, orada ölmüş.»

AKTÖR KEÇİ

Bu dizide anlatılanların hepsi de hayvanlara değgin gerçek olaylardır. Yalnız bu anlatacağım olay, gerçek olmayıp, gerçekmiş gibi anlatılmışta. Olayı sanki yaşamış gibi anlatan Mücap Ofloğlu, bu olayın kahramanı keçi aracılığıyla, tiyatro oyuncularının alkışa düşkünlüğünü göstermek istemiştir.

Tiyatro oyuncusu Mücap Ofloğlu, ordaki Türklere temsil vermek üzere Amerika'ya gitmişti. Şimdi olayı onun ağzından dinleyelim:

«Bigün bir arkadaşımın Broadway'den geçerken, bir tiyatronun kapısı üstünde satdık keçi dam gördük. Bir tiyatrodaki keçi satılması ilginçti. Tiyatroya girip sorduk. Tiyatronun müdürü şöyle açıkladı:

— Bundan önce Çayhane adlı oyunu oynamıştık. Bilirsiniz. Çayhane oyununda bir de keçi vardır. İşte Çayhane'deki o rol için biz bu keçiyi almıştık. Şimdi Çayhane'yi sahneden kaldırdık. Keçiyi de satıyoruz.

Aktör keçiyi satın alıp evimize getirdik. İyiydi, hoştu ama, keçinin, insanın içine işleyen, durgun, üzgün, içli bir duruşu vardı. İnsana öyle geliyordu ki hani nerdeyse zavallı keçicik insan gibi ağlayacak... Yem verdik, taze ot verdik, su verdik

Ne yaptıksa zavallı keçiyi avutamadık, hep öyle acılı duruyordu.

Düşüne düşünce, zavallı keçinin neden mutsuz olduğunu anladık. Anlayınca da keçiyi iyileştirmemiz kolay oldu. Akşamları, tiyatroların perdelerim açtığı saatlerde, keçiyi karşımıza alıp on dakika kadar vargücümüzle alkışlıyorduk. Alkışlanınca keçinin üzüntüsü gidiyor, sanki yüzü gülüyordu. Sıçrayıp oynamaya başlıyordu. Zavallı aktör keçi, Çayhane oyununda oynaya oynaya alkışlanmaya öyle alışmıştı ki, alkışsız duramıyor, çok mutsuz oluyordu.»

SEVDALI YILAN

Kara yılanın güzel kızlara tutulduğunu anlatan birçok masallarımız vardır. Masallarda, kara yılanın bir güzel kıza tutkunluğu, daha çok başka bir olayı dolaylı olarak anlatmak için kullanılmıştır. Bu masal motifi, edebiyatımıza da girmiştir. Yaşar Kemal, Bin Boğalar Efsanesi adlı romanında, güzel kıza tutulan bir kara yılanı şöyle anlatmaktadır:

«Yılanın, kara yılanın sevdası beterdir. Sevdab ydan kıpkırmızı uzun bir köze keser. Ydan, kızlara sevdalanır. Kara ydan sevdadan kıpkırmızı kesilir. Kız nereye, ne yana gitse ydan kıpkırmızı karşısına dikilir. Kıpkırmızı, mercan kırmızısı, nar zamanı, nar çiçeği kırmızısı... Bir yurttta, bir yolda, bir çalı arkasında, bir ören içinde, çadırdı uyurken, koyun sağarken, çocuk uyuturken, ydan kıpkırmızı karşısına dikilir. Yeşü odarın, derin suların, ulu ormanların, karanlık bataklıkların içinden karşısına çıkar, kıpkırmızı. Hiçbişey yapmaz. Önce kuyruğunun üstüne diküir, sonra kızın önüne boylu boyunca kırmızı köz gibi upuzun serilir. Elindeyse, yüreğin varsa öldür sevdab ydanı. Yılan kırmızıyı, nar çiçeğini sever. Nar çiçeğine, kırmızı giymiş kızlara sevdalanır.

«Ak kara ydan, çekil yolumdan.»

Kara yılan boyun büker, kara ydan soğuk ydan, kırmızı ol-

muş, daha kıpkırmızı olaraktan yoldan çekilir. Gece gelir koynuna girer, incitmez, dokunmaz.

«Kara ydan çık koynumdan!»

* * *

Bir yılanın güzel bir kıza tutkunluğu, belki de böyle düşe, sanıya kapılan kızların kuruntusudur. Genç kızlardaki bu kuruntunun psikolojik bir nedeni vardır.

Masallardaki, destanlardaki yılanın bir kıza tutkunluğu olayı, gerçek yaşamda da görülür. Böyle bir düşsel kuruntuya kapılan kız, yıllarca bir ydanın kendisine tutkun olduğunu sanır. Bu türlü gazete haberleri de çıkar. 29 Haziran 1972 günü kimi İstanbul gazetelerinde şöyle bir haber çıkmıştı:

Viranşehir (Özel) — Zehra Aşan (21) adındaki kadın, yedi yıldanberi odasına gelip yatağma giren ve kendisine alıştığını söylediği iki metre uzunluğundaki ydanı keserle başını keserek öldürmüştür.

Merkeze bağlı Helli köyünde oturan Zehra Aşan, ydanla geçirdiği yedi yılın hikayesiyle ilgili olarak şöyle konuşmuştur:

«Yedi yıl önce bu mevsimde evimin damında yatarken yatağıma kara bir yılan girmişti. Çok korkmuştum, fakat kısa zamanda birbirimize alıştık. Yılan artık her gece yatağıma giriyor, şafakla beraber ortalıktan kayboluyordu. Bu durum tam yedi yıl sürdü. Artık bıkmıştım. Sonunda başını keserle keserek öldürdüm.»

BİR GÜVERCİN AVCISI

Cezaevinin ayrı bir bölümünde iki edalı bir yerde dört tutukluyduk. Bir de küçük bahçemiz vardı. Bahçeye güvercinler dolardı. Kurumuş ekmek artıklarını ıslatıp güvercinlere verirdim.

Tutuklulardan biri, güvercin avcılığına başlamıştı. Sağlam olsun diye iki kat yaptığı makara ipliğine, sucunu kıvırdığı bir toplu iğne bağlıyordu. Olta iğnesi gibi, iğnenin kıvrık ucuna bir mısır tanesi geçirirdi. Böylece hazırladığı güvercin oltasını bahçeye atardı. Güvercinlerden biri mısırı kapıp yutunca iğne hayvanın gırtlığına takdirdi. O zaman avcı, ipi sağa sağa güvercini çekip alıyordu. Tuzağa tutulan zavallı güvercin, iğnenin ucundaki mısır tanesini büe yiyemiyordu. Avcı, güvercinin başını kesip o mısır tanesini çıkarıyor, başka bir güvercine olta yemi olarak kullanıyordu.

Avcı, günde iki üç, kimi daha da çok güvercin avlıyordu. Sonra onları kesip, pişirip yiyordu.

Güvercin yemek bizde töre değildir. Onun için güvercin avı bana çok üzünç veriyordu. Güvercin avcısına, cezaevindeki dostlarımız olan, bizi oyalayıp eğlendiren güvercinleri avlaması için rica ettim. Sertçe sordu:

- Neden?
- Yazık hayvancıklara, dedim.
- Bana daha çok yazık, dedi, ben güvercinlerden önce gelirim. Onlardan önce kendimi düşünmek zorundayım.

Cezaevinde parasız yemek verildiğini söyledim. Bu kez,

— Bana protein gerekli, et yemeliyim! dedi.

s• Ben senin için tavuk alayım, tavukları kes ye, güvercinleri tutma! dedim.

— Olur, dedi.

Cezaevi yönetmeni babacan bir adamdı. Bahçede birkaç tavuk bulundurmamıza izin verdi. Ziyarete gelen bir arkadaşşıma üç tavukla bir horoz aldırđım. Horozla tavuklar gelince, dđimiz güvercinlerden onlara kaydđı. Sabah akşam, tavukların yemlerini, sularını veriyordum. Onlar bana alıştı, ben de onlara alıştım. SabaUeyin uyanır uyanmaz onlara koşuyordum bakmaya... Tavukları almıştım ama, kestkememiştim. Protein düşkünü tutuklu da, tavuk kesilmediği için güvercin avını sürdürüyordu. Nasd kestkebilirdim bu tavuklardan birini? Onlarla aramızda bir yakınlık doğmuştu. Biyanda hiç tanışım olmayan bisürü güvercin, biyanda aramızda sıkı bir tanışlık kurulmuş olan tavuklar... Bitürlü kıyıp da kestirtemiyordum tavuklarla horozu. Oysa tavuk eti yemeyi severim. Ama etini yediğim tavukları görmemiştim, bilmiyordum. Oysa bunlar avucumdan yem yiyorlardı. Aramızda bir alış-veriş olmuştu. Sanki benden onlara, onlardan bana bişeyler geçmişti. İçlerinden biri kesilirse, sanki benden bişey eksdecekmış gibi geliyordu. Ama, ne olursa olsun, verdiğim sözü tutmam gerekiyordu. Cezaevinin o küçük bahçesini de tavuk çiftliğine çevirmeye hakkım yoktu.

Tavuklardan birini kesebileceklerini söyledim. Kesilirken görmemek, bağırışlarını duymamak için de cezaevinin revirine gittim. Döndüğümde tavuk çoktan kesilmiş, ayıklanmış, tence-rede kaynamaktaydı. Bahçenin basda basıla sertleşmiş toprağı üzerinde kesilen tavuğun tüyleri uçuşmaktaydı. Kanı, toprağı boyamıştı. Ağır bir suçluluk duydum. Güvercinleri kurtarmak için tavukları kestirmek; kötü bir pazarlıktı bu... Kalan iki tavukla horozu kestirmedim. Güvercin avcısı protein almak için yine güvercin avlamaya başladı.

Bikaç gün sonra horozun gül ibiği morarıp kararmaya başladı. Tavukların ibikleri de öyle oldu. Sünepeleştüer. Yemeden içmeden kesildder. İki üç gün içinde, hastahktan ardarda öldüler.

KÖPEĞİN İYİLİĞE KARŞILIĞI

Bu olayı, babasından dinlemiş olan oyun yazarı Güngör Dilmen, bize şöyle anlattı:

«Birinci Dünya Savaşı'ndaki askerliği sırasında babanı, Doğu Anadolu'da bir yerdeymiş. Bigün bir köye girmiş. Savaş alanı içindeki köy bomboşmuş. Tek canlısı kalmamış, insanları kaçmış olan yıkık köyün daracık sokaklarında ilerlerken, birden karşısına çok iri bir köpek çıkmış. Babam hemen tabancasını çekmiş. Köpekle bisüre karşı karşıya durmuşlar. Ne köpek kımıldıyor, ne babam adım atıyormuş. Bisüre sonra köpek kuyruk sallamaya başlamış. Köpeğin bu barışcd davranışına karşılık babam da, tabancasını yerine koyup, torbasındaki ekmeğinden kopardığı parçaları köpeğe atmış. Böylece barışmışlar. Boşalmış köyde tek basma kalan o koca köpek, yüzünü babamm ayaklarına sürmüş, ellerini yalamış. Sonra köpek birden fırlayıp uzaklaşmış, gözden yitmiş. Babam, köpeğin bu davranışına bir anlam verememiş.

Bisüre sonra köpek, kuyruğunu sallaya sallaya, koşarak babama geliyormuş, ama bu kez ağzında bir tavşanla...»

ZORLA KULUÇKA

Heğbeliada'da otururken tavuklarımız, hmdilerirriiz vardı. Kışın son günleriydi. Bigün evimize konuk gelen bir köylü kadın, bindileri görünce,

— • Niçin bunları kuluçkaya yatırıp civciv çıkarmıyorsunuz? diye sordu.

Babam,

— Kuluçka olmadda ki, dedi, hem bu mevsimde hindi kuluçka olmaz.

Yaşlıca olan köylü kadın,

— O senin dediğin tavuktur, dedi, tavuk kuluçka olmadan yumurta üstüne oturmaz. Ama hindi öyle değil... Ne zaman istersen, sen kendin hindiyi zorla kuluçka edip yumurta üstüne yatırabilirsin.

Babam, inanmadı,

— Yok canım, olmaz öyle şey... dedi.

Kadın,

,— Biz hindiyi ne zaman istersek kuluçka yaparız, dedi.

— Nasıl?

Kadın anlattı:

— Hindiye yakalarız. Ayaklarından tutup başaşağı çe^dririz. Ondan sonra başları döndürmeye. Olduğumuz yerde döne döne, başaşağı duran İindiye öyle çeviririz id, hayvanın başı iyice

döner. Ondan sonra, önceden hamladığımız folluktaki yumurtaların üstüne yatırız. Başı döndüğü için hindi aptallaşmışur, yumurtaların üstünden kalkamaz. Öylece kalır. Bir zaman sonra da yumurtaları iyice ısıtmış olduğundan kendini artık gerçekten kuluçka sanır. Yumurtadan civcivler çıkana dek yumurtaların üstünden kalkmaz.

Böyle söyleyip kadın yerinden fırladı, önündeki hmdilerden birini kaptı.

— Siz hemen koyun folluğa yumurtaları. Ben şimdi bu *hindi*yi zorla kuluçka yapar, yatmırım yumurtaların üstüne... dedi.

Babam,

— Dur kadm, dedi, o tuttuğun erkek hindidir...

Kadm,

— Varsm olsun, dedi, hindinin erkeği daha aptal olur, biz erkek hindiyi de kuluçkaya yatırız. Baktın kuluçkaya yatmakta zorluk çıkıyor, o zaman, ters çevirip döndürmeden önce biraz konyak içir hindiye...

Sonradan başkalarından da duydum. Kimi köylerde, kuluçka olmayan hindiyi başaşağı döndüre döndüre sersemletip kuluçka diye yumurtaya yatınlarmış.

DELİFİŞEK

Harbiyede'ki bir evde oturuyordum. Çok büyük bir kavanozu akvaryum olarak kullanıyordum. Dayanıklı türünden dört tane süs balığı vardı kavanozda. Üçü kırmızı, biri gümüş parıltılıydı.

O dört balığı seyretmek beni çok dinlendirirdi. Çalışmaktan yorulduğum zaman, kavanozun önüne oturur, balıklara dalar giderdim. Üç kırmızı balık tombuldu, gümüş parıltılı olanı ince uzundu. Kavanoza balık yemi attığım zaman, yemleri ilk kapana gümüş parıltılı balık olurdu. Atık, çevik, yerinde duramaz bir balıktı. Öbürleri zaman zaman suda dinginleşirler, ama gümüş parıltılı balık hiç mi hiç durmaz, boyuna devinirdi. Dalış yapar, perendeler atar, ters yüz döner, türlü cambazlık gösterileri yapardı. Bunlarla da yetinmez, o üç kırmızı balığa sataşır. Altlarından, üstlerinden onlara vurur, başlarından, kuyruklarından dürter, onları da oynamaya, hızlanmaya zorlardı. Öyle devingen bir balıktı ki, buyüzdün onun adını Delifişek koymuştum. Delifişek olmasa, öbürleri suda sünepe sünepe dolaşacaklardı. Ama Delifişek, yaramaz bir çocuk gibi onları dürter, zorla oyuna sokardı.

Bayılırdım Delifişek'e... Capcanlı, dipdiri bir küçücük balıktı.

Harbiye'deki evden Erenköy'de bir eve taşındık. Dört balığı, su dolu bir konserve kutusuna koyup getirdim Erenköy'deki eve.

İlk işim, kavanoza su doldurup balıkların içine atmak oldu. Kavanoza koyduğum, çok duru-arı bir suyd.

Yeni taşındığımız evde balıklar bisüre kavanozlarında oynas-tilar. Ama sonra durgunlaştılar. Delifışek bile dingin, durgun ol-muştu. Bir de baktım, kırmızı balıklardan biri ters dönmüş, su- yun yüzüne çıkmış. Zavallı balık.ölmüştü... Onun ölüsünü çı- karıp attım. Az sonra kırmızı balıklardan biri daha suyun üstün- de cansız duruyordu. İşte ancak o zaman, taşındığımız evde, kavanoza koyduğum suyun, kuyu suyu olduğunu öğrendim. Kı- reçli kuyu suyu balıklara dokunmuştu. Gözüm, sevgilim Deli- fişek'teydi. O hepsinin en canlısı olduğundan ölmek için di- reniyordu. Yine oynayıp zıplamak istiyor, ama yapamıyordu. Üçüncü kırmızı balık da öldü..: Ah, Delifışek kurtulsa diye ya- karıp boyuna ona bakıyordum. Ona baktıkça ağlayasım geliyor- du. Bikaç ay beni dinlendiren, eğlendiren Delü'ışek olsun yaşa- saydı. Ama görüyordum ki o da yavaş yavaş ölüme gidiyor. Kı- mddamaları büsbütün yavaşladı. O Delifışek'e hiç yaşaymayan biçimde yalvarır gibi ağzını açıp kapıyordu. Az sonra o da öbür- leri gibi ters dönüp suyun yüzüne çıkacaktı. Delifışek'in ölüsü- nü görmeye dayanamadım. Suyun içinden kaptığım gibi, açık pencereden karşı evin damına fırlattım. Sonra sokağa çıktım, uzun uzun yürüdüm.

KEDİ, FARE, İNSAN

Tutuklular can sıkıntılarını gidermek için olacak, olmadık şeyden, en önemsiz olaydan kendüerine eğlence çıkarmaya çalışırlar.

Bigün Harbiyede'deki cezaevinde bir tutuklu, iri bir lağım sıçanını bir boş gaz tenekesinin altına kapatarak yakalamıştı. Bir koğuş dolusu tutuklu, mapus sıçanın basma toplandı. İçlerinden biri şöyle bir oyun önerdi:

— Sıçanım kuyruğuna bir boş konserve kutusu bağlayalım. Kedilerden birinin de kuyruğuna teneke bağlayalım. Sonra ikisini birden orta bahçeye salalım. Bakalım ne olacak?

Öneri, hepsine pek eğlenceli geldi. Hemen bu oyunu uyguladılar. Orta bahçenin biyanında kuyruğuna konserve kutusu bağlı fare, onun karşı yanında da yine kuyruğuna konserve kutusu bağlı kedi, karşıkarşıya duruyorlar. Orta bahçenin karşılıklı iki kapısı kapalı olduğundan, sıçan da, kedi de başka yere kaçıp gidemezdi. Kediyle sıçanı, ikisini birden bıraktılar. Kedi, sıçanı görünce üstüne atdı. Sıçan da kediyi görünce kaçtı. İşte o zaman orta bahçede bir kıyamettir koptu. Sıçana atdan kedi, kendisiyle birlikte gelen arkasındaki tıngntıyı duyunca ürkütü. Sıçan, kendi çıkardığı tangırtıdan büsbütün korktu. Orta bahçede bir cehennem yarışı başladı. Kimin kimden kaçtığı belli değildi. Kedi, kendi gürültüsünden kaçıyor, sıçan hem kendi gürültüsünden, hem kediden, hem kedinin çıkardığı

gürültüden kaçıyordu. İki hayvan dik duvarlara da atarak, orta bahçede dört dönüyorlardı. Bu, olmadık, görülmedik'bişeydi. Öyle gürültü vardı ki, sıçan kediyi, kedi sıçanı unutmuştu, ikisi de kendi dertlerine düşmüşlerdi. Sıçan çddırmış gibi, kedi deh, kuduz gibi koşuyordu.

Orta bahçenin duvarları dibine dizilmiş tutuklular da kahkahadan kırıyorlardı. İşte bu sırada bir sert ses duyuldu:

— Nedir bu rezillik!... Sizde hiç acuna yok mu be!...

Böyle bağırın, idam cezası yemiş, cezasını yargıtayın da onayladığı bir hükümlüydü. Ona «İdamlık» lâkabı takdmişti.

En geç bir ay içinde asdacak olan İdamlık,

— Çabuk çözün şu tenekeleri! diye bağırırdı.

O ne derse hemen yapılırdı.

Kediyi tutup kuyruğuna bağlı tenekeyi çnkardılar. Bu sırada bu işi yapanların ellerini tırmaladı kedi. Birisi, sıçanın kuyruğuna bağlı tenekeye basmıştı.

Orta bahçeyi bir sessizlik kapladı. İdamlık, kalabalığa bakıp,

— • Hiç acımadınız mı hayvanlara? diye bidaha sordu.

Bana İdamlık'm gözleri buğulanmış gibi geldi.

DAMLA'NIN YİĞİTLİĞİ

Bir yağışlı gündü. Oğlum Ali, yağmurda ıslanmış küçücük bir kedi yavrusu görmüş sokakta. Acımış. Eve getirmiş. O denli küçüktü ki, adını Damla koyduk. O Damla, büyüdü, büyüdü damla olmaktan çıktı, bir göl oldu. Besili, bakımlı, kocaman bir kedi... Üstelik çok yırtıcı, kavgacı bir kedi... Tam bir sokak kedisi. Kulağı kavgadan yırtmış, ber zaman kini, yaralı, bere-li...

Şu olayı eşim anlattı:

«Yolda, alçak bahçe duvarının üstünde beşaltı kedi vardı. Bizim Damla da karşıdan ağır ağır geliyordu. Komşunun kurt köpeği, birden bahçe kapısından fırlayıp kedderin üstüne atddı. Kediler çil yavrusu gibi dağdddar. Herbiri biyana kaçtı. Kimi ağaçların tepesine, kimi duvarların üstüne, kimi evlerden içeri kaçtı... Kurt köpeği, hem havlıyor, hem kuyruğunu sallayıp duruyordu. Kedilerden birini pençesine geçirse boğup parçalayacak gibiydi.

Bu arada bizim Damla, oralarda sanki biç öyle bir olay olmamış gibi kurt köpeğine doğru derliyordu. Kurt köpeği, Damla'ya atdır gibi yaptı. Damla ne kaçtı, ne orab oldu... Şöyle biraz tüylerini kabartıp kabardı, o kadar. Kurt köpeği baktı ki, Damla'ya söktüremeyecek, yiğitlik gene bende kalsın gibilerden, hiçbişey olmamış gibi, durdu. Damla, tam onun karşısına geçip yalanmaya, kuyruk altını yalamaya başladı.

O günden sonra çok gördüm. Kurt köpeği bütün kedderin düşmanı. Onları kaçııp darmaduman ediyor. Ama bizim Damla'yı görünce, cakası bozulmasın diye onu görmezlikten geliyor. Damla da sanki inadınaymış gibi, gidip köpeğin karşısına oturuyor, hiç umursamadan orasını burasını yalıyor.»

SIYASÎ KOĐUŐUN KEDİSİ

Köpek için, göçebelik döneminin hayvanıdır, derler. Kedi için de, yerleşik yer hayvanıdır, derler. Çünkü köpek kişiye bağlı, kediye yere bağlı yaratıktır.

Kedinin, kişiden çok yere bağlı olduğunu, yaşadığım Őu olay da gösteriyor:

Üsküdar'da, Paşakapısı Cezaevi'nde siyasî tutuklular koğuşunda, kara bir kedimiz vardı. Olağanüstü güzellikte yeşü gözleri, kısacık tüyelerinin parlak karanlığını daha da arttırırdı. Cezaevinde doğup büyümüş, hiç cezaevinden dışarı çıkmamış, tam bir cezaevi kedisiydi. Bikez bile ciğer yememiőtı. Alışık olmadığından, sucuk gibi yiyecekleri pek yemezdi. Peki, ne yedi bu kedidik? Cezaevinde verilen tayının içini parmaklarımızın arasında iyice ezip yuvarlar, fındık büyüklüğünde topaklar yapardık. İşte bizim siyasî koğuşun kedisinin yediği bunlardı. *Ekmeğin içini, sert topak yapmazsak yemezdi.*

Öyle de temizdi ki, kışın, yağmurda çamurda bile, papillerinin kirli olduğunu hiç görmedik. Geceleri, birimizin yatağına girer, başım da yastığa dayar, öyle uyurdu. Çok zaman arka üstü yatardı.

Genel af oldu. Bütün tutuklular çıktı. Cezaevi bomboő kaldı. Bigün, o cezaevinin bir gardiyanını gördüm yolda. Gardiyana, söz arasmada, siyasî koğuştaki kedimizi sordum.

Gardiyan üzüntüyle,

— Hiç sorma, dedi, siz gittikten sonra o koğuştan hiç çıkmadı. Kimse de farkında olmamış... Aç açma kalmış koğuşta... Bigün ranzalardan birinde ölüsünü bulduk.

KANUN KAÇAĞI KÖPEK

Meral Çelen şöyle anlattı:

«Babam, Köy Entitüsü'nde öğretmenken, Boncuk adlı ufak tefek bir dişi köpeğimiz vardı. Köpeklerin kızışma döneminde, çok iri bir çoban köpeği çıktı ortaya. Boynunda dikenli demirden tasma vardı. Bir gözü de kördü. Boncuk'tan biç ayrılmıyordu. Boncuk'u çok kısıyor, onun yanma yaklaşan köpekleri boğuyordu. Hemen hergün biriki köpek öldürüyordu. Onun bu cinayeetlerini biz de gördük. Köpekleri enselerinden dişleriyle yakalayıp biriki silkeliyor, boyunlarını kırıp yere fırlatıyordu. Boynu kırdan köpek, biraz debelendikten sonra ölüyordu. Bu yırtıcı köpeğin yanma biz de sokulamıyorduk. Ondan herkes korkardı.

Bir sabah kalktık, boynu dikenli demir tasmalı koca köpek yok. Büyük bir beladan kurtulduk diye şeyindik.

Boncuk'un yavruları oldu. Ne babaları kadar iri, ne anaları kadar ufaktdar. Baba soyuna çekmiş çoban köpekleri olduklarından kapışıldılar.

Ertesi yıl yine köpeklerin kızışma döneminde o çoban köpeği, Boncuk'un yanma geldi. İşte o zaman bilenlerden bu köpeğin serüvenini öğrendik, Bikaç İdlometre ötedeki bir köyün ağasının köpeğiymiş. Adı Karabaş'mış. Sahibi olan ağanın karısını parçalamış. Kadın uzun zaman hastanede yatmış da ölüm-

den zor kurtulmuş. Karabaş'ın, sahibinin karışım neden parçalandığı merak ediliyor, ama bilinmiyordu.

Bu cinayeti işleyince, köylüler, ellerinde süah, Karabaş'ı kovalamışlar. Çok kurşun sıkılmışlar ama, öldürememişler. Yalnız kurşunlardan biri *Karabaş'ın gözüne gehniş, bir gözü o yüzden* kör olmuş. O olaydan sonra Karabaş, ne o köye, ne de başka köye uğramış. Tam bir kanun kaçağı gibi dağlarda, bellerde kaçak gezer, yaz-kış avlanarak yaşarmış. Yalnız kızışma döneminde bizim Boncuk'un yanma geliyor, birkaç gün onunla kalıp, yine gidiyordu.

Uçdört yd üstüste böyle oldu.

Günün birinde bizim Boncuk'u yanlışlıkla zehirledder.

Kızışma döneminde yine gelmişti Karabaş. Boncuk'u çok aradı. Bulamayınca bizim evin önünden gitmedi. Belki de, gelirdi diye Boncuk'u bekliyordu.

Evimizin, yerden ancak iki metre yükseklikte bir cumbası vardı. Bigün annemle cumbada otururken, baktık, Karabaş da önümüzde, yere yatmış.

Sözde Boncuk'a sesleniyormuşum gibi,

— • Boncuk, Boncuk, Boncuk! diye bağırardım.

Karabaş fırladı, kulaklarını dikti, o yanı bu yanı gözledi, oralarda dolandı. Bir umut çıkmayınca eski yerine uzandı.

Sevgilisi Boncuk'un adını bilip bilmediğim iyice anlamak için bidaha,

— Boncuk, Boncuk! diye seslendim.

Karabaş yine fırladı, çevreyi gözledi, yine umutsuzlukla yere uzandı.

Ben üçüncü kez,

— Boncuk! diye bağırınca, Karabaş yine fırladı, ama bu kez birden bize atıldı. Pencereyi zor kapatıp içeri kaçtık. Kendisini kandırdığımızı anlamış mıydı?

Bu olayın ertesi günü, elimde bir dilim tereyağlı ekmeğe, evden çıkmış, okula gidiyordum. Birden sırtımda iki elin ağırlığını duydum. Dönüp baktım: Karabaş... Çılgık atarken, ekmeği de elimden fırlattım. Karabaş ekmeği havada kaptı ve yuttu. Bu kez önden üstüme atlayıp iki koca pençesiyle

•omuzlarıma abandı. Kuyruğunu sallıyordu. Kötü niyeti olmadığını anlayanca sevip okşadım.

Karabaş bidaha bizim evden ayrılmadı. Ama yırtıcıdığı, canavarlığı hiç geçmedi. Büyüden de düşmanları çoktu. Günün birinde bilmediğimiz birisi tüfekte vurup Karabaş'ı öldürdü.»

KIRMIZIYA DİKKAT

Tarık Buğra anlattı:

Yedeksubaylığımda, komutandan bana da at vermeleri için rica etmiştim. Ricam üzerine bana da at verildi.

Atı veren assubay,

— Uslu, uysal bir attır, dedi, yalnız dikkat edin, kırmızı yakalı birisini görmesin...

Şaka ediyor sanıp, ne demek istediği üzerinde durmadım. Gerçekten de uysal bir attı.

Bigün ata binmiş gidiyordum. Karşıdan da alay hekimi geliyordu. Alay hekimine yirmi otuz adım kala, akımdaki o uslu at birden parladı. Ters dönüp çıldırmış gibi koşmaya başladı. Dizgini zor toparlayıp, epiy gittikten sonra hayvanı durdurabildim.

Sonradan öğrendiğime göre, bu ata önceleri bir veteriner subay binermiş. O veteriner de hayvana öyle kötü davranmış, bigün de öyle dövmüş ki, işte o dayaktan soma bu uslu, uysal at nerde yakalan kırmızı olan hekim, veteriner ya da kurmay görse, hemen parlar, koşarmış.»

ARKADAŞLARIM FARECİKLER

Bize sevimsiz gelen, soğuk gelen hayvanlar vardır; yılan, fare gibi... Kimi kadınlar gibi fareden korkmam ama, sevmem fareyi, tiksindiririm. Tiksindiğimi söylediğim farelerle, günün birinde arkadaşlık edeceğim, o zor günlerimde yalnız farelerin bana yakınlık gösterecekleri, nerden aklıma gelirdi.

Harbiye Askerî Cezaevi'nin kapalı odalarında tutukluydum. Bir karyolanın giremeyeceği büyüklükteki o daracık yerin penceresi de yoktu. Çok yüksekte kör, ışıklı bir lamba vardı. İşte o dar yerde ben günlerce, haftalarca kaldım. Hiç insan yüzü görmemesine... Yalnız insan değil, hiçbir canlı yüzü görmemecesine günlerim geçiyordu.

Kitap, gazete, hiçbir şey yoktu.

İşte o zor koşullarda bana en büyük iyiliği fareler yaptı. Beni hiç yalnız bırakmadılar. Bana arkadaşlık ettiler.

Bigün, belki de bir geceydi... Dizlerimin üstüne battaniye örtmüş, oturuyordum. Yerden battaniyeye bir fare çıktı, küçücük, kül rengi tüylü bir fmdık faresi... Arkasından, biriki fare daha... Ürküp kaçmasınlar diye hiç kımıldamıyordum. Bir öksürük, bir hızlı soluk alışla hemen kaçıyorlardı.

Fareleri, o yere alıştırmayı düşündüm. Yere ekmek kırıntılarını serptim. Fareler gelip bu kırıntıları yiyorlardı. Ekmek kırıntılarını yerlerken bıyıklarının oynayışı pek eğlenceli oluyordu.

Sonra sonra, ekmek kırıntılarını yerden battaniyenin üstüne doğru dizedim. Fareler, kırıntıları yemek için ta m^erimin üstüne kadar çıkarlardı. Yakından görüp incelediniz mi biç fin-dik farelerini? Bu denb sevimli hayvancık az bulunur. Küçücük boncuk boncuk kapkara gözleri pırıl pırıldır. En hoşuma giden, o ürkek bakışlarıyla, bişey yerken çenelerinin, bıyıklarının durmadan kıpırdayışıydı.

Dizlerimin bir karış yukarısına dek çıkarlardı. Daha yukarı çıktıkları hiç olmadı. Çünkü soluk alışımından bile ürküp kaçarlardı. Belki de avucuma gelecek kadar onları kendime ahştıracakrm, ama vakit olmadı, o daracık yerden çıkarddar.

En zor günlerimde bana yakınlık gösteren, kuru ekmek kırıntıları için bile olsa, benden arkadaşlıklarını esirgemeyen o sevimli fmdık farelerine teşekkür ederim.

GÜZELİNİ HERKES SEVER

1949 yılında bir akşam, dostum matbaacı Osman İlkbasan'-ia birlikte, onun Osmanbey'deki evine gitmiştik. Eşi Bayan Adriyen kedileri çok seven bir hanımdı. Bu yüzden, iki kaü geniş evin içinde yirmiden çok kedi dolaşıyordu. Evin aşçısı, kedder için ayrı yemek pişirirdi.

O evdeki kedilerin hepsi de dikkati çekecek denli çirkindi. Onca kedinin içinde bitek sevimli, güzel kedi. yoktu. Bu denli çirkin kediyi biraraya toplayabilmek için Bayan Adriyen çok uğraşmış olmalıydı. Merakımı yenemeyip yemekte kendisine sordum:

— Bu kadar çirkin, bu kadar da çok kediyi nasıl biraraya *
t opiyabildiniz?

Bayan Adriyen,

— Kolay olmuyor, dedi, sokak sokak arayıp ancak b öylelerini bulabiliyorum.

Ortalıkta dolaşan kedilerin kimisi kör, kimisi total, hastalıklı, ecişbüçüş, yanpiri, çirkin şeylerdi. Çirkin kedi koleksiyoncusu Bayan Adriyen'e,

— Neden içlerinde bitek bile güzeli yok? dedim.

Bayan Adriyen,

. — • Çünkü, dedi, güzel kediyi kim olsa sever, evine alır, bakar. Bu çirkin zavalıdarı seven, evine alıp bakan olmaz. Onun için ben, sokak sokak dolaşıp en çirkinlerini arayıp buluyorum.

PASTIRMAYA DÜŞKÜN

Gümrük Komisyoncusu dostum Vahap İyison anlattı:

«Bikaç arkadaş, Mehmet Mert adlı bir bekâr arkadaşımıza akşam yemeğine çağrıldık. Hep birlikte mezeciden yiyecek öteberi alıp eve geldik. Daha başka şeyler de almamız gerekiyordu. Ellerimizdeki paketleri masanın üstüne koyup, Mehmet Mert de bizimle, birlikte evden çıktık. Gerekenleri alıp eve döndük. Sofrayı kurarken, bir de baktık, ilk gelişimizde getirip masanın üstüne koyduğumuz paketler arasında, pastırma paketi yok. Biz aramızda, pastırma paketini biyerde mi unuttuk diye tartışırken evsahibi Mehmet Mert, bir köşeye sinmiş koca Buldok köpeğine bakarak,

— • Ben o pastırmayı şimdi bulurum... diyordu.

Buldok, suçlu suçlu bize bakarak gözlerini kapıyordu. Mehmet Mert,

— Bu onun ilk pastırma hırsızlığı değil... dedi.

Sonra eline baston alıp, bir insanmış gibi, Buldok'a bağırarak azarlayarak sormaya başladı:

— Nerde pastırma? Çabuk söyle!... Nereye sakladın? Çabuk...

Buldok, kısacık kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırma-ya çalışarak, Mehmet Mert'in ayaklarının dibinde yuvarlanmaya başladı.

— Ben sana daha dün üdyüzeUi gram pastırma vermedim mi? Utanmaz! Pis hırsız!... Söyle, söyle diyorum, ne yaptm pastırmayı?

Mehmet Mert, Buldok'u bastonla dövüyor, o da mızddana-rak ağlıyordu.

— Pastırmayı ne yaptığımı söyle, yoksa öldürürüm seni...

Buldok, sine sine mutfağa gitti. Biz de arkasından... Ne ya-pacak diye onu merakla izliyorduk. Mutfaktaki çöp tenekesini yere devirdi. Çöp tenekesi doluydu. Dişleriyle, pençesiyle çöp-leri boşalttı, ta alttan pastırma paketinin kâğıdını çıkardı.

Biz evden çıkınca pastırma paketini masanın üstünden al-mış, açmış, içindekini yemiş. Sonra da ortada kalıp hırsızlığı anlaşılmasın diye, pastırma paketinin kâğıdını, çöp tenekesinin hem de en dibine tikiştirmiş.»

HAYVANLARI KORUMA DERNEĞİ ÜYELERİ

Tiyatro oyuncusu Şahin Tek anlattı:

«Gezginci tiyatro olarak Anadolu'da üçe üçe dolaşıyorduk. İş bağlamak için K. üçesine gitaiştım. Bizim tiyatro da o gece ilde oyun veriyordu. Ben dçede, şu işle, bu işle uğraşırken, ü'e giden son otobüsü de kaçırmışmı. Han odasında geceleme is-temiyordum. İşim acele olduğundan birayak önce il'e gitmek istiyordum. ' Orda tanıştığım birisi, gece yarısınd an sonra bir kaptıkaçtının il'e gideceğini söyledi. O kaptıkaçtıyı özel olarak tutanlar, bir çayhanedelermiş. Beni o çayhaneye götürdü. Yoğun cıgara dumanını, bulutlaşmış insan soluğunu yara yara içeri girdim. Tavandan iple bir lüks lambası sarkıyor. Bitevi bir homurtuyla gürültü çıkaran lüks lambası, çayhanenin toprak tabanını bir ışık dairesiyle aydınlatıyor. Göz kamaştırıcı bu çığ ışık dairesinin dışındakiler karanlıkta kaldıklarından seçilemiyor. O çığ lüks ışığına, ışık çemberinin dışındaki karanlığa gözüm alışınca, nasıl biyerde olduğumu anlamaya çalıştım. Tam ışık çemberinin ortasına toprak tabandan iki karış kadar yüksek, tahtadan bir yükselti koymuşlar. Çapı iki metre kadar olan bu yuvarLk yükseltinin çevresinde, kısa bacaklı hasır iskemlelere oturmuş, bitakrm karanlık yüzlü erkekler... Hepsi de bıyıklı;

Posbıyık, pisbıyık, palabıyık, karabıyık, kaytanbıyık, badembıyık, fare kuyruğa bıyık... Sakallan da uzamış. Kimisinin gözü kanlanmış. Fosur fosur içtikleri cıgaraların dumanları, çiğ lüks ışığında tül tül dalgalanarak, eğrilip bükülerek halka halka tavana doğru ağıyor.

Bana da aralarında bir hasır iskemle verdiler. Oturdum. Ne olacak diye merakla gözlüyorum. Çiğ lüks ışığının aydınlattığı yuvarlak tahta üzerine, tüyleri yoluk, boyunları ve bacakları uzun iki horoz bıraktılar. Horozlar kapıştı. Kimsede ses yok..., Yalnız tepemizdeki lüks lambasının hep o bitevi, kızgın homurtusuyla, dövüşen horozların kanat çırpışlarının, gaga vuruşlarının sesleri duyuluyor. Yarım saat kadar sürdü bu horoz dövüşü. Kızıl tüylü hin t horozu öbürünü kaçırdı. Horozu yenildiği için çok kızan bir adam, yenik ve bitik olan kan içindeki yaralı beyaz horozu bacağından tuttuğu gibi hızla yere çarptı. Hayvanlık yerde biriki debelendi, çırpındı, kanat çırpı, son sesini çıkardı, sonra kaskatı kesildi.

Hasır iskemlelerde oturan karanlık yüzlü adamların ellerinde kâğıt liralara döndü dolaştı; elli liralara, yüz liralara, beşyüz liralıklara... Dövüşçü horozlar üzerine bahse girmişlerdi. Bahsi kazananlar, kazandıkları paraları cüzdanlarına yerleştirdiler. Sonra, başka iki dövüşçü horoz çıkardılar tahta yükseltinin üzerine, daha sonra beşaltı çift horoz daha dövüştü. Paralar, ellerden ellere dönüp dolaştı.

Nerdeyse sabah olacaktı. Kalktdar. Kaptıkaçtıya bindiler. Ben de aralanndaydım. Araba yola düzöldü. Hiç durmam asıya horoz dövüşü üzerinde konuşuyorlardı. Kimisi, eski dövüşçü horozunu övüyor, kimisi eskiden yapılmış horoz dövüşlerini anlatıyordu. Dövüşte beyni parçalanan, barsakları dışarı çıkan, ama yine de dövüşten kaçmayan horozlar anlatılıyordu.

Onlar anlatırken ben baygınlıklar geçiriyordum. Onların konuşmalarına hiç katılmadığım için, kim olduğumu merak etmişlerdi. Yenik horozunu yere çarpıp öldüren adam.

— Siz ne iş yaparsınız? diye sordu.

— • Tiyatrocuym. Ya siz? diye sordum.

— Ben, dedi, bizim üdeki Hayvanları Koruma Derneği Başkanı'yım. İşte bu arkadaşlar da derneğimizin üyeleri...

Minibüsü dolduran horoz dövüşüne meraklılarla horoz dövüşürerleri gösteriyordu.

Sabahleyin il'e vardık. Ertesi gün, durumu öğrendim. O ilin vahşi, horoz dövüşünü yasaklamış. Horoz dövüşüne düşkün olanlar da, Hayvanları Koruma Derneği kurup, daha rahat, daha güvenli olarak horoz dövüşünü sürdürüyorlarmış.»

GÜVERCİN

F. Celâlettin'in (Dr. Fahri Celâl Göktulga) Yeni İstanbul Gazetesindeki bir yazısını sunuyorum. Ne yazık ki, bu gazete kesğine, tarihini yazmayı unutmuşum.

«Sözüne inandır dost ağzından dinledim:

«Bümem beşaltı yd oldu mu?... Belki dana yakındır. Üsküdar'da, Vâlideiatik civarında dolaşırken hapisane olan eski tımarhanenin pencerelerinden birinde bir güvercin gördüm. Yufka yüreğim ufalıverdi. Hicret'te Peygamberimiz bir mağaraya sığındığı zaman, o mağaranın kapısında çarçabuk yuva kuran kuşu hatırladım. O zaman Resûlüllah'ı, peşindeki düşmanlarının gözünden korumuş olan mübarek hayvan bu sefer de, bir mihnethânedede bitakım bahtsızları teselli ediyor, dedim. Yanımda yalm ayaklı ve tüylü kafalı, onbeş yaşlarında bir çocuk peyda oldu... Bir küçük küstah... Dur yavrum, yapma yavrum, demeye kalmadı, aynı pencereye ikinci bir güvercin gelirken çatala bağlı *lastiği ile* nişan aldı ve bir çakd taşını narin hayvanın tâ kalbine sapladı. Güvercin çırpma çırpma az ötemize düştü... Oğlan, kuşu almak için, ben de oğlanı pataklamak için koştuk. Bir de ne görelim?... Güvercinin her iki kanadının altında birer küçük paket bağlı. Birinde esrar, öbüründe eroïn...» .

Ne günlerdeyiz? Güvercinin, o mübarek hayvanın mahpus-

haneye esrar ve eroin sokan kaçakçı olduğunu kim tahmin edebilir?... Şimdi anlıyorum ki kuş bize sulhun defne daimi niçin getiremiyor... Temiz mahlukları baştan çıkaranlara lanet...

Sözgelimi ekliyorum: Meçhul haytaların zehir kaçakçılığında kullandığı güvercin, asırlardan beri postacılık edegelmiştir. Garibi şu, uçak devrinden asırlarca önce küçücük beyaz kanatlarının kudreti yettiği kadar mektuptan başka şeyler de taşımış, hava yolu de ilk nakil vasıtası olmuştur. Mesela, Hicretin dördüncü asrında Mısır hükümdarlarından Sultan Aziz'in canı, mevsiminde Şam kirazı ister ve kiraz yemek için Şam'a gitmeğe karar verir. Seyahat muhakkak ki çok ağır masraflara mal olacaktır. Veziri Yakub: «Seyahatinize sebep başka bir madde var mı?» diye sorar. Sultan da: «Hayır... Sadece kiraz yiyeceğim...» der. Vezir Yakub, Şam Valisine hemen bir güvercin uçurur, kuşun ayağında bir nâme bağlıdır ve nâmede şu emir yazılıdır: «Yüzyirmi güvercini ikişer çatal kirazla Mısır'a uçurun...» Bikaç gün sonra önünde bir tabak Şam kirazını bulan Sultan Aziz, seyahatten vazgeçer.»

KENDİNİ SAVUNMA İÇGÜDÜSÜ

Müzişyen dostum Cenan Akın anlattı:

«Paşabalıçe sırdarında, tepede evim var. Bir de köpek almıştım. Yaz geceleri, kırdada ve evimin bahçesinde kurbağa çok oluyor. Köpeğim, geceleri atlayıp sıçrayan kurbağaların üstüne atdıyordu. Bir gece yine sıçrayan bir kurbağaya atddı. Kurbağanın, köpeğin pençesinden kaçıp kurtulma olanağı yoktu. Kurbağa, iki arka ayağı üzerine dikilip, öylece kıpırtısız kaldı. Köpek, hiç kıpırdamayan kurbağanın başmda bisüre bekledi. Sonra onu bırakıp gitti. Başka geceler de dikkat ettim: kurbağalar köpek teldikesiyle karşılaşınca, im ayakları üstüne dikilip kıpırtısız kalıyor, köpek başlarından gittikten sonra yürüyorlardı. Köpekler de, kıpırdamadan duran kurbağalara dokunuyorlardı. Kurbağaların canlarını savunma içgüdülerini şaşdacak şey!»

SUÇLU DEĞİL Kİ

Güngör Dilmen, bir gece bizi yemeğe çağırmişti. Sofraya bir tencere getirip benim açmamı istedi. Tencerenin kapağını açıp da, içinden birden tavşan fırlayınca korkmuştum, sofradaküler de gülüşmüşlerdi. Güngör, canlı tavşanı tencereye kapamış; tencereden fırlayan tavşan bizi eğlendirmişti.

Pıtrak iyi bir kediydi ama, arasıra evin mutfakta kakasını yapıyor, buyüzden de Güngör'den dayak yiyordu. Güngör, her zaman evde bulunmadığı için Pıtrak'ı dışarıya kakasını atmeye alıştıramıyordu. Bu suçu yüzünden dayak yiyeceğini anlayınca, Pıtrak hemen kaçardı.

Bigün yine Güngör, mutfakta Pıtrak'm kakasını gördü. Çok kızdı. Pıtrak'ı dövmeye başladı. Şaşdacak şey, Pıtrak dayak yiyor ama kaçmıyordu. Kaçmadıktan başka, bir kakaya bakıyor, bir başını kaldırıp Güngör'e bakıyordu. Pıtrak, neden dövüldüğünü anlamamış gibiydi. Güngör, eğüip yerdeki şeye baktı: Yerdeki şey, Pıtrak'm kakası değil, Güngör'ün dün gece yağda kızarttığı uzun biberlerden biriydi.

KANLI MEYDANLAR

Aşağıdaki yazı, Sami N. Özerdim'in «Sevgiye Saygı» adlı kitabından alınmıştır:

«.....Levent'in başıboş bir Bobi'si vardır. Hayvan, kendisini sevdirmeyi başarmış ki, sağdan soldan ona bakanlar bulunmaktadır. Ama, evinde köpek besleyen bir bayan, Bobi'yi «sarkıntılıktan» dolayı Belediye'ye şikâyet etmiş. Bigün iki adam çıkagelmiş. Bobi'ye cezasını vermeye girişmişler. Hani akla ilk gelen, adamların köpeği alıp götürmeleri, nerde uygunsa orda öldürmeleridir. Öldürme eylemi güzel bir iş değü, ama onun da uygarcası vardır elbette. Ancak adamlar, yalvaran kadınların, korkulu gözlerle bakan çocukların önünde köpeği bir köşeye sıkıştırmış, sonra da... Güneşte parlayan bir tabanca... Güpegündüz... Gazeteci aüelerinin oturduğu bir semtte... Belediye memuru yada işçüeri, boğa güreşi seyrine alışmamış, acıma duyguları pek yumuşak olan bir ülkenin kadınlarıyla çocuklarının gözleri önünde tabancayı köpeğin beynine boşaltmaktan çekinmemişler. Hayvan hemen ölse ne iyi! Kanlarıyla sokağı sulaya sulaya sağa sola koşmuş, duvarlar aşmış; sonunda akılsız avcdarm eline geçmiş; henüz canını vermeden, kanlı izler bırakarak sürüklenmiş, arabaya tıklılmış.

Kadınların haykırıları karşısında yabancı avcmm tepkisi «Görevime engel olmayın!» sözlerinden, homurtulardan öteye geçmemiştir. Bizde memurun, benzerlerinin en büyük silahı budur: «Görevime engel olmayın!»

California'da yalnızlıktan .bunaldığım günlerde bir kedi yavrusu edinmiştim. *Ev sahibi* bunu haber *alınca — belki hayvan*, evsañibinin malı olan eşyayı tırmalar da zarar verir diye — kediyi evden çıkarmamı istedi. Oralarda bir hayvanı sokak ortasına bırakmak da olmazdı. Amerikalı arkadaşlarıma danıştım. Yufka yürekli bir bayan: «Öldürülmesini istemiyorsanız kediyi, falan yerdeki büroya teslim edersiniz. Öldürülmemesini de söyleyin!» dedi. Dediği gibi yaptım. Küçük yaratığın yaşamı güven altına alınmış oldu. Öldürülmemesi kaydını koymamış olsaydım kediyi yokedeceklerdi ya, herhalde sokak ortasında tabancayla değü... Bunun yolunu, yöntemini merak etmedim; sormadım. Ama insanlar öldürmek zorunluğu karşısında kaldıkça bunun en «insaned» yollarını arayacaklardır. Bu, kuşkusuz...

Hayvanları koruyan dernekler bizde de var. Nasd çalışır, ne denli ilgi görürler, bilmiyorum. Hayvan sevgimiz de dağınık duygular düzeyinde... Kimimizse, insanların binbir derdini anımsayarak hayvanlar için dernek kurmanın fantezi olduğuna inanır. Oysa, hiç de öyle değüdir. Hayvanları koruma isteği, önce uygarca bir düşünüşün ürünüdür. Çocuk eğitimi kitapları, çocukların hayvanlara kötü işlem yapmalarını ilerisi için bir tehlike olarak gösterir ana-babayı uyarırlar. Acıma duygusunun bir bütün olduğuna inanmalıyız.

Uygarlık tarihi insanlığın geleceği, yararı uğruna kendini feda etmiş insanları yazmaz sadece... Tıp deneylerinin kahramanlarına şimdi de uzay yolcularının kahramanları katılıyor. Hem de adsız yiğitler değil bunlar artık... Uzay arastam alarmında insanlara öncülük eden köpeklerin, maymunların adları da var... Her gün gazetelere fotoğrafları dağıtıyor; bunlar arşivlerde saklanıyor. Hayvancıklar, gördükleri işin büyüklüğünden habersiz; ama onıarm habersiz olmaları uygarlık tarihine geçmelerine engel olmuyor.

Geçen gün gazetelerde, uzay maymunlarından birine, bakıcısının elma verdiğini gösteren fotoğraf karşısında hep bunları düşündüm... Bana öyle geldi ki, elmayı almak için elini uzatan zeki bakışlı hayvan, yaptığı işin sorumlunu da bilmektedir. Duruşuyla bakışı sanki bunu anlatıyordu. (1961)»

ATIN APTALI

Oyun yazarımız Orhan Asena anlattı:

«Askerliğimde, çok aptal bir atım vardı. O denli aptaldı ki, ben üstünde giderken, işemek için bacaklarını açıp işeme durumu alır, tam işeyecekken, önümüzde giden yüzbaşının atı da bacaklarını açıp şardtıyla işeyince benim aptal atım şarılıtyı duyar, kendisinin işediğini sanıp, işmeden yürürdü.»

HAYVANLARI KORUMA

Bundan önceki Sami N. Özerdim'in yazısındaki düşünceleri destekleyici nitelikte olduğu için, Türkiye Hayvanları Koruma Derneği Başkanı Veteriner General Prof. Saadettin Yara'ın 1 Aralık 1975'te Tercüman Gazetesinde çıkan yazısından son bölümü buraya aktarıyoruz:

Hayvanların korunması ile ilgili bütün faaliyetlerimizde açıkça itiraf etmek isteriz ki, gerek Türk Ceza Kanunu'nun ve gerekse Belediye talimatlarının yasakladığı haller maalesef gerektiği kadar vazifeliler tarafından takibe uğramamaktadır.

Bugün şehrimizde yalnız vatandaşlarımız değil, turistlerin gözleri önünde dahi hayvanlar kötü muamelelere maruz kalmakta, insanî duygularımızın emrettiği icaplar yanında maalesef görevlilerin takiple yükümlü oldukları haller bile takipsiz kalmaktadır.

Arabalara koşulan ve fazla yük yüklenen hayvanların çeki gücünü aşan bu hizmetin yapılamaması halinde dövülmekte, pazarlarda hayvanlara işkence edilmekte, aç bırakılmakta, geçimlerini sırtlarından temin ettikleri hayvanlarına hayvan sahipleri değil devamlı, hatta çalışmadığı zaman lüzumlu olan kaloriyi teminden uzak yem vermek suretiyle aç bırakırken, hiçbir ilgili bunlarla meşgul olmamaktadır.

Hayvanların zararsız hale getirilmesi için belediyemizin, yıllardan beri uyguladığı zehirleme ve silahla öldürme usullerini engellemek ve daha çok mütakâmil metodların uygulanması için, yetkilülerle yaptığımız devamlı görüşmelerden bugüne kadar maalesef müspet bir sonuç elde edilememiştir. Kaldı ki, belediyemizin veteriner teşkilâtı vardır ve onlar, sokaklarda başıboş köpek ve kedilerin zararsız hale getirilmesinde uygar milletlerin kullandığı metodları pekâlâ bilirler ve bu hizmeti yapmakla vazifeli olan servise tavsiyelerde bulunabilirler. Ve bu vahşetin bu şekilde devamını da önleyebilirler.

Bizce bu iş, Hayvanları Koruma Derneğinden evvel Belediye Veteriner Teşkilâtının vazifesidir.

Toplumda yerleşecek hayvan sevgisi, şefkat ve merhamet hissi, o millette sükûnet içinde yaşamak, hak ve hukuka riayet hislerinin yerleşmesini sağlayacaktır.

Türkiye Hayvanları Koruma Derneği yıllardan beri özel ve kamu sektöründen maddî bir destek gözetmeksizin, kendi yetenekleri içinde, hayvanları korumayı hedef tutan bütün mevzuatın uygulanması için devamlı çaba göstermekte, icra organlarını uyarmakta ve bu işi her zaman artan bir hızla takip ederek gelecekte daha büyük güçle faaliyetine devam etmek azminindedir.»

KÖPEKLER ÜSTÜNE

İlia Ehrenburg

Beş yılda «İnsanlar, Yıllar, Yaşamlar» adlı kitabımı yazdım. Bu kitapta hem kendi yaşamımı, hem de tanıdığım kimi kişileri anlatmaya çalıştım. Şimdi de Yunost (Gençlik) dergisi okurlarına köpeklerden sözetmek istiyorum. Neden köpeklere değgin konuşmak istediğimi sorarsanız, ilkin köpekleri çok severim de ondan... Bu da ne bir üstünlük, ne bir eksiklidir. Kimisi atlan sever, kimisi kedileri, kimderi de hiçkimseyi... Bana gelince, çocukluğumdanberi köpeklere bayılırım.

Bizde, bu köpek sevgisini pek de iyi saymayanlar var. Ama bence bir insan «Köpoğlu» diye söverken, yada «Faşist itleri!», «Faşist köpekler!» diye yazarken, yalnız kendi fantezisinin yoksunluğunu, aşırı kurumluluğunu göstermekten başka bişey yapmış olmaz. Hiçbir zaman hiçbir köpek — hatta faşistlerin terbiye ettikleri bile — Hitfercilerin canavarlıkta vardıkları yere varamamışlardır. Köpekler konuşabilseierdi, aralarında konuşurlarken kendi cmslerinin kötülerini cellatlık eden insanlarla bir tutar, yani böylelerine «İnsanoğlu insan!» derlerdi.

Londra köpekleri beni hep şaşırtmıştır. Ama hepsinin de soylu ve şımartılmış olmalarından değil, sokaklarda gezinirken çok terbiyeli oldukları için... Orda tasmab köpek göremez-

siniz. Londra'da, köpekler bağımsız dolaşırlar, sanki köpekler için bir özgürlük anlaşması yapılmış gibi... Bakarsınız, kimdeyin birbirleriyle yolda tanışırlar, Hmileyin de birbirlerine aldırmadan geçip giderler. Bağımsızlıklarını göstermek için, geri dönüp de sahiplerine bir göz atmazlar bile... Ama bir de baktınız, yol arabalardan tıkalı, binlerce araba tıkkış tıkkış, geçiş kapalı; işte o zaman sahibi kıımdamadıkça köpek de kıııldamaz. Herhalde köpeklerin anlayışına göre, rasyonalizm, özgürlükçülikle-rine aykırı düşmüyor.

Gehov köpekleri çok severdi. Gençüğünde «Kaştanki» adlı bir öykü yazmıştı. Melihova'da, zağar türünden iki köpeciği vardı. Birinin adını «Brom», öbürünün adını da «Kinin» koymuştu. Köpeklerin adlarının, yazarın heldmliğinin bir belirtisi olduğu söylenirdi. Kurpin, Çehov'un yumuşak gülümseyişiyie «Ne iyi millettir şu köpekler...» dediğini anımsıyor.

Gerçekten de köpekler iyi yaratıklardır. Leningrat'ın kuşatılması sırasında, Gruzdev adlı bir edebiyat çının kaniş türü iki köpeği vardı. Açlıktan zayıflamışlardı. Bigün Gruzdev'in eşi eve kocasının ve kendisinin iki günlük ekmeğeyi getirmişti; yarım kilo, kara, ıslak, çamura benzer ekmeğeyi... İç odadan telefon çalmıştı. Kadın koştu, epiyce konuştu telefonda. Birden girişteki masaya ekmeği bırakmış olduğunu anımsadı. Koşup geldi. İki köpek de, ağızlarının suyu akarak büyülenmiş gibi ekmeğe gözlerim dikmiş, bakıp duruyorlar, ama ekmeğe dokunmamışlar bile...

Savaşta, cephede biçok kahraman köpek görmüştüm. Pointer adlı bir haber köpeği, makinehtüfek ateşi altmda ön siperlerden komutanın yerine haber pusulalarını detirdi. Bir de İskoçya çoban köpeği vardı. Sıhhiyeciydi. Karlı kış olduğundan, ak gizlenme gömleği giydirip salarlardı. Bu köpek savaş alanını dolaşır, bir yaralı bulunca yanma yatardı. Sırtına bağlı sepette, sargı, üaç, yiyecek ve votka bulunuyordu. Yaralıya ilk yardımcı yaptıktan sonra, gider, hastabakıcıyı bulur, yaralmm yanma getirirdi.

Yaralılar, köpek koşulu kızaklarla savaş alanından sıksık geriye taşınırdı. Kızak taşıyıcı Eskimo köpekleri arasında ikisi birbirine düşmandı. Ama iş sırasmda, kızakla yaralı taşırken hiç

kavgaya etmezler, yavaş yavaş kızıağı çekerlerdi. Ama koşumları çıkardır çıkarılmaz hemen kavgaya tutuşurlardı.

Savaşın son yılında Almanlar madenden kabı olmayan mayınlar kullanmaya başlamışlardı. Mayın arama aygıtlarının işini köpekler görmeye başladı. Köpekler, koku almayla olacak, mayının yerini seziyorlardı. Belki, mayın gömmek için yeni açılmış toprağın kokusunu alıyorlardı. Ama hiç yanılmazlar, hemen gömülü mayın bulur, yanma oturur, istihkâmcmm gelmesini beklerlerdi.

1945 yazında, Leningrat'taki kuşatmayı yaşamış, orduda iş görmüş ve sağ kalabilmiş olan köpeklerin sergisi düzenlenmişti. Bu sergideki kahramanlar arasında, dörtbinden çok mayın bulmuş olan bir kahraman köpek de vardı.- Bir kulağı kopuktu, bir mayın patlamasında ucuz kurtulmuştu. Kendisini dikkatle seyredenlere şaşkın şaşkın bakıyor, aradabir de esnemekten kendini alamıyordu. Leningrat kuşatmasını yaşamış köpeklerin sahipleri onbeş kişiydiler. Köpek sahibi yaşlı kadınların mı, yoksa küçük avlu köpeklerinin mi daha çok siskalaşmış olduğunu söylemek zordu.

Kapitalist dünyada, köpeklerini delicesine seven zengin kişiler için dolaşan saçmasapan söylenceyi yalanlamak isterim. Sözdede? ?bu zenginler, köpeklerini tapar gibi severlermiş. 1940 yılının Haziran'ında Paris'teyken, Fransa hükümetinin ihanetine uğramış olan Paris halkının kenti boşaltıp gidişini seyretmiştim, ilk önce zengin mahalleleri boşalmıştı. Ölü sokaklarda zengin sahiplerinin salıverip kaçtığı bırakılmış çok iyi cins köpekler başıboş dolaşıyorlardı. Zenginler kaçtıktan sonra, işçi mahallelerinde oturanlar da evlerini bırakıp yollara düştüler. Kenti bırakıyorlardı. Kimileri, elarabalanyla eşyalarını taşıyorlardı. Bunların aralarında, koyunlarında köpeciklerini de götüren birçok yaşlıyla çocuk da gördüm.

Savaş yıllarına dönelim. Bizim Buzu adlı köpeğimiz hiç de korkak değildi. Ama Almanların Moskova'yı bombardımanlarından birinde, karım Buzu'yu, apartmanın dokuzuncu katındaki evimizde bırakmıştı. Çünkü önceleri köpeklerin sığnağa girmeleri yasaklanmıştı. Biz sığnaktayken, Almanların bombardımanı ile çarpan hava dalgası zavallı Buzu'yu bayıltmıştı. Eve dön-

düğümüzde ayırttık. Bu korku Buzu'da kaldı. Bundan sonra ne zaman top gürültüsü duysa korkuyla pencerelere bakardı. Hatta zafer kazanıldıktan sonraki şenliklerde bizim topçuların top atışlarında pencereye bakarak hırlardı. Karımla ben, pencereye yaklaşacak olsak, bizi pencereden uzaklaştırmak için yapmadığını bırakmazdı. Top ateşinden hiç de iyi bişey çıkmayacağına inanmış olan Buzu, bizi pencereden kovmaya çalışırdı.

İyi cins olsun olmasın, köpeklerin hepsi de kendince güzeldir. Bence o pek cins sayılmayan avlu köpekleri, cins köpekler denli tek yanlı değildir. İskoçya çoban köpeği, bir sığır yada koyun sürüsünü, çoban olmadan otlatmayı becerebilir. Dalga geçen bir ineği sevecenlikle sürüsüne döndürür, yolunu şaşır-mış koyunu arayıp bulur, sürüye katar. Nevvfaundland cinsi köpekler de suda boğulanları kurtarır. Fransız yazarı Simenon'un başını derde sokan böyle bir Nevvfaundland cinsi köpeği vardı. Simenon, bir tatilini Marn nehrinde dubayla gezinerek geçirmekteydi. Köpeği de yanındaydı. Marn'da yüzmeye pekçok kişi geliyordu. Birisi suya girecek olsa, Simenon'un köpeği suya dalar, o yüzen adamı zorla kıyıya çıkarırdı.

Türlü cinsten teryer cinsi köpekler, porsukları yada köstebekleri avlamak için toprağı kazıp çukur açmakta uzman insan gibidirler.

Yukarda anlattığım Buzu — ki bizim ikinci Buzu'muzdu — İskoç teryeri'ydi. Birinci Buzu ise, basit bir avlu köpeği yada /bizim köpek uzmanlarımızın incelikle söyledikleri gibi metis cinsiydi. Annesi İskoç ceryeri, babası spaniel'di. Yüzünü annesinden almıştı, uzun kulakları da babasınındı. Benimle birlikte Paris'te yaşıyordu. Pek güzel, neşeli bir köpekti ama, insanlarınkine benzer eksiklikleri vardı, pek övüngendi, kimileyin hırsızlık da yapardı. Benimle, tasmalı olarak gezinirken, kendini kabadayı gösterir, kocaman köpeklere saldırırdı. Ama tasmasız olarak saldırmı, sesi soluğu kesilir, terbiyeli köpek olur, korka çekine büyük köpeklerin uzaklarından dolaşır geçerdi. Birinci katta oturuyordum. Buzu arasına sokağa fırlar, at eti satılan kasap dükkânına koşardı. Kasaba türlü cambazlıklar yapar, fır döner, sonunda ona da etten bir pay düşerdi. Kimileyin akşam yemeğimizi yediğimiz lokantada bütün masaları dolaşır, yemek

yiyenlere bakar, elbette onları koklardı. ÇifÜeri hiç sevmezdi. Çünkü kendi duygularıyla dopdolu olan çif deri kendisi için duygulandırmak umudu yoktu. Tekbaşına oturmuş, etli yemeğini yiyen birini araştırıp bulur, ona yaltaklanarak sokulurdu. Öyle sevimlilikler yapardı ki duygulanan adam da Buzu'ya bir parça et vermeden edemezdi. O adam, biraz soma armut yerken boşboşuna Buzu'yu çağırıp dururdu. Buzu gitmezdi, çünkü meyve sevmezdi.

Monparnas bulvarında gezinirken Buzu önden koşar, kahveye girer, tosüarın hazırlandığı tezgâhın önünde çabuk çabuk sirk numaralarını yapardı. Bir dilimcik jambon kaparak dışarıya fırlar, neye gecikiyorsun gibilerden beni bekliyormuş gibi görünmeye çalışırdı. Numaralarının kesin etkisine inanırdı. Bigün, dostum Çek ressamı Şima evime iki dişi İskoç teryeri getirmişti. Buzu, konuklarını selamlamaya yeltendi ama, onlar pek faziletli hanımlar rolünde, Buzu'nun davranışını kmayıp hırlamaya başladılar. O zaman Buzu, önlerinde salta durdu. Bigün de boş odada topla oynarken, topu gardrobun altına yuvarlanmıştı. Odaya girdiğimde, Buzu'yu gardrobun önünde, topu arka ayakları arasında, ordan çıkardmayı beklediğini gördüm.

Bir başka hiyleci köpek olan Monah'ı da tanıdım. 1916 yazında, hikaç ay Fransa'nın güneyinde, Ez kasabasında yaşamıştım. Hergün öğle yemeğimize bodur, biçimsiz bir köpek gelirdi. Adını Monah, yani papas koyduk. Gözleri kurnaz kurnaz bakardı. Tüyleri papas giysisini andırırdı. Bigün sokakta giderken Monah'ı gördüm. Çağndım. Başını öte yana çevirdi, bana yüzvermedi. Yanmda yürüdüğü kadın ona «Biju» diye sesleniyordu. Sonradan Monah'ın üçüncü sahibini de buldum. Öğrendim ki, bu köpek üçüncü sahibinin evinde geceliyor, gündüzleri bir yerlere kaçıyordu. Elbette zengin bir evin köpeği olsa böyle diplomat olamazdı.

Bütün kepekler sahiplerini coşkuyla karşıdarlar. Kimi köpekler de eve gelen sahiplerini bir hediyeyle karşılamak istediklerinden, terlik, gazete gibi şeyler getirirler. Kızımın, kaniş cinsi Çuka ve Ugolyok adlı iki köpeği böyle yapardı. Prag'da tanıdığım Miltseva adlı bir Çek kadınının spaniel cinsi köpeği, sahibini bir hediyeyle karşılamaya çok meraklıydı. Hediye ola-

rak getirecek bişey bulamazsa, uzun kulağını ağzına alıp hediye diye sahibine yada evin konuğu olan bana kulağını getirirdi.

Bizim Çuka çok sevecen ve hamarattı. Kızım İrina, Çuka'ya biçok numara öğretmişti. Çuka, yemek odasına, cıgara, kibrit, gazete getirirdi, kapıyı kapardı. Kimileyin Çuka'dan hiçkimse bişey istememişken, kokusunu duyduğu sucuktan kendisine de verilsin diye, durup dururken kapıyı kapar, yada içerden bir gazete getirirdi. Şimdi gülünç bir sahne hatnlıyorum. Bir konuğumuz, sesini alçaltarak son olaylardan söz etmeye koyulmuştu ki, birden Çuka kapıyı çat diye kapatınca, konuğumuz şaşkınlık içinde kalmıştı.

Çuka'nın oğlu Ugolyok çok duyguluydu. Üzüntülü birisini gördü mü — savaş yıllarında üzüntüler çoktu — hemen önüne oturur, kuyruğunu sallayarak sevecenlikle gözlerini diktiği üzüntülü insanı avutmaya çalışırdı.

Köpeklerin işitme yetisi de insanı şaşırtacak ölçüdedir. *Benim* Iskoçya kolisi Tayga'm, arabamızın klakson sesini üçyüz metreden tanıyabilirdi. Arabamızın klaksonunu duyarduymaz, aviu **kapısını açtırmak için, hemen yazhğımız bekçisinin evine** koşardı. Bizim arabanın klakson sesiyle başkalarımızda arasında nasd bir ayırım olduğunu bitürlü anlayamazdım. Ama Tayga'm bunu bal gibi anlardı.

Köpeğin yaşamı kısadır. Ünlü palyaço ve hayvan terbiyecisi V. L. Durov'un yaşamı süresince biçok köpeği olmuştu. 20 yıllarının sonlarında, köpeklerinden birinin matematikçi rolü oynadığını anımsıyorum. Durov, «Üç, dört daha ne eder?» deyince köpek, yedi sayısı yazdı küpü, «Sekiz eksi beş» derdemez de köpek üç sayısı yazılı küpü getirirdi. Bikez Durov seyircilerine, «Köpek, saymasını bilmez ama, çok dikkaüidir, yüzümden anlar. Siz de yüzüme dikkatlice bakarsanız, köpek, gerekli küpün yanından geçerken yüzümün aldığı değişikliği görürsünüz.» demişti. Ünlü artist bu numarayı dört kez tekrarladı ama, seyircülerden hiçbiri onun yüzündeki değişikliğin ayırına varamadı. Ama köpek, yüzdeki bu değişikliği anlayabiliyordu.

Bizde köpekleri gezdirmek oldukça zordur. Ara sokakları, ıssız avlulan seçmek gerekir. Fırtma adlı romanımı bitirdiğim

gün bana bir İskoç teryer yavrusu hediye ettiler. Bu köpeğe, romandaki kadın kahramanın adını verdim: Mado. Bigün bir ara sokaktan geçerken «Mado» diye köpeğime seslendim. Bir kadın kızgınlıkla «Ayıp değil mi köpeğini böyle bir adla çağırıyorsun!» diye çıkıştı bana. Fırtına romanın yazarı olduğumu açıklamaktan çekindim. Bişey söylemeden tasmaşını Mado'nun boynuna geçirdim. İskoçya teryerleri, kısacık bacaklı, ama boyları uzun köpeklerdir. Kadın «Bundan biçimsiz köpek bulamadım mı!» diye sataşmasını sürdürüyordu. Kendimi tutamayarak, «Sen kendini çok mu biçimli sanıyorsun Bayan Karga?» dedim.

Selyam teryerleri neşeli olur. 1950 yılının yazında Londra'dayken, bana verülen yolluk parama kıyıp bir Selyam yavru satın almıştım. Adı Timothy'ydi. Biz adına. Timothy'nin Rusçası Timoşa dedik. Dönecektik. Uçak yolculuğunda nasıl davranacağını bilmediğimden eczaneye gidip muşamba istedim. Satıcı kadın «Oğlan için mi, yoksa kız için mi?» diye sordu. Ben «Hepsi bir, nasıl olsa olur...» deyince satıcı kadın sertçe, oğlan için mavi, *kız için pembe* muşamba alındığını *anlattı. MSYİ tRUşamba* aldım. Uçakta, Timoşa dizlerimdeydi. Zavallı, gördüklerinden şaşkıma dönmüştü, muşambaya hiç gerek kalmadı. Uçaktan inerken, tıkanan kulaklarını ayaklarıyla açmaya çalışıyordu. Neşeli bir köpekti ama, yazık ki bir yaşındayken, acıklı bir biçimde, avludaki sıçan zehirini yiyerek öldü. Dostum İgor Montaque, beni avutmak için, Londra'dan başka bir Selyam gönderdi.

Kimi okurlar «Bu yaşlı yazar aklımı mı kaçırdı da hep köpeklerden sözediyor...» diye şaşabilirler. Köpeklerin yararı da ne, diyebilirler. Bu akad hocaları, kendi yalın felsefelerini Turgenev'in Bazarov'undan değil, beybabalarından öğrenip benimsemişlerdir. Köpeklerin yararları çoktur, diye yazımı -sürdürebilirdim ama, bu yararların en önemlisini söylemekle yetmeyim. Köpek insanın iyi dostudur. Köpekler -- pek az bile olsa -- çocukların ve delikanlıların insan olmasına yardım ederler. İnsan olmak da pek öyle kolay bişey değildir; bu, bütün derslerin sınavlarından en yüksek notları alarak olgunluk diplomasını elde etmekten bile zordur.

*Aylık «Yunost» Dergisi, Aralık 1966
(Çeviren: Starostov Lel Nikolayeviç)*

KUŞLARDA GELENEK

Kuşların yaşamı üzerine araştırmalar yapmış olan İlyatt Werrill'in «Les Moers Etranges des Oiseaux» adlı kitabında anlattığı kuşlara değgin olaylar arasında birini çok ilginç bulduğundan, onu sizlere iletiyorum:

«Büyük gezgin Kaptan Cook'un (1728-1799) Büyük Okyanus taki gemi seferlerinde seyir defterinde yazdığına göre, şöyle bir şaşdası olaya tanık olmuş. Arman ve dolaylarında serçeden az daha küçük bir tür kuş varmış. Bu kuşların milyonlarcası, ydm belli bir zamanında hep birden havalanır, göç yoluna düzülürlermiş. Pasifik üstünde sürülerle uçarlarmış. Sonsuz denizin üstünde belli biyere gelince, o yerin çevresinde saatlerce çığlık sesleri çıkararak uçuşurlar, orda yorgunluktan bitik denize düşüp boğulurlarmış; ancak pekazı geriye döner. Annam'a canlarını atabilirlermiş. Bunlar da ürer, çoğalır, ertesi yıl bu ölüm yolculuğuna çıkarlarmış.

Kaptan Cook'un da dikkatini çekip, seyir defterine yazdığı bu şaşılasi olay, hiçbir yıl aksamadan günümüze dek sürmekteymiş.

Çağımızın coğrafyacıları, kuşlarla uğraşan bilginleri bu olayla da ilgilenmişler. Toplu intihar gibi millerce süren deniz üssü uçuşundan sonra denize düşen o kuşları incelemeye başlamış-

lar. Gözlemlerinin sonucu hiç değişmiyor: Her yd milyonlarca küçük küçük kuş, denizin üstünde dörtbin kilometre yolculuktan sonra yorulup sulara düşüyorlar. Denize düşecekleri yere gelince, havada sıklaşıp birbirlerine sokulup yoğunlaşıyorlar, karabulut gibi alçalıp yükseliyorlarmış, çığlıklar atıyorlarmış. Güçleri tükenen kanatlarını bile çırpamaz olunca patır patır denize düşüyor, kalanlar geri dönüyor.

Amerikalı bir genç coğrafyacı, bu olayın gizini çözümlenmeye karar vermiş. Bir demekten, araştırma yapmak için gereken parayı sağlayıp, birkaç ydrınıbu kuşların serüvenini incelemeye vermiş. Genç coğrafyacı ydılar süren arastumiasından şu sonuca varmış. O milyonlarca kuşun dönüp dönüp döküldükleri yerde, denizin dibinde bir büyük batık ada varmış. Binlerce yıl önce, o büyük ada denizin dibine batmadan, o göçmen kuşlar her yd bir mevsimi orda geçirirlermiş, sonra geldikleri Annam'a göçerlermiş. Deprem, kayma, çökme gibi bir doğa olayıyla ada, denizin dibine çökünce, adanın battığından habersiz olan kuşlar, yüzlerce, belki binlerce yıldanberi, onca yolu uçup adayı bulmak için gelirlermiş. Denizin üstünde döne döne aranır, adayı bulamayınca, güçleri tükenenler düşer boğulurmuş.»

CEZAEVİNİN DOSTLARI

Cezaevlerinde yatanların en yakın dostları, kuş, köpek, kedi gibi evcil hayvanlardır. Özellikle serçe ve güvercin gibi kuşlar, cezaevlerindeki tutukluların en iyi arkadaşları olurlar.

Bilindiği gibi, 15 Mayıs 1919 günü, tarihimizin bir kara günüdür; o gün düşman ordusu İzmir'e çıkmıştı. Hasan Tahsin adlı bir gazeteci, karaya çıkan düşmana ilk kurşunu sıkmış, hemen orada şehit edilmişti.

Hasan Tahsin, Romanya'da üstüne aldığı bir görevi yerine getirirken tutuklanmış. Bükreş Cezaevi'nden kızkardeşlerine yazdığı ilk mektupta, serçeler ve köpeklerle arkadaşlığını şöyle anlatıyordu:

13 Şubat 1915, Bükreş Cezaevi

«Kızkardeşlerim hanımlar,

Susunluğumdan endişe etmeyeceğinizi bilsem, yazacak bir şeyim olmadığını söylerim.

Dört duvar arasında hergün bitevi bir yaşam süren, yağmur ve fırtınayı kaş çatmak, parlak güneşi alkışlamakla vakit geçiren bir mahpusun vereceği havadis ne olabilir... En büyük tanışlarım, bana hergün verilen bir kara ekmekle beslediğim sevimli serçe kuşlarım ve yaman köpeğimdir.

Sabahları gün doğar doğmaz minnettar serçeciklerim, hü-

remi önünde konsere başlarlar. Cıvıltarıyla beni uyandırır. Her sabah bu küçük şarkıcılarımın ötüşmeleriyle ruhumda bir genişlik duyarım.

Serçelerim elimden kırıntıyı yiyerek bir toplumsal düzeye yükseldiler. İlk günler çağınma sekerek, korkarak gelen bu kanatlı çiçekler, şimdi güvenle parraaklarımm ucundan kırıntıyı gagalıyor, yöremde cıvıltılarla uçuşuyorlar.

Köpeğim muhafızımdır, bir dakika olsun yânimden ayrılmaz. Hücremin önünde yabancıları havlayarak korkutur, yokluğumda nöbet bekler. Yemek zamanı payını alır. Bin türlü tuhafliklarla beni güldürür.

Köpeğim Holtur'un müthiş bir zekâsı vardır. İhtiyacmdan çok ekmek ve kemikleri, yöresini gözetledikten sonra büyük bir özen ve ustalıklı avlunun biyanma gömer. Gömüsünün üzerini iyice örter. Bu işi yaptıktan sonra sıçrayarak, kuyruk sallayarak efendisinin yanına gelir. Dikkatle yüzüne bakar. Yaptığı işi sezdirmemek için kullandığı tedbirler çoktur.

Bir ay kadar beslediğim küçük tekir kedimi geçen gün çaldırdım. Bu sevimli hayvanım geceleri bana yararlı bir arkadaş oluyor, bin türlü oyunla beni eğlendiriyordu. Beni zararsız bir arkadaştan yoksun bırakan alçak hırsızlan bilsam kemiklerini kıracağım.

.....>

TARİHE GEÇECEK HIRSIZ

1947 yılında cezaevindeyken, birçok hırsızla koğuş arkadaşlığı yapmıştım. Hırsızlığın bütün türlerini onlardan öğrenmiştim: Yolbağcılık, yankesicilik, dızdızcılık, babacımcılık, üçkağıtcılık, papercilik, şemsiyecilik, tırnakçılık, kapkaççılık vb. gibi hırsızlığın birçok türleri vardı. Günün birinde Kedici Tahsin denilen bir hırsız geldi cezaevine. Kediciliğin, nasıl bir hırsızlık olduğunu bilmiyordum. Bigün Kedici Tahsin'e, kediciliğin nasıl yapıldığını sordum. O da şöyle anlattı:

— Ağbicim, kedicilik, bu hırsızlık zenatında bizzat benim keşfidir. Günün birinde hırsızlık tarihi yazılırsa, kediciliği keşfeden insan olarak, benim de adım tarihe geçecek.

Kedici Tahsin, kediciliği şöyle anlattı. Evinde üçdört kedi besliyormuş. Bunları özel olarak eğitmiş; öyle ki, kedilerden birini kucağına alır, yola çıkarmış, sokak sokak gezermiş. Apartmanlardan birinin balkonunda, temizlik için asılmış halı, kilim, elbise gibi şey görürnce, kucağındaki kediyi oraya fırlatmış. Kedi, balkona asılı o şeyi — kilim, halı, yada palto — tırnaklarıyla aşağı çekince, yere düşürürmüş. Tahsin, yere düşen halıyı, kilimi kapıp kaçar, kedi de sonradan eve dönermiş.

Yalnız birinci kat balkonlarından değil, ikinci kat balkonlarından bile kediye eşya çaldırtmış.

Tahsin,

— • Hele bir Sarman'rrn vardı, üçüncü kat balkonlarına bile fırlatırdım onu... diyordu.

Hırsızlıkta öyle ustalaşmış keçiden varmış ki Kedici Tahsin'in, ağır hanlar balkon parmaklığından kaymazsa, tırnaklarıyla çeke çeke halıyı yere düşürürlermiş.

AHTAPOTLA PİNA

Dr. Tahir Çorbacı, Köpekler adlı kitabında Pina'yı yemek için ahtapotun hiylesini şöyle anlatıyor:

«Pina denilen bu kabuklu deniz hayvanı midye gibi olup, yalnız kabukları daha beyaz, boyu da yirmi - otuz santim uzunluğundadır. Denizin çok derin olmayan yerlerinde yaşar. Dip yanından denizin dibine tutunur. Üst kısmında iki kabuğu açık olarak görülür. Bu hayvanın alt bölümünde Pina oturur. Üst bölümündeysen Teke denilen ayrı dört hayvancık vardır. Alt bölümdeki Pina kral gibi saltanatlı yaşar. Dışarıyla işi azdır, dalgalar ne getirirse onları yer, dipte oturur.

Pina'nın düşmanı ahtapottur. Ahtapot, Pina'yı yemek için, denizin dibinde yavaşça sürünerek Pina'nın yanına gelir. Pina'nın açık olan iki kabuğu arasına ayaklarından birisini sokar. Bu durum karşısında, Pina de aynı kabuk içinde ortaklaşa yaşayan yukardaki Tekeler, Pina'ya durumu bildirirler. Pina da kabuklarını birleştirip Ahtapot'un ayağını koparır.

Kimileyin Tekeler dalgın olur, Ahtapotun ayağını kabuktan içeri soktuğunu sezip tehlikeyi Pina'ya bildiremez. İşte o zaman Ahtapot, kabuğun dibindeki Pina'yı yer.

Ahtapot, Pina'nın ayağını koparmasını önlemek için şöyle bir plan da yapar. Denizin dibinden ufak, ama sert bir cisim

alır. Pina'nın açık duran iki kabuğu arasına bu sert cismi sıkıştırır. Tekeler, Ahtapot'un geldiğini, kabuğun dibinde oturan Pina'ya bildirince Pina, Ahtapot'un ayağını koparmak için açık duran iki kabuğunu birleştirmek isterse de, aradaki sert cisimden ötürü, iki kapak birleşemez. İşte böylece, Ahtapot'la, Pina ve Tekeler arasında savaş başlar. Teke, yaşam ortağı olan Pina'yla birlikte Ahtapot'a karşı savaşır ama, sonunda Ahtapot her ikisini de yer.»

TAVŞANI KISKANAN KEDİ

Bir gece, oyun yazarımız GÜNGÖR DİLMEN'in evin© gitmiştik. Geç vakit dönerken GÜNGÖR DİLMEN de bizi uğurlamak için sokağa çıkmıştı. Sokakta gördüğü bir küçük kara kedi yavrusunu aldı, evine götürdü. Pıtrak adını verdiği bu kedi yavrusu, anasının memesini hiç emmediğinden, ana özlemini gidermek için kendi memesini emer, yavrunun bu davranışı da GÜNGÖR'e çok dokunurdu.

GÜNGÖR bir arkadaşından bir tavşan alıp evine getirdi. Kedi, tavşanın can düşmanı olduğundan, GÜNGÖR tavşanı getirdiği gün, elinde sopayla Pıtrak'ın başında bekliyormuş ki, tavşana saldıracak olursa onu döverek eğitsin ve kediyle tavşanı birbirine alıştırsın. İki hayvan önce birbirleriyle kapışmışlar. Ama sonuç umulanın tersine olmuş, tavşan, kediyi dövüp kaçmış. Zamanla kediyle tavşan birbirlerine alışmışlar, oynamaya olaşmışlar.

GÜNGÖR, kedinin önüne ciğer koyunca, onu kıskanan tavşan koşar, kedinin yediğini kendisi yemek ister, ama koklar koklar, ciğeri yiyemezmiş. Tavşanın önüne de havuç koyduğunda, onu kıskanan kedi koşar, tavşanın önündeki havuçları kapar, yemiş.

Biz ikinci kez GÜNGÖR DİLMEN'in evine gittiğimizde, gerçekten de kıskanç kedinin, tavşanın önünden kaptığı havuçları kemire kemire yediğini gördük.

GEÇ KALAN ÖZGÜRLÜK

Muhasebeci Muzaffer Özkoçak anlattı:

«Bir zamanlar, Aynalıçeşme'de, evini işyeri olarak da kullanan bir komisyoncunun yanmda çalışıyordum. İlyaz başlarıydı. Kapıcı, patrona kafesiyle bir saka kuşu hediye etmişti. Patron, bu hediyeye çok sevindi. Sakanın özgür doğa kuşu olduğu üzerine çok şeyler söyledimse de, sözlerim sakanm salıverilmesine yaramadı. Sakanm yerine hiç olmazsa kafes kuşu olan kanarya alalım diye boşuboşuna diller döktüm.

Zavallı saka ilk günler, kendini kafesin tellerine çarptı, kapısına vurup durdu. Sonra sonra, o da tutsaklığına alıştı mı, ne^u dir, ötmeye başladı, yem verirken bizden kaçmıyordu.

Yaz geçti, güz bitti. Kışın soğuklarıyla birlikte saka da değişti, bozuldu, ötmez oldu, yemini isteksiz yiyordu. Bikaç gün sonra, güzel sakanm hastalandığı anlaşıldı. Özgürlüğüne kavuşmadan ölecek diye çok üzülyordum.

Dışarda kar vardı. Sakayı bırakayım da, özgür olarak başının umarına baksın diye düşündüm. Kafesin kapısını açıp sakayı pencereden bıraktım. Uçtu, karşıdaki ağacın karlı dalma kondu. Ama ordan başka yere gitmiyordu. Elimle ürkütüp uçurmak istedim, uçmadı. Bu kez, neden bu karlı, soğuk havada onu dışarı bıraktım diye pişmanlık duyarak daha çok üzüldüm. Belki

yine kafesine girerdi. Kafesi bahçeye getirdim. Kapısını açtım. Sakanın kafesine girmesi için uzun süre uğraştım, ama başaramadım. İşlerimi yapmak için içeri girdim.

Akşam oldu, hava alacakaranlıktı. Evime gidecektim. Birden saka aklıma geldi. Bahçeye inip baktım. Kafeste bir küçük karaltı gördüm. Evet, saka kafesine girmiş, tüneğine çıkmıştı. Tüneğinde kıpırdamadan duruyordu. Kafesi elime alınca, tünekteki saka düştü. Zavalılık kafesine girip sığınmış, ama orda çoktan ölmüştü.»

YABANKAZLARINDA DEMOKRASİ

Ünlü oyun yazarımız Güngör Dilmen anlattı:

«1961 yılında Amerika'daydım. Yale Üniversitesi'nde bir hayvanbilim bilgininin konferans vereceği ilan edildi. Ben de gittim o konferansa. Hayvanbilim profesörü yabankazlarını anlatıyordu. Yabankazları koni biçiminde toplu olarak uçarlarmış. Leylekler toplu uçarken, leyleklerden biri onlara nasd önderlik ederse, yabankazlarda da öyleymiş. Koni biçiminde uçan yabankazların en önünde bir yabankazı uçar, öbürleri de onu izlerlermiş. Hayvanbüimciler, yabankazları sürüsüne önderlik eden, onlara yol gösteren yabankazın nasıl olduğunu, onda ne gibi nitelikler bulunduğunu merak etmişler. Bunu öğrenmek için de helikopterlerle uçan yabankazları sürülerine yaklaşip onları uzakgörür dürbünlerle incelemişler. Bu incelemeleri sonunda, bir de görmüşler ki, yabankazları sürüsüne önderlik eden hep aynı kaz değil. Yabankazları koni biçiminde uçarlarken, boyuna yer değiştiriyorlarmış. Arkadaki yabankazı öne geçiyor, öndeki de ona yerini veriyormuş. Böylece o koni biçimindeki yabankazları, tıpkı vidalı çivi gibi döne döne uçuyorlarmış. Uzaktan bakınca, hep aynı yabankazın önderlik ettiği sanılan o yabankazı konisi devingenmiş. Sırası gelen öne geçip önderlik ediyor, sonra kendisinden sonra şurası gelene önderliği bırakıyormuş. Böyle olduğuna göre yabankazları şefle, başkanla yönetilmiyor, her yabankazı sırayla sürüye başkanlık ediyormuş.»

ROMATİZMALI EŞEK

Huzur adlı romanında Ahmet Hamdi Tanpınar, romanındaki bir kahramanına, bir eşeğe değgin bir olayı şöyle anlattırıyor:

«Evet, yerde romatizmadan ölmeyi tercih ederdim! Hikâyeyi isterseniz anlatayım. Akrabam arasmda, çok safdü, iyi bir adam vardı. Topkapı taraflarında biyerde otururdu. Şehre eşekle gelir giderdi. Bigün evlerine gittiğimiz zaman eşeği bahçede her zamanki yerinde göremedik. Ne oldu, diye sorduk. Zavallı romatizma oldu, dediler ve ahırını açıp gösterdüler. Eşeğin eğerini karnına ters vurmuşlar, özensizden tavana asmışlar. Böylece ayakları ahırın rutubetinden kurtuluyor, üstelik de ayakta kalmasının önüne geçiliyordu. Bilir misiniz, başınızın ucundan sarkan dört ayağıyla yere doğru uzanan o mülayim çehresiyle ne kadar gülünç bişeydi. Hazin ve gülünç, ilkönce çok güldüm, ama sonra gülemedim.

Bikaç gün sonra eşek öldü. Adeta intihar etti. Yani kendisini, bir akşam çaresini bulup, yere attı; toprakta ölmek için.»

ZIPZIP SELİMİN VEFASI

Şair Ümit Yaşar Oğuzcan, başından geçen bir olayı şöyle anlattı:

«Ankara'dan İstanbul'a gelmişim. İstanbul'da da işlerim iyi gitmemişti. Sıkımdı günler yaşıyordum. İyi günlerimde hiç eksik olmayan dostlarım, o sıkımdı günlerimde beni hiç arayıp sormuyorlardı. Ben de, zor koşullarda olduğumdan onları arayıp sormuyordum; onların beni aramalarını istiyordum. Ama insanların vefasızlığından karamsar, küskün olmuştum.

Bomonti'de bir evin dördüncü katında oturuyorduk. Evimde iki kanaryam vardı. Bigün, bizim komşu çocukları kapımı çaldı. Üçdört çocuktular: Öndekinin avucunda yaralı bir serçe yavrusu vardı.

→ Amca, biz bu serçe yavrusunu kedinin ağzından aldık. Daha iyice uçmasını beceremediğinden kedi kapmış. Sizin kuş sevdiğinizi biliyoruz. Acaba bu yaralı serçe yavrusunu alıp tedavi eder misiniz?

Kuşu aldım. Yarasını ilaçladım. Bir boş kafes vardı evde, ona koydum. Üçdört gün sonra serçe iyi olmuştu. Ama belki de kedinin kapmasından sonra olacak, suratı biçimsiz, çirkin, ama sevimli bir kuştı. Bana öyle alışmıştı ki, yemini, suyunu verirken sanki konuşmak istercesine cıvd cıvd öterdi. Her sabah ya-

tağımndan kalkıp banyoya giderken onun kafesi önünden geçerdim. Hemen ötmeye başladılar. Ben kafesini açar onu omuzuma koyardım. Banyoda yüzümü yıkarken de, alışmıştı artık, ya omuzumda ya başımda dururdu. Banyodan çıkıncıjrda onu kafese koymazdım, evin içine bırakırdım. /

Admı Selim koymuştum. Ama iki oğlum; zıpzip zıpladığı için, ona Zıpzip diyorlardı. Böylece adı Selim, lâkabı da Zıpzip, Zıpzip SeMm oldu.

Sabahları omuzuma gelmeye öyle alışmıştı ki, onu almadan geçecek gibi olsam, kafesin içinde çırpılır, kendini ordan oraya atar, acı acı öterdi. v

Bigün evde yalnızdım. Bir ilkyaz öğfesiydi. Zıpzip Selim kafesindeydi. Kafes de balkon camının önündeydi.iJBalkona bir sürü serçe kuşu geldi. Orda oynaşırp ötüşüp durdular. Kafesteki Zıpzip Stdim'e baktım, üzünçfe dışarda oynaşan, uçuşan, ötüşen türdeşlerini seyrediyordu. Üzünçlü olduğunu söylüyorum, gerçekten böyle olduğunu bildiğimden değd, ama bana öyle gelmişti. Öyle acıdım ki Zıpzip Selim'e, onun yeri dışarısydı, çünkü o bir kafes kuşu değildi. Uçmalı, eşleşmeli, çiftleşmek, yavrulamalıydı. Kafesten alıp balkona bıraktım. Bisüre öbür serçelere katılamadı. Baktım, uçmuyor, gitmiyor, elimle itip kışkışladım. Uçtu, gitti. Akşam çocuklar gelince, Zıpzip Selim'i bıraktığım için çok üzüldüler. Onlara, onu hapsetmeye, hakkımız olmadığını anlatmaya çalıştım.

Ertesi sabah uyanmış, banyoya yıkanmaya gidiyordum. Zıpzip Selim'in boş kafesi önünden onu anarak geçmiştim ki, balkonun camı çıtıtır vurulmaya başladı. Önce aldırmadım. Ama camm vurulması sürüyordu. Başımı çevirip bakınca ne göreyim, bizim Zıpzip Selim, her sabahki gibi kendisini omzumaya alayım diye, balkonun camını vurup durmuyor mu! O günlerde insanlardan, dostlarımdan öyle vefasızlık görmüştüm ki, bir serçenin bu vefası karşısında çok duygulandım, ağlamaya başladım. Eşim uyanıp geldi. O da olup biteni görünce ağladı. Sonra çocuklar geldi.

Bizim Zıpzip Selim, kendisini alayım diye hâlâ cama vuruyordu gagasıyla. Öyle çirkindi ki yüzü, hemen onu tanıyıştık.

Çocuklarım, Zıpzip Selim'i içeri almam için üstelediler. Al-

madım. Onun içerde eŐsiz ve kafeste yaŐaması mutsuzluğu olacaktı. O nasd olsa özgürlüğüne alıŐacak, bizi unutacaktı. Ama acı duyan bizdik, çünkü Zıpzip Selim'i hiç unutmuyacaktık.

Yine kovalayıp kaçırdım, uurdum Zıpzip Selim'i. Bidaha hiç görünmedi.»

GÖZÜ DOYMAYANLAR

-T

Bitürlü gözü doyamayan, ne denli çok elde etseler yine de doyumsuz kalan aşırı tutkulu kişülerin durumunu çok iyi açıklayan farelere ilişkin şu olayı bana bir dostum anlatmıştı.

Fare, bakkal dükânma girince en çok sevdiği kaşar peyniri tekerine saldırrmış, başlarmış tekeri ucundan kemirmeye. Kemire kemire bir delik açarmış ve peyniri yiye yiye tekerin içine doğru dar bir koridor açıp derlermiş. Sonunda kanı doyup kaşar tekerinden dışarı çıkmak istermiş ama, peyniri yiye yiye şiştiğinden, arkasındaki dar delikten dışarı çıkamazmış. Çıkabileceği bir delik açabilmek için boyuna peyniri yemek zorundaymış, ama peyniri yedikçe de büsbütün şişer, biç çıkamazmış. Ve sonunda peyniri yiye yiye, kaşar tekerinin içinde hapsolur olmuş.

BESLEYEMEYECEĞİ İÇİN

Dostum Hasan İzzettin Dinamo, Menekşe'deki evinde pekçok kedi ve köpek besliyordu. Şu olayı anlattı:

«Kedilerimden biri, dişi bir kedi gebeydi. Bir ayağı da topladı. Nerdeyse doğuracaktı. Bigün pencereden bakarken, onun sürünerek germeye çalıştığını gördüm. Baktım, zavallının öteki ayağını da kırmışlar. İki ayağı kırık olduğundan daha çok sürünemedi, olduğu yerde kaldı ve orda doğurdu. Üçdört yavru yapmıştı ve orda, gözümün önünde yavrularını yedi. Çünkü, iki ayağı da kırık ana kedi, yavrularını besleyemeyecekti. Çok geçmeden de öldü.»

ZEHIRLENMİŐ ENCIKLER

Bu olayı da Hasan İzzettin Dinamo anlattı:

«Menekşe'deki evimin bahçesinde bigün toprağı kazıyordum. Toprağın içinden ölü köpek yavruları çıktı. Yavrular hiç çürümemişü, tüyleri bile bozulmamıştı, pırd pırdı. Çok şaşılacak bir olay... Köpek enciklerinin çıktığı toprağm bikaç ydandanberi kazılmadığını da biliyorum. Çok düşündüm. Herhalde köpek yavrularını zehirleyerek öldürmüşler ve zehir onlarm çürümesini, kurtlanmasını önlemişti. Belki de yavrular karnındayken anaları zehirlenmişti.»

SINIRI GEÇEN KARABAŞ

Sınıf arkadaşım emekli Albay Yavuz Selim Senemoğlu anlattı:

«Sınırdaki bir birlikte, sınırın koruyan köpeklere bakmakla görevli Karaköse'li Mehmet'in en sevdiği köpek Karabaş adlı olanıymış.

Bigün sınırın karşı yanından süah sesleri gelmeye başlamış. Bir de bakmışlar, Karaköse'li Mehmet kucagında bir köpekle karşıdan bizim sınıra doğru geliyor. Sınırın öteyanındaki askerler de Karaköse'li Mehmet'e, vurasıya öldüresiye değil, gelişigüzel ateş ediyorlarmış.

Mehmet sınırı geçip bu yana gelince komutanı soruyor:

— Oğlum, neye sınırın geçtin? Yasak olduğunu söylemedik mi bümiyor musun?

Karaköse'li Mehmet kucagındaki köpeği gösterip,

— Komutanım, demiş, sınırı geçen Karabaş'tı. Sınırı geçince vurdular onu. Hergün karavanamdaki yemeği üleştığım Karabaş'ı sınırın ötesinde yaralı bırakamazdım ya... Gidip aldım getirdim...»

KEDİ YAVRULARINI EMZİREN ANA KÖPEK

1955 yılında bir kısa görüşmeyle tanıdığım bir hanım vardır. 1978 yılında bir akşam evime geldi. Sokak köpeklerinin acımasızca öldürülmelerinden yakınıyordu. Bu konuda benden yardım istiyordu. Belediyeye bir yazı yazamaz mıydım bu konuda? Şöyle diyordu:

«Sokak köpeklerinin durmadan üreyerek tehlike yarattığı söyleniyor. Belediye dişi köpeklere iğne yaptırarak gebe kalmalarını önleyemez mi? Bizim sokağımızda sokak köpekleri var. Seviyoruz onları, bakıyoruz hepsine... Bunlardan bir dişi köpek, yavruları zehirlenip öldürüldüğü için, kedi enciklerine meme vererek annelik doyumuna ulaşıyor. Sonra kedi enciklerini başka hayvanlara ve tehlikelere karşı koruyor. O kedi yavrularının anneleri de, meme veren köpeği kıskanıp yavrularını erkenden bırakıyorlar. Böyle köpek nasd zehirlenir...»

İKİNCİ OTHELLO

28 Ekim 1976 tarihli Son Havadis gazetesinde, Mehmet Karaca'yla yaptığı röportajda Kâmi Suveren şöyle yazıyor:

«Yıllarca Şehir Tiyatrosu'nda değişik eserlerde alkışladığımız Mehmet Karaca, kendine özgü sesiyle köpeğine «Othello» diye seslendi. Sonra güldü:

— Bu bir hakaret anlamına gelmez... Çok sevdiğim bir rol-dü benim Othello... Aslında, bu küçüğe 2. Othello demem gerekir. Yıllarca evvel çok gençtim. Aynı adı taşıyan bir başka köpeğim vardı. Çok severdim, o da bana son derece sadıktı. Turne mevsiminde İzmir'e gittik. Evde işimize bakan bir delikanlıdan bir hafta sonra mektup aldım: «Othello çok kötü durumda, odanın kapısından ayrılmıyor, çok az yiyor. Ne yapayım?» Şaşır-dım. İki hafta sonra turne bitti. Döndük. Kapıyı çalınca sesini işittim. Kapıda karşıladı beni, başını ayağıma dayadı ve öldü...

Bu üzüntümü belki yersiz bulanlar olur... Ama ne yapalım işte, biz böyle-Toto'yla hayvan delisiyiz. Kedi, köpek... Bilmem, sizin de sevdiğinizi duyduk...»

TERTEMİZ YUVA

Dostum muhasebeci Muzaffer Özkolçak, tanıdığı olduğu şu olayı anlattı:

«Yaz. Pınarhisar'ın Osmancık köyünde Mehmet'in kahvesinde oturuyoruz. Kahve de evler gibi kerpiçten yapılmış. Duvarlar çamurla sıvalı.

Bir kuşun kapıdan girmesiyle çıkması bir oldu. Kuş birkaç kez daha girip çıktı. Duvarla tavanın keşiştiği yerdeki yuvaya gidip geliyordu. O köşeye kırlangıçlar çamurdan yuva yapmışlar, yavrularını büyütmüşler, şimdi de yuvadaki yavrularına gagalarında yiyecek taşıyorlardı. Yuvadaki yavrular cıv cıv sesler çıkarıp kaynaşıyorlardı. Onlara yiyecek getiren ana baba kırlangıçlar geldikçe, hep birden ağızlarını açıyorlardı. Ağzındaki yiyeceği yavrulara veren kırlangıç pır diye uçup dışarı gidiyor, sonra yeniden gagasında yiyecekle dönüyordu.

Ben yavruları seyrederken, yavrulardan biri yer değiştirdi, gerisini yuvadan dışarı çıkarıp kakasını etti. Arkasından başka bir yavru, yine öbürü gibi, gerisini yuva dışına çıkarıp kakasını etti. Bütün yavrular böyle yapıyorlardı.

Kahveci Mehmet,

— Kırlangıçlar çok temiz kuşlardır, dedi, yavruları çok küçükken onların kakalarını anababaları gagalarında dışarı taşır.

Kesinlikle yuvalarını kirletmezler. Yavrular büyüyünce de işte gördüğün gibi, yine yuvayı kirletmemek için kakalarını dışına ederler. Ama olan bana oluyor, akşama kadar yuvaların altını süpürüp temizlemekten yoruluyorum.

Ben, kırlangıç yuvasından gözümü alamıyordum. Yine yavrulardan biri gerisini yuva dışına alıp kakasını yapmıştı ki, tam bu sırada hızla kapıdan girip yuvaya doğru uçan bir kırlangıç, yere düşmekte olan kakayı görmesiyle, kakayı havada kaptığı gibi dışarı uçup gitti.»

SIRRI BEY

Bir gece eşimle birlikte Faruk Erem'in evinde konuştuk. Konuşmamız sırasında, eşimin sınıf arkadaşı olan Faruk Erem'in eşi Günay Erem'in hayvanlara aşırı sevgisi olduğunu öğrendim. Hayvanları koruma derneklerinden birinde gönüllü çalışıyor, hasta ve bakımsız hayvanlar için yardımlarda bulunuyordu.

O konuşmada sıksık bir Sırrı Bey'den söz ediliyordu. Sırrı Bey aşağı, Sırrı Bey yukarı... Sırrı Bey'in, Erem ailesinden biri olduğunu anlamıştım, ama kimdi? Ortalarda yoktu. Bayağı merak etmiştim Sırrı Bey'i.

Günay Erem,

— Sırrı Bey, Sırrı Bey! diye iki kez dışarıya seslendi.

Oturduğumuz salonun kapısı açıldı. İçeriye babaç bir kedi girdi.

Kedinin adının Sırrı Bey olduğunu böylece öğrenmiş olduk. Ama bu kedi, kapalı kapıyı açıp da nasıl içeri girebilmişti?... Bu, Sırrı Bey'in hüneriymiş. Sıçrayıp kapı tokmağını, kulpunu yada kilit kolunu, ön ayaklarıyla aşağıya bastırıyor, kapıyı açıyordu. Kilitli olmayan bütün kapıları açabiliyordu Sırrı Bey. O gece, bunu birkaç kez, başka başka kapılarda denedik. Sırrı Bey her denemede başarılı oldu, bütün kapıları açtı.

Aradan beş yıl geçmişti. Bir gece yemeğinde yine Erem'lerle birlikteydik.

— Sırrı Bey nasıl? diye sordum.

Günay Erem üzünçle,

— Sırrı Bey öldü... dedi.

GÖREVSEVER TİYATRO OYUNCUSU

Ülkü Tamer anlattı:

«Tiyatrolarda, gerek provalara, gerek oyunlara geç kalan oyuncular pek çoktur. Oyun sıraları gelip de geciken oyuncular, büyük telaş yaratırlar. Ama bir oyuncu hiçbir zaman gecikmedi. Her zaman, oyun sırası gelmeden on-onbeş dakika önce tiyatronun arka kapısından gelir, kuliste sahneye giriş sırasını beklerdi. Bu, bir köpekti. Onu, her oyuna sahibi getiriyordu.

Kenter'lerin Harbiye'deki tipatrosunda «Fareler ve İnsanlar» oyununda rol alacak bir köpek aranıyordu. Bu rol için uygun bir köpek bulundu. Şişli'de oturan birinin köpeğiydi. Köpek provalarda başardı oldu. Sahibine, köpeğin oyunculuk ücreti ödeniyordu. Her akşam belli saatte tiyatronun arka kapısından sahibisiyle giren köpek, kuliste sırasını beliyordu.

«Fareler ve İnsanlar» haftalarca oynadı. Yaz gelince, Kenter'ler tiyatroyu kapatıp turneye çıktılar. Köpek İstanbul'da, evinde kalmıştı.

Kenter'lerin turneye çıktığı günün akşamı, tiyatronun arka kapısında sürekli havlama duyuldu. Kapıyı açıp baktılar: «Fareler ve İnsanlar»da rol almış olan köpek, tam da her zamanki saatinde görevine gelmişti; hem de evinden, sahibinden kaçarak...

Köpeğin sahibine telefon edüdi. Adam, köpeği kaybıldı diye telaş içindeydi. Saatlerdenberi köpeğini arıyordu.»

BÎR ADAYI FARELERDEN KURTARAN KEDİLER

«The Montreal Star» dergisinin 15 Temmuz 1972 tarihli haftalık ekinde, yazar Wilmon Menard, farelerle kedilere değgin şu ilginç olayı yazıyor:

+

«Walter Williams adlı Ontario'Iu (Kanada) bir diş hekimi 1902 yılında, yirmisekiz yaşındayken Tahiti'ye gitti. Oradaki diplomalı tek dişçiydi. Polinezya Kralı Pomare'nin dostu olmuştu. Kral Pomare, bütün adesinin ve soyluların dişlerine Dr. Williams'm bakmasını buyurmuştu. O günlerde altın kaplama diş, çok modaydı. Kral, prensler ve prensesler, hepsi de, güldüklerinde, alim kaplamalı dişlerinin görünmesini çok istiyorlardı. Dr. Williams, bunca emeğine karşılık saraydan hiç para almamıştı. Bigün Kral Pomare, dostu Dr. Williams'i saraya absrnt içmeye çağırdı, ona şöyle dedi:

— Bunca yıldır dişlerimize altın kapladın, ama borcumuzdan hiç söz etmezsin. Tahiti Krallarının hazineleri her zaman tamtakırdır, ama adaları boldur. Borcumuza karşılık, sana Tahiti'nin yirmibeş mü kuzeyindeki Tetiaroa adasını bağışlıyorum.

Tetiaroa, en büyüğü iki mü uzunluğunda olan bir düzine kadar ada takımıydı. Toplam yüzeyi, altıbin dönüm tutuyordu. Bol hindistancevizi yetişirdi. Ne yazık ki, bu güzelim mer-

can adalarında binlerce saldırgan sıçan vardı. Bunlar, adalara yiyecek getiren gemilerle gelmiş olacaktı. Adalardaki hurmaları, hindistancevizlerini yiyip tüketiyorlardı, ağaçları bile kemirip kurutuyorlardı.

Ben 1915'de, onbeş yaşımdayken babamla birlikte Tahiti'ye gittiğimde, Dr. Wilhams bütün bunları bize anlatmıştı.

Dr. Williams, Tahiti'den adalara sıçan zehiri yolladı, ama zehir bir işe yaramadı. Çünkü sıçanlar zehiri yemiyorlardı. Bütün azmışlardı, insanlara bue saldırıyorlardı. Dr. Williams, evinde ne yapacağını düşünürken, iri kedisi kucağına sığırdı. Kediyi kucağımdan atınca, kedinin tırnakları çıplak ayağını çizip kanattı. İşte o zaman Williams'm kafasında bir kıvılcık çıktı. Hemen bisikletine atlayıp başkent Papeete'e gitti. Orda sokaklar kedi doluydu. Muayenehanesinin kapısına şöyle bir dan astı:

*

«İki franga kedi almır. Getir kediyi, al parayı!»

Yerliler kısa zamanda ikiyüz kedi getirdiler. Dr. Williams, iyice acıksınlar da, sıçanlara saldırsınlar diye, onları aç bıraktı. Kafeslere koyduğu kedileri adalara taşıdı. Mercan adaları, deliler gibi her yana koşuşan kedilerle birdenbire canlanmıştı. Adalarda üç bin kadar sıçan olduğu sanılıyordu. İkiyüz kedi, üçbin kemiricinin kıyımına girişti. Bu kanlı savaştan sonra adalarda sıçan kalmadı. Kediler sıçanları yalnız yemek için değil, düşmanlıklarından da parçalıyorlardı. Kediler kısa sürede üreyip üç kat çoğaldılar. İşte o zaman, sıçan da tükendiğinden, aç kalan kediler kıtlık ve açlıkla karşı karşıya kaldılar. Üremesinler di'e balıkçılar kedi yavrularını denize atıyorlardı ama, buna karşı kediler de yavrularını kaya aralarına saklamaya başlamışlardı. Açlıktan kediler canavarlaşmışlardı.

Bisüre sonra, kediler azalddar, ama tükenmediler. Sanki doğum denetimi yapmış gibi, belli bir sayıda dengede kaldılar. Yaşayabilmek için de, o zamana dek yemedikleri böcekleri yemeye, balık avına başladılar. Denizin çekilişinde ortaya çıkan gölcüklerdeki balıkları yakalayıp yediler. O günden bugüne dek, Tetiaroa'nın yaband kedileri, hep artıp eksilmeden belli sayıda kalmasını becerdiler, hem de adalardaki sıçanları belli sayıda korumasını başardılar. Üstelik balıkçılar da, çok balık av-

iadıklarında, kayalıklara dizilen renk renk kedilere biraz balık verirlerdi. Çok ürün olunca da hindistancevizlerini kırıp, yemeleri için kedilere atarlardı. Bu kediler hiçbir zaman evcileşmediler.

Ünlü İngdiz romancısı Somerset Maugham, ünlü Fransız ressamı Paul Gaugin'in yaşamını incelemek için bu adaya geldi ve burda «Ay ve altı peni» adlı romanını yazdı.

Bu deneyimden şu sonuç çıktı: Bir köpeğin öleceği zor koşullarda, bir kedi yaşamasını becerebilir. Bunun nedeni, belki, de kedilerin yabanılaşımaya köpeklerden daha eğilimli olmalarıdır.

Ünlü sinema oyuncusu Marlon Brando, Dr. YWilliams'm üvey kızı Kaliforniya'lı Majorie Doran'dan, 1966 ağustosunda, Tetiaroa adalarının üçte ikisini, ikiyüzellibin dolara satm aldı. Marlon Brando bu adaları, düşünürler, yazarlar, sanatçdar için dinlenme yeri yapmayı düşünmüştür.»

AL CANIM

Öğretmen Mediha Esnel anlatıyor:

«Moda'da bir apartımanın en üst katında oturan arkadaşım Türkân Hanım'ın Cako adlı bir dişi papağanı var. Türkân Hanım, papağanma her yem verişinde «Al canım, al canım...» dediği için, Cako da «Al canım» demeye alışmıştır.

Cako'nun kafesi, mutfığa bitişik koridorda durur. Havalar ısındığından, balkon kapısını da açık bırakıyorlar. Bu açık balkon kapısından giren bir serçe, Cako'yla dost oldu. Koridorda sıçraya sıçraya Cako'nun kafesine konuyor. Cako da, dostu serçeyi görünce bir seviniyor, bir seviniyor, kanat çırpıyor, sonra da ağzını yemle doldurup, başını kafes tellerinden dışarı çıkarıyor, ağzındaki yemleri serçenin önüne atıyor. Serçe, yemleri yerken, Cako da ona boyuna «Al canım, al canım!» diyor.»

SAYGI DUYULAN FJ?EK

Yazar Emin Eliçin'in eşi Asiye Eliçin, tanıdığı olduğu bir olayı şöyle anlattı:

danberi bu yaşlı eşek, teyzeme öyle alışmıştı ki, eşeklerde duyul-
«Köyde, teyzemin yirmi yaşında bir eşeği vardı. Yirmi yıl-
mamış bitakım sesler, homurtular çıkararak bişeyler anlatmaya
çalışırdı. Ne zaman yeni bir başörtüsü örtse, teyzemin başından
başörtüyü dişleriyle çekip alır, teyzemin ille de kendisinin gör-
meye alıştığı eski başörtüsünü örtmesini isterdi. Teyzem, arada-
bir onu, yük taşım diye, isteyen komşulara verirdi. Bir komşu
ağır yük vurmuşsa, eve dönüşünde kendine özgü sesler çıkara-
rak teyzeme komşudan yakınırdı. Bununla da kalmaz, kendisine
ağır yük vuranı, her gördüğü yerde ısırrır, çiftelerdi, bidaha da
o komşunun yükünü taşımaz, götürmeye kalkarlarsa, sırtından
yükü atar kaçardı.

Bigün teyzende, eşeği de alıp, evimizden dörtbeş kilometre
uzaklıktaki bağa gitmiştik. Bağdan armut topladık. Akşamüstü
armut sepetini eşeğe yükledik, ben de bindim. Ağır gelmiş ola-
cağım ki, eşek kendi sesiyle yanma gittiği teyzeme bişeyler an-
latmaya çalıştı. Teyzem oralı olmayınca, yürümedi, direndi
Zorlayınca da beni üstünden atmaya çalıştı. Ben de isteristemez
inmek zorunda kaldım. Ben inince, zıplayarak, hoplayarak kö-

ye doğru koşarken armut dolu sepeti de sırtından attı. Bu kez teyzem arkasından seslendi:

— İyi, aldın başını gidiyorsun... Peki, ne olacak böyle? Söyle bakalım, ben ne yapacağım... İyi ya, salma salma sen git eve hiç utanmadan... Ben de armut dolu bu koca sepeti yüklenir, gelirim arkandan...*

Teyzem ona seslenince, koşmakta olan eşek birden durdu. Söz dinleyen bir insan gibi, başını döndürüp teyzemi dinledi. Sonra da geri dönüp yavaş yavaş teyzemin yanına geldi, suçlu suçlu başını eğdi. Teyzem, armut sepetini yükledi, kendi de bindi. Eşek, hiç huysuzlanmadan köye doğru yürüdü.

O zaman dayanamadım, teyzeme,

— Böyle eşeğe saygı duyulur, dedim.»

ÖRDEKTEKİ ÖNSEZİ

Aşağıda anlatılan olay, «Montreal Star» adlı dergide yayınlanmıştır:

«1930'larda Amerika'nın Kansas City yakınlarında, genç bir değirmenci, kansı ve iki küçük çocuğuyla bir ırmak kıyısındaki evinde yaşamaktaydı. Bahçelerindeki büyük kümeste, tavuk, hindi, kaz, ördek besliyorlardı. Bu kümes hayvanlarından bir ördek palazı çok evcilleşmiş, sahiplerinden kaçmaz olmuştu. Çok sevilen palaz eve girer çıkardı. Büyümüş, ördek olmuştu. Geceleri kümesine yollanmıyor, evin biyanmda uyumasına göz yumuluyordu.

Bir gece sabaha karşı, ördek sahiplerinin yatağına sıçradı. Biyandan vakvaklıyor, biyandan gagasıyla yorganı çekiştiriyordu. Çok kızan değirmenciyle kansı, ördeği kovdular. Ama ördek yılmadı, daha acı çığlıklar atıp üzerlerine sıçradı. Değirmenci uyku sersemi, bağırarak, yakaladığı ördeği koltuğunun altına sıkıştırıp dışarı çıkarken kansı yataktan seslendi:

— Şu şımarığı kümese kapa!

Sokak kapısını açınca, durumu görüp şaşkınlıktan değirmencinin gözleri faltaşı gibi açıldı. Evinin önünden geçen derenin suları taşıp kabarmış, bahçe sular altında kalmıştı. Kabaran sular, evin merdivenine doğru yükseliyordu. Karıkoca, çocuklarını ancak kucaklayıp, hep birlikte tepeye canlarını zarzor atabildiler. Önzisiyle ördek, su baskınına salüplerine haber verip onların canını kurtarmıştı.»

BU BÖLÜMDE OKURLARIMIN YAZIP
GÖNDERDİKLERİ HAYVANLARA
DEĞGİN GERÇEK OLAYLAR
TOPLANMIŞTIR

ANA KİRPI

Bayrampaşa'dan Bay Vehbi Çelebi, tanıdığı olduğu bir olayı, bize yazdığı mektubunda şöyle anlatmış:

«Kırkbeş yıl önce, memleketim olan Trakya'nın Saray ilçesindeki Galata deresi üstünde Hasan Basri'nin un fabrikası, bu fabrikanın yanında birkaç dönümlük üzüm bağı vardı. Üzüm zamanı, üzüm yemek için bağa gitmişim. Bağda dolaşırken, bir üzüm kütüğünde, salkımların arasında kuşa benzer bişey gördüm. Nedir diye yaklaşıp bakınca kirpi olduğunu anladım. Durup kirpiyi izlemeye başladım. Kirpi, bir salkımın üzerine çıkmış, ön ayaklarıyla küçük dallara tutunarak salkımın üzerinde tepiniyor, olgun üzüm tanelerini salkımdan yere düşürüyordu. Yere epiyce üzüm düşmüştü. Kirpi, ağır ağır üzüm kütüğünden indi, yerdeki üzüm tanelerinin üstünde yuvarlanmaya başladı. Üzüm taneleri, kirpinin sırtındaki dikenlere geçti. Kirpi yürüdü, bağdan uzaklaştı. Ben de merakla onu izledim. Yüz metre kadar ilerdeki yuvasma gitti. Yuvasmdaki yavrular görüldü. Ana kirpi yere yatınca, yavruları da üstüne atılıp, analarının dikenlerindeki üzümleri kolaylıkla yediler.»

EŞEK ŞAKASI

İzmir'den Bay Necati KősebaŐ yazıyor:

«Onbir yaŐındaydım. Yaz olduğundan yaylaya gőçmüŐtük. O gőn, Karacasu'nun pazarı olduğundan őteberi almak iŐin pazara gitmiŐtik. Dőndőğümüzde yőkünü indirip eŐeĐe su verdim, hereğe baŐladım. Bir zaman oynadıktan soma eŐeĐin aŐ olduğunu dőŐünőp yem vermek iŐin yanına gittim. Bir tutam yonca koparıp eŐeĐe uzattım. Çocukluk iŐte, tam eŐek yoncaları ısıracakken geri őkectim. Yine uzattım, yine geri őkectim. BeŐaltı kez böyle yaptım. EŐek bana ők kızıŐı olacak, birden őkőbirini koparıp őstőme geldi, őkendemden ısırıp beni beŐon adım őteye yuvarladıktan sonra, bir de dőnőp őkifteledi. Çocuktum, eŐeĐe Őaka yapayım demiŐtim. EŐeĐni diŐ izlerinin yeri hălâ őkendemdedir. O gőn bugőndőr, eŐekten korkarım.»

KÜÇÜK, BÜYÜCÜ YENDİ VE YEDİ

Zonguldak'tan Bay Abdurrahman Çakmak, tanıdığı olduğu, örümcekle osurukböceği-,arasındaki savası, bize gönderdiği mektubunda şöyle yazmış:

«Halkın osurukböceği adını verdiği böcek, üzerinde gezindiği yemişlerde, özellikle dutta, pis bir koku bırakan, yeşü renkli, parlak kabuklu bir böcektir.

Bigün pencereimin önünde oturmuş, dışarıya bakıyordum. Az üerdeki ağacın gövdesinden bir osurukböceğinin tırmanmakta olduğunu gördüm. Biraz daha yukarı çıkınca, oradaki örümcek ağmm içine girdi. Birden ağdan çıkan bir küçücük örümcek, osurukböceğinin üzerine atddı. Osurukböceği, örümceğin on katı büyüklüğündeydi. Örümcek, osurukböceğinin yöresinde fir dönerek, onu ağlarıyla sarıp sarmalamaya başladı. Böcek büyük olduğu için, örümceğin ördüğü ağın iplerini kopanyordu. Örümcek hiç durmadan, hiç ydmadan kopan ipleri onarıp, yeneden ağlar örüp, büyük- bir çabayla osurukböceğini kıpırdamaz duruma getirmek istiyordu. Örümcek mi itti, yoksa kendisi mi düştü, osurukböceği, ağ iplerine asdı olarak, birden on santim kadar aşağı düştü, boşlukta sallandı. Ayaklan biyere değiniyordu. Örümcekse, durmadan onu ipleriyle sarıp ağmm içine alıyordu. Böcek, ağla iyice sardınca, örümcek başım, böce-

ğm arka ayaklarının dibine .doğru soktu, onu ısırıp emmeye baş-
kıldı. QŞ, UllkM^llmri cam çok. ygnmjş olacak ki, böcek birden
çırpınmaya başladı. *Bu çırpınışla kaçan örümcek, az sonra yine
o yere geldi.* Bu arada, böceğin debelenmesinden kopan ağ ip-
lerini de onarıyordu. Sonunda, böceğin ard ayağının dibine
gömüldü. Böceği bir titreme aldı. Bu kez, örümcek, karşısına
geçip böceğin titremesini seyretti. Sonra, böceğin ön ayakları-
nın araşma girip ısırıldı. Böceğin cam yarı yarıya çekilmiş, örüm-
cek de yorulmuş gibiydi, eskisi kadar çevik dönüp dolanmıyor-
du. Akşam oldu. Ertesi sabah ilk işim, oraya bakmak oldu.
Örümcek, böceği ağaca çekip ağ ipleriyle bağlamış, başından
onu yemeye çoktan başlamıştı hile. Karnı doyduğu için, böce-
ğin bir karış kadar uzağmda dinleniyordu.

Eve htr geliş gidişimde onlara bakardım. Dört gün içinde
örümcek, böceğin içini boşalttı, Örümcek o dört gün içinde bir
kat daha büyümüşü. Bir kabuk kalan böcek olduğu yerden dü-
şünce, örümcek oraya yeni bir ağ daha kurdu.»

EŞEKLERİN KILAVUZLUĞU

Kadirli'den Bay Hasan Bilen yazıyor:

«1930 yılının son güz ayında, Kadirli'nin dağ köylerinden birine gitmişim. O köy insanları ilkel bir yaşam içindeydüer. Yazın'-biçip kaldırdıkları tahılı, kazdıkları kuyuda saklıyorlar,' güzün de kuyudan çıkarıyorladı. Ben oraya gittiğimde, yazın tahıl koydukları kuyuların oldukları yeri hep otlar kaplamıştı. Bikaç yeri kazmışlar, ama kuyuları bulamamışlardı. Onlara şöyle dedim:

— Harman yerinden yükleyip kuyulara tahıl taşıttığınız eşeklere, bu kez harman yerinden taş, toprak yükleyip onları başıboş bırakın... Belki de alışkanlıkla kuyuların olduğu yere giderler.

Dediğim gibi yaptılar. Eşekler, o çayırılıkta durdular. Eşeklerin durdukları yerler kazılınca tahılkuyuları bülümdü.»

USTA BİR AV KÖPEĞİ

Niğde Avcılar Kulübünden Bay SiUeyman Koçtor yazıyor:

«Niğde'nin Sulucaova köyünde avlanmaya gitmiştik. O köyden, iyi bir avcı olan, Refik Kurucu'ya da uğradık. «Tüfeğim olsa ben de gelirdim» dedi. Ben de tüfeğimi ona verip, «Sen o cins av köpeğini al yeter, ben de sizin çantacınız olurum» dedim. Ava çıktık. Sarıpmar denilen yerde keklükleri bulduk. Arkadaşım bir keklük vurdu. Ölen keldik düştü. Arkadaşımın Uçar adlı cins av köpeği, ölüp düşen keklüğe gitti. Tam bu sırada, bir keklük daha kalkmış, arkadaşım onu da vurmuştu. Ölü keklüğün yanına gelmiş olan Uçar, patlayan tüfek sesiyle başını kaldırdı, havada vurulan ikinci keklüğün düşmekte olduğunu gördü. Ama bu ikincisinin vurulunca ölmeyip kanat kırığı olduğunu anlayınca, ölü keklüğü orda bırakıp, düştüğü yerden kaçmaya çalışan kanat kırığı keklüğe koştu. Onu ağzına alıp, ölü keklüğün yanına getirdi. Sonra, kanat kırığı keklüğün üzerine ayağını basıp sahibine bakmaya başladı. İki keklüğü de sahibine teslim etti.

Uçar'm daha buna benzer avcılıkta çok ustalıkları vardı. Ne yazık ki, Uçar'ı çalddar. Refik Kurucu her yerde aradı köpeğini. Son olarak birlikte aramaya gittiğimiz bir köyde de Uçar'ı bulamayınca, arkadaşımın gözlerinden yaşlar aktığına tanık oldum.»

USTA BİR AV KÖPEĞİ

Niğde Avcılar Kıldübü'nden Bay Siâeyman Koçtor yazıyor:

«Niğde'nin Sulucaova köyünde avlanmaya gitmiştik. O köyden, iyi bir avcı olan, Refik Kurucu'ya da uğradık. «Tüfeğim olsa ben de gelirdim» dedi. Ben de tüfeğimi ona verip, «Sen o cins av köpeğini al yeter, ben de sizin çantacınız olurum» dedim. Ava çıktık. Sarıpmar denilen yerde keklükleri bulduk. Arkadaşım bir keklük vurdu. Ölen keklük düştü. Arkadaşımın Uçar adlı cins av köpeği, ölüp düşen keklüğe gitti. Tam bu sırada, bir keklük daha kalkmış, arkadaşım onu da vurmuştu. Ölü keklüğün yanına gelmiş olan Uçar, patlayan tüfek sesiyle başını kaldırdı, havada vurulan ikinci keklüğün düşmekte olduğunu gördü. Ama bu ikincisinin vurulunca ölmeyip kanat kırığı olduğunu anlayınca, ölü keklüğü orda bırakıp, düştüğü yerden kaçmaya çalışsan kanat kırığı keklüğe koştu. Onu ağzına alıp, ölü keklüğün yanına getirdi. Sonra, kanat kırığı keklüğün üzerine ayağını basıp sahibine bakmaya başladı. İki keklüğü de sahibine teslim etti.

Uçar'ın daha buna benzer avcılıkta çok ustalıkları vardı. Ne yazık ki, Uçar'ı çalddar. Refik Kurucu her yerde aradı köpeğini. Son olarak birlikte aramaya gittiğimiz bir köyde de Uçar'ı bulamayınca, arkadaşımın gözlerinden yaşlar aktığıma tanık oldum.»

ZAVALLI ŐEYDA

Samsun Vezirköprü'sünde Bay Mustafa Őahbaz yazıyor:

«Vakıflar Bankası Müdürü Bay Satılmış Tankut, kuş besler, ötücü kuşları da çok severdi. Ondan dinlediğim bir olayı, anlattığı gibi iletıyorum:

Kanaryalarım içinde en sevdiğim Őeyda adlı olanıydı. Őeyda, güzel ve uzun ötüşleriyle kanaryalarımın hepsinden üstündü. Onu gözüm gibi severdim. Bir kanarya ötmeye başlayınca, Őeyda ille de onunla ötüş yarışma girer, her yarışmasında da bas-kın çıkardı. Bir akşam işimden dönüşte Őeyda'nın yanma gittim. Beni tanırdı. Beni görünce sevinçten kafesin içinde zıplayarak ötmeye başladı. Bir arkadaşımında, kanarya seslerinden bir plâk vardı; ben o plâğı ses bandına almıştım. Őeyda, teypteki kanarya seslerini duyunca, deliye döndü, onlarla yarışa girdi. İlle de bu yarışmayı kazanmak tutkusundaydı. Rakiplerini bastırmak için sesini yükseltti, ötüşünü arttırdı, tüm çabasını harcıyordu. Ama ne yapsa boşuna... Teypten gelen kanarya sesleri ne tüküyor, ne kesiliyor, ne azalıyordu. Ne olacak diye sonucu merakla izliyordum. Őeyda, kafeste ordan oraya çılgınca sekerek şakıyordu. Bitürlü sesi kesilmeyen rakibini yenemeyeceğini anladı da bozguna mı uğradı, yoksa çatladı mı, nasıl olduysa birden kendini tepe üstü kafesin ortasına bıraktı. Hemen koşup kafesin kapısını açtım. Őeyda biriki çırpındı. Soğuk su getirip üstüne serptim, ama boşuna, Őeyda ölmüştü, belki de yarışmada yenildiği için, kendisini öldürmüştü...»

KORKUNUN VERDİĞİ YÜREKLİLİK

İzmir'den okurumuz Turan Taştan yazıyor:

«Ben Sivas'm Şarkışla ilçesinin Tonuz bucağında doğdum. Bizim, Sarı admı verdiğimiz bir küçücük köpeğimiz vardı. Bizim oralarda kış- çok zorlu olur, hem de uzun sürer. Çok karlı bir kış kış gecesi, her nasıl olmuşa Sarı dışarda kalmış. Böyle kış gecelerinde kurtlar sokaklarımıza dek inerlerdi. O gece de, bir kurt bizim evin önüne gelmiş. Küçük bir köpek olan Sarı, kurdu görünce çok korkmuş. Herhalde, kurttan kurtulmak için o yana, bu yana epiy kaçmış olacak, sonunda kurtuluş bulamayınca, korkunun verdiği yüreklilikle, kurdun hayalarına sarılmış; öyle korkmuş ki, dişlerini iyice geçirip sıkmış, bir daha da bırakmamış. Sabahadek böylece kalmışlar. Sabahleyin babam sokak kapısını açar açmaz, Sarı dişleri arasındaki kurdun hayalarını bırakmasıyla, ok gibi kapıdan içeri girip kurttan kaçıyor. Biz kurda baktık, kurt çoktan ölmüştü. Sarı, kurdun öldüğünü bilemediğinden, korkusundan sabahadek ölü kurdun hayalarını dişleriyle sıkmış durmuş. O günden sonra bidaha Sarinin geceleri dışarda kalmamasma çok dikkat ettik.»

ANA KEKLİĞİN KURNAZLIĞI

Polis memuru Bay Menderes Tayfundağt başından geçen bir olayı bize şöyle yazmış:

«Denizli'nin bir köyündenim. Bizim oralarda keklik avına çıkardık. Keklik avının şöyle bir biçimi vardır. Kekliğı daha palazken yakalar, kafeste büyütürüz. Av mevsimi gelince, içinde keklik olan kafesi, ormanda uygun olan bir dala asarız. Kafes-
teki keklik ormanda o güzel havada ötmeye başlar. Onun ötüş-
lerini duyan keklikler kafesin çevresine doluşurlar. İşte o za-
man, hazır tuttuğumuz tüfeklerimizle keklikleri vururuz.

Lise öğrencisiydim. Arkadaşlarla keklik palazı yakalamak için ormana gitmiştik. Ormanda bir ana keklikle, on onbeş kadar da palazını birarada gördük. Palazları yakalamak için üzerle-
rine doğru gidince, ana keklik bizden kaçtı; ama öyle becerik-
sizcesine kaçmaya çalışıyordu ki, kanadı kırıkmiş, topalmış iz-
lenimi veriyordu. Uçamıyor, düşe kalka gidiyordu. Bu durum-
da, palazlan nasd olsa yakalayacağımıza göre, ilkin şu topal,
kanadı kırık ana kekliğı yakalayalım diye arkasma düştük. Biz
tam yakalayacakken kanatlarını sürüyerek, topallayarak kaçı-
yor. Yine sokuluyoruz, tam tutacağız, yine sürüklene topallaya
gidiyor. Böyle böyle bizi arkasmdan epiyce koşturduktan son-
ra pırr diye uçtu. Ana kekliğı kaçırdık, hiç olmazsa palazlarını

alalım diye eski yerlerine gittik ki, o zamana kadar, palazlar da herbiri biyana kaçıp gitmişler. Bulamadık. Aradan on onbeş dakika geçmişti ki, havada ana keklığı gördük. Az derimize yere kondu. Ötmeye başladı. Ana keklığın sesini duyan palazlar ordan burdan çıkıp analarının çevresini sarıverdder. Ana keklık, palazlarını kanatlarının altına aldı. Altına girmeyenleri de gagalayarak kanadının altına soktu. O zaman, ana keklığın sakatmış gibi görünerek, yavrularını korumak için bizi kandırdığını anladık ve keklık avından vazgeçtik.»

SÜLÜN, MUHABBET KUŞU, MAYMUN,

Hayvanlara aşırı sevgisi olduğunu yazan Bay Safa Ay, mektubunda bize üç anısını anlatıyor:

«Eskiden Çaycuma - Bartın bölgesinde pekçok sülün yaşardı. Yazık ki, şimdi kalmadı. İnsafsız avcılar, bu güzel kuşların kökünü kazıdılar. Oysa bu güzelim süslü yaratıklar, yaşadıkları bölgeyi turistleri çeken bir yeryüzü cennetine çevirebilirlerdi. Çocukluğumda sülünleri tutup satarlardı. Bu satılan sülünlerin çoğunun başı yaralı, bereli olurdu. Neden böyle olduğunu kendim de sülün beslemeye başlayınca anladım. Sekiz sülün satın almıştım. Bunları kaçmasınlar diye üstü kapalı, geniş bir yerde besliyordum. Sülünler uçup kaçmak istedikçe, başlarını kapatdıkları yerin sert tavanına vurup yaralanıyorlardı. Bunun üzerine onlara yumuşak bezden bir tavan yaptım. Sülünler çok yabanıl yar atıklardır, hiç insana alışmazlar; insana değil, birbirlerine bile alışmazlar. Sülünlerim bir yıl kadar yaşadılar. Sonra birer ikişer ölmeye başladılar. Son ölen ikisini, bu işin ustası bir öğretmene içlerini doldurtup, sakladım.

Muhabbet kuşu denilen Peruş'lar da besledim. O zaman muhabbet kuşunun İstanbul'da tek üretici ve satıcısı vardı. Bir tane satın alacaktım, ama satıcı, bunların tek olunca isteksiz olduğunu söyledi. Eşikle birhkte aldım. Güzelliğine doyumaz,

kravat iğnesi gibi, canlı bir renk cümbüşü bir çift muhabbet kuşu... Bu çiftin biri öldü. Eşi ölünce tek kalan muhabbet kuşu çok durgunlaştı. Bdenler, «Karşısına bir ayna koy, yeniden isteklenir» dediler. Ayna koydum kafesine. Aynada kendini görünce, artık yalnız olmadığını sanıp, hiç de güzel olmayan sesiyle ötmeye başladı. Ne yazık ki, onu bigün kafesinde bir renkli tüy yığımlı olarak buldum, sıçan parçalamıştı.

Maymun da besledim. Albona adlı bir İtalyan gemisinin kaptanından aldığım maymunum vardı. Çok yaramazdı. Evden giderken, onu bir masanın ayağına zincirlemek zorunda kalırdım. Yoksa bütün evi allak bullak ederdi. Bigün yine maymunumu, masanın ayağına boynundan zincirlemiştim. Sürükleye sürükleye masayı, tuvalet aynasının önüne dek getirmiş. Aynanın önüne geçip, tarakla taranmış, ne kadar kolonya, losyon, esans varsa, hepsini sürünmüş. Makyaj gereçleriyle de, pudralamp^ dudaklarını boyayıp süslenmiş. Eve gelip maymunu öyle görünce çok güldüm, ama yaramazlığına atık dayanamayacağım için, onu meraklı bir dostuma hediye ettim.»

KURTARICIM

Mecidiyeköy'den Bay Ertan Altmok yazıyor:

«Dokuz yaşmdaydım, istihkâm yarbayı olan eniştemin yanında, Hadımköy'de oturuyordum. Halamla eniştemin, Dik admda büyük bir kurt köpeği vardı. Ata biner gibi Dik'e biner, subay evleri arasında dolaşırdım. Öbür çocuklar bana imrenerek baktıkça koltuklarım kabarırdı. Ama bir gece Dik'in sırtmdan düştüğüm için, halam, Dik'le gezmemi yasaklamıştı.

Bir gece, arkadaşlardan biri, içinde kovboyculuk oynadığımız barakada ateş yaktı. Ateşten yangın çıktı. Biz barakanın üstündeydik. Alttan yalazlar yükselince, korkudan kendimizi aşağıdaki samanların üstüne attık. Düşünce, bileğim incindiği için, arkadaşlarım gibi ordan kaçıp gidemedim. Kuru otiar da yanmaya başladı, içerisini duman kapladı. Kapıyı aradım ama bulamadım. Birden bir şangırtı koptu. Barakanın pencere camı kırılmıştı. Dik'i yanibaşımda buldum. Dik, benim içerde olduğumu anlayıp, pencere camını kırıp yanıma gelmiş. Dik'in sırtına çıktım. Birlikte, alçak olan baraka penceresinden yukarı çıktık. Dik, beni yanmaktan kurtarmıştı.»

YILANLA ARIKUŞU

Okurlarımızdan Bay Mustafa İnce, tanık olduğu bîr dayı bize şöyle yazmış:

«Köyümüzdeki cami önü alanında bir akasya ağacı vardı. Bu ağacın bir dalma arıkuşu yuva yapmış. Yuvadaki üç yavrunun gagalarını görüyorduk. Arıkuşu, serçeden az daha iri bir kuştur.

Biz dört arkadaş, alandaki bir gölgelikte otururken, ana arıkuşunun çırpınarak öttüğünü gördük. Bir de baktık, ağaçtaki yuvaya doğru bir ydan tırmanıyor. Ana arıkuşu, ydanın çevresinde dönenip duruyordu. Elinde çapa olan arkadaşlarımızdan biri, yılanı öldürmek için ağaca doğru koştu. Başka bir arkadaşımız ona,

— Dm, ydan yuvaya gelene dek, ilişme, bakalım ana kuş ona ne yapacak? dedi.

Biz gözleyerek beklemeye başladık. Ana arıkuşu çırpındı, acı acı öttü, yardım ister gibi bize doğru bikaç kes uçtu. Sonunda biraz uzaklaşıp döndü. Dikkatle baktık, gagasında bir arı vardı. Yılanla başı çevresinde dönüyordu. Ydan da yuvaya iyice sokuldu, ağzını açtı. İşte o anda ana arıkuşu, gagasındaki arıyı yılanın ağızdan ağzına bıraktı. Arı ydanın ağzını sokmuş olacak, ydan birden kendini bıraktı, pat diye yere düştü. Ana arıkuşu da sevinç sesleri çıkararak yavrularının yanına, yuvasına gitti.»

KURT KÜRTKEN

Rize Cezaevi Jandarma Karakolundan Bay Muharrem Ar as, yaşadığı bir olayı bize şöyle yazmış:

«Onbeş gün izinle köyüme gelmiştim. Babamgile yardım olsun diye, yirmi baş hayvanımızı sulamak için dereye götürmüşüm. Hayvanlar arasında iki de eşek vardı. O iki eşek, dereyi geçip karşıda oüamaya başladılar. İlk yazın ilk günleriydi, iki eşek karşıda karlar arasından yeni biten oüarı yoluyorlardı. Eşekleri almak için soyunup dereyi geçmeye üşendim. Sığırları alıp döndüm. Aradan biriki saat geçince, bir komşu kadın, eşekleri kurt parçalıyor diye çığlığı bastı. O sırada yemekteydim. Sofradan fırladım. Dereye koştum. Bir de baktım, bizim iki eşeği kurtlar çevirmiş. Eşekler direniyor. Tabancamı çekip kurtlara ateş ettim. Kurtlar kaçtı. Eşekleri yaralı olarak kurtardım. İki eşeği, önüme katıp sudan geçirirken bir de baktım, bir yavru kurt, suyun bataak olduğu yere gömülmüş, çırpıyor. Demek, öbürleri kaçarken, bu yavru olduğundan batağı geçememiş. Bikaç iri taş atıp batağa, taşların üstüne basa basa bataaktaki kurt yavrusunun yanma gittim. Onu kurtarınca belki bana salar diye, önce mendilimle ağzını sıkısıkı bağladım. Bataktan çıkardım. Bir de baktım, bir ayağı kırılmış; Belki bizim eşeklerden biri çiftleyerek ayağını kırmış. Kucağıma alıp köye getirdim. Kom-

F-ilar, bırakmamv"kö|^şrm"parçalamasını söyledilerse de bırakmadım. Kırık ayağımı sarıp sarmaladım. Bu arada iznim bitir. Babam, kurdun evde kalmasını istemedi. Ben de kurdu yarırma alıp, çalıştığım yer olan Karabük'e götürdüm. Ayağı iyijian kurt bana almıştı. Ama bu kez de komşular, kurttan korkuyor, onu istemiyorlardı. Bikaç ay sonra tekrar köye götürdüm. Yine babam istemedi. Kurdu ormana bırakmak zorunda kaldım. Arkamdan köpek gibi geliyordu. Kaçıp köye geldim.

Aradan iki yd geçti. Bir kıştı. Kurdarm azgınlık zamanıydı. İki saatlik yolda olan başka bir köydeki akrabamızdan eve dönüyordum. Ormanda beşon kurt bana saldırdı. Hemen tabancamı çektimse de tabancam tutukluk yaptı. En yakınmadaki çam ağacma çıktım, ama çam genç, küçük bir ağaçtı. Korkudan, hiçbir yararı da olmasa, şaşırıp bağırmaya başladım. Ben bağırınca, altımda dolanan kurtlar arasında bir boğuşmadır başladı. Tutukluk yapan tabancamı kurcaladım, onardım. Akımdaki kurtlara bikaç el ateş ettim. Kimisi yaralandı, kimisi de tabanca sesinden ürküp kaçtı gittiler. Yalnız o kurt sürüsünden biri, gitmedi. Üstelik ağacın ince gövdesi çevresinde ince sesler çıkararak dönüp duruyordu. Tabancamda mermi bittiğinden ateş edemiyordum. Bataktan kurtardığım kurt aklıma geldi. Odur diye yavaş yavaş ağaçtan indim. Kurt, ön ayaklarıyla beni sardı. O kırık ayağına baktım, kırık yeri belliydi. Benim beslediğim kurt, ben ağaçta bağırınca beni sesimden tanımişti. Evcdleşmez denilen kurdun bu davranışına şaşım kaldım. Bisüre arkamdan geldi. Karanlık basınca gözden yitti.»

YOLUNU BİLEN AT

Ortaokul öğrencisi olan bir okurum, liem babasının atını, hem de özyaşamını anlatan bir olayı yazmış mektubunda. Genç okurumun adını açıklamadan, mektubunu olduğu gibi aktarıyorum:

«24 Eylül günü köydeki evimizde iyice yıkandım. İlkokul diplomamı, nüfus cüzdanımı hazırladım. Evde değerli neyim varsa, hepsini torbaya koydum. Aksam erkenden yatıp uyudum. Geceleyin babam beni uyandırdı. Ata odun yükledi.

— At hazır, dedi.

Torbamı yanıma aldım. Geceleyin yola çıktık.

Akkuş köyünden Niksar'a ortaokula okumaya gidiyordum.

Babam, yolda,

— Şu odunları satıp parasıyla sana okul için bir elbise alaydım, başka bişey istemezdim, dedi.

Sesimi çıkarmadım. Az soma babam.

— Sana haftada beş lira versem, yeter mi? diye sordu.

— Ne bileyim baba, daha önce hiç Niksar'a gitmedim ki... dedim.

Bir ağabeyim var. O da böyle okumuş. Ticaret lisesini bitirmişti. Ankara'ya iş aramaya gitmişti.

Konuşa konuşa yolda giderken, sesler, konuşmalar duyduk. Babam,

— Eyvah, yandık, ormancdar geliyor... dedi.

Kaçmaya kalmadı, ormancdar önümüzü kesti. Babamı tanıdılar.

— Yık atı! dediler.

Babam,

— Etme Saffet ağa, beş param yok, bu ağaçları satıp da, parasıyla aha bu çocuğu yarm okula yazdıracağım. Ne olursunuz, koyverin! diye yalvardı.

Babamı koyvermezlerse, ben elbise giyemeyecek, okula yazılamayacaktım.

Ormancdar, odunları indirmek için ata sardddar. Babam karşı koydu. O zaman ormancdardan biri babama vurmaya başladı. Babamın dayak yediğini görünce, demek babam ağabeyimle beni bu zorluklarla para kazanıp da okutuyormuş diye düşünüp, ağlamaya başladım.

Babam da ormancılara vurmaya başladı. Ama onlar üç kişiydiler. Bu sırada at, elimdeki dizginini çekip duruyordu. Çeke çeke, dizgini elimden kurtardı. Aldı başımı gece karanlığında ormanın içine gitti.

Ormancdar, babamı bırakıp atın arkasmdan gittiler. Babam elimden tutup koştu. Ormancdar arkamızdan bağırddarsa da bizi tutamadılar.

Sabah ezanı okunurken Nıksar'a vardık. Babama,

— Acaba at ne oldu? diye sordum.

— Sen onun için hiç kaygdanma, o yolunu bdir... dedi.

Evlerin sıklaştığı bir mahalleye girdik. Bir de baktık ki, bizim at, sırtında odunlar, bir evin kapısı önünde duruyor.

Babam, her zaman kaçak odunları, bu evin sahibine sattığından, at da kendi basma ormancılardan kaçıp bu evin kapısı önünde durmaya alışmış. Atın bu alışkanlığına şaşır kaldım.

Babam odunları sattı. Beni de o gün Nıksar ortaokuluna yazdırdı.»

KARADAĞ KEÇİSİ

Okurlarımızdan Bay Abdullah Özel, Karadağ Keçisi üzerine, şu çok ilginç bilgiyi veriyor:

«Karadağ keçileri geyik türünden hayvanlardır. Yüksek, dağlık yerlerde sürü olarak yaşarlar. Tek boynuzludurlar. Uzak-tan alınları ak görülür. Duyma ve görme yetenekleri çok olduğundan avlanmaları güçtür. Sürünün en yaşlıları sırayla yüksek bir kaya üstünde nöbet bekler. Sonra bir başkası gelir, nöbeti alır, eski nöbetçi gider. Bir tehlike sezince, nöbetçi olan karadağ keçisi ıslık çalar, biyandan da ayaklarını çekiç gibi yere vurur. Bu durumda, sürüdeki karadağ keçileri, nöbetçiye bakarlar; nöbetçi ne yana kaçarsa, onlar da arkasından o yana kaçarlar. Bigün avda, nöbetçi olan karadağ keçisini vurmuş-tum. Vurulan keçi, nöbet tuttuğu kayadan aşağı atlayınca, öbür-leri de arkasından ordan atlayıp kaçtılar. Ondan çoktu sayılan.

Kasım ayı döllenme zamanlarıdır. Döllenme zamanı gelince, tekeleri birbirleriyle karşılaşınca kıyasıya dövüşürler. Yenen, yenilenin torbasını (hayalarını) ağzına alır, eze eze onu burar, iğdiş eder. Avcıların vurdukları dağ keçileri arasında buruk tekeler çok görülmüştür.

Boynuzlan çok sağlam olduğundan, ormanda koşarlarken, boynuzu ağaçların dallarına takılan keçiler, kendini kurtaramaz, ağaca asılı kalır. Ağaç dalında asılı kalmış karadağ keçisi iskeleti çok görmüşüzdür.»

YAVRUSUNU EMZÎRSİN DİYE

Okurlarımızdan Bay Vartan Ozinyan, hayvanlara değgin iki anısını şöyle yazıyor:

«1917 yılında pniki yaşımıdaydım. Bir evde ırgat olarak çalışıyordum. Çobanlık yapardım. Sabahlan sığırları otlatmaya götürür, akşamlan getirirdim. Yavrulmuş bir inek vardı. Yavrusu ahırda kalır, ana ineği otlatmaya götürürdüm. Akşam dönüşünde, yavru memesini emmek için ana ineğin yanma koşar, ben de sağılmadan önce meme emmesin diye, yavruyu yanma bırakmaz, ana ineği ahıra kapardım.

Bir akşam yine sürüyü otlatmaktan getirmiştim. Ana inek, öbür sığırlardan ayrılıp ahıra, yavrusuna koştu. Yetişmesem, yavrusu memesine asılıp emecekti. Ben her zamanki gibi yavruyu ahırdan çıkarıp ineği ahıra kapamak istedim. Ama ana inek, kapamayayım diye kapıya koştu, beni süserek, kapıyı kapamama bırakmadı. Beni boynuzlaya boynuzlaya ahırın köşesine sıkıştırdı. Avazım çıktığı kadar bağıryordum, ama evde kimse yoktu. Zaten başkaları varken, inek böyle bişey yapmamıştı. Beni sıkıştırdığı köşede epiy zaman boynuzladıktan sonra, yanma gelen yavrusunu emzirdi.»

AÇIK BOĞAYLA İNEK

«Bir akşam sđırları eve getirirken bir inekle bir boğa kayboldu. Her yanı aradım ama bulamadım. Hayvanları eve getirirken, bizden önce ahıra gidenleri olurdu. Kaybolan inekle boğanın da, daha önce eve geldiklerini sandım. Ama evde de yoklardı. Gece de aradık taradık, onları bulamadık. Ertesi sabah erkenden yine aramaya çıktık. Boğanın adı Yordan'dı. Belki adını bilir diye,

— Yordan, Yordaaan! diye bağınıyorduk.

Biz böyle bağırırken boğanın sesini duyduk. Biz onun adım seslendikçe o da bize cevap veriyordu. Sesinin geldiği yana yürüdük. Bir baktık ki, boğayla inek, karşıkarşıya geçmişler, burun buruna vermişler, çayırdaki yatıyorlar.»

GÜVERCİN-KARGA SAVASI

Okurlarımızdan Bay Muzaffer Öz, bize gönderdiği mektupta bir anısını şöyle anlatmış:

«Çocukluğumda köydeyken bir çift güvercin almıştım. Kısa zamanda güvercinlerim üredi, çoğaldı. Oniki yaşındaki erkek güvercinim çok dövüşçüydü. Yabancı güvercinleri kandırıp bize getirirdi. Benden hiç kaçmaz, beni görünce omuzuma konardı.

Bigün evdeyken, güvercinlerin yuvasında bir patırtı koptu. Koşup baktım. Güvercinlerin yuvasına bir karga girmiş. Benim dövüşçü güvercinim, kargayla savaşıyor. Ama iri kargayla baş edemiyor. Benim sesimi duyunca yüreklendi. Birden yuvadan fırlayıp, yuvanın ağzma sırtını verdi. İçerdeki karga yuvadan çıkmasın diye de yuvanın ağzma üd kanaduvş^acıp gerdi. Karga içerden çıkamıyordu. Güvercinim de benimyardımına koşmamı bekliyordu. Hemen merdiveni dayayıp, yuvaya edmi soktum, kargayı yakaladım. Bu sırada benim yaman güvercinim, gruk gruk diye sesler çıkararak kabara kabara dönenip duruyordu.»

KURTARICI

Okurlarımızdan Bay Burhan Yeni yazıyor:

«Onbir yaşımıdaydım. Toni adında bir köpeğimiz vardı. Bir yaz günüydü. Yaramazlık yaptığı için, annem, kardeşimi dövmeğe başladı. Orda yatmakta olan Toni birden fırlayıp, annemin eteğine yapıştı, dişleriyle annemi eteğinden çekiştirmeye başladı. Annem, kardeşimi bırakmayınca, bu kez de, annemle kardeşimin arasma girip annemi göğüsledi, ikisini ayırdı. Annem, kardeşimi bırakmak zorunda kaldı.»

YUVA VE YAVRU ÖZLEMİ

Okurlarımızdan Bay Mustafa Çetindağ beslediği tavşana değgin şu olayı anlatıyor:

«Ankara'nın Altındağ'ında otururuz. Bundan beş yıl önce, İstanbul'daki ablamgilden bir tavşan getirmiştım. Tavşanı, bahçemizde kullanılmayan kümese koydum. Aradan bir süre geçince tavşan kümesin kuytu köşesine on santim kadar derinlikte bir çukur kazdı. Kendi tüyelerini yolup o çukura döşedi. Burasını, doğuracağı yavrularına yuva olarak hazırlamış. Gebe tavşanlar, doğuracakları zaman, kendi tüyelerini yolup böyle yumuşak yuva yaparlarmış. Benim tavşanım da dokuz yavru doğurdu. Bunlar fındık faresi yavrusu kadar küçüktü. Ö dokuz yavrudan biri, yuvanın dışında kalmıştı. Üşüyordu. Ben de ısın-sın diye onu aldım, öbür yavruları elimle tutup yana çekerek yuvanın en altına koydum. Ertesi sabah kümese gidip merakla bir de baktım ki, o dokuz yavru da yuvanın dışına atılmış, hepsi de ölü. Ailece şaşır kaldık. Tavşan yaşamını bilen birisinin bize söylediğine göre, ana tavşan yavrularını öyle kıskanirmiş ki, onlara insan eli değerse, öldürmüştü.

Aradan zaman geçti. Tavşanım, her doğum zamanı gelince, yine toprağı kazıp bir küçük çukur açıyor. Yine o çukura, yolduğı tüyelerini döşeyip yavruları için yuva yapıyor. Ama eşi ol-

madığı için gebe kalmadığından doğurmuyor. Tavşanıma ara-
k? **OT** **i**, **buld** - Bu, beyaz bir tavsandı.. Benim-
ki, ondan *çokkuçuk*, *boz bir* tavşandı, ikisini kümese koydum.
oh^m^şİSKT Soîra öenım *doz* tavşanı, icendîsmın üa öu-
yüklüğündeki beyaz tavşana saldırdı. Öldürücü bir kavgaya gir-
dder. Ard ayaklarıyla birbirlerine vurdukça tüyleri bir metre
yukarıya yükseliyor, ortaklık tüy bulutu oluyordu. Baktım, an-
laşamayacaklar, erkek tavşanı aldığım yere geri verdim. Yara
bere içinde kalan tavşanı tedavi ettim. Şimdi yapayalnız ya-
şayan benim zavallı tavşanı, her doğum mevsimi gelince, san-
ki gebeymiş, sanki doğuracakmış gibi, kümesteki toprağı oıı
santim kadar kazıp açtığı çukura kendi tüylerini yolup yuva
yapıyor. Her yd, onun bu yuva ve yavru özlemine üzüntüyle
gözlüyoruz.»

JOKEYİNİN CANINI KURTARAN AT

Jokey Bay Saim Harmanbaşı, yetiştirdiği bir atla olan ilişkisini şöyle anlatıyor:

«1965'den bu yana pekçok tay yetiştirdim. Ama 1969'da yetiştirdiğim Çiğdem'e hepsinden çok bağbyım. Çünkü o hayvan, benim hayatımı kurtarmıştır.

Çiğdem öyle uysal bir attır ki, kim çağırsa yanma gider. Ama benden başka hiçbirinin elinden şeker yemez. Hastalanınca iğne yapdacaksa hiç terslik etmez, iğne kolay yapılıns diye boynunu uzatır. Hiçkimseyi teptiği, çiftelediği olmamıştır. Nallanırken ayaklarını bağlamak, tutmak gerekmez. Böyle bir uysal hayvandır. İstanbul yarışlarının bitimine yalan bir yarışta, önümüzdeki atın ayaklarına takılınca Çiğdem'le birlikte yıkkddık. Bayılmışım. Gözlerimi açtığımda Çiğdem başımda bekliyordu.

Çiğdem'i Adana Yarışlarına hazırlıyordum. Bir sabah antrenman bittikten soma, her zamanki gibi üstünden inerek kuyruğundan tuttum, teri kurusun diye bokslara doğru yürütüyordum. Bir de kafamı kaldırdım ki, sahanın en azgın hayvanı bana doğru koşuyor. Kaçacak yer ve zaman yoktu. Demir parmaklıklara sıkışmıştım. Tepmesini kafama yapıştırıracaktı ki, o uysal Çiğdem birden saldıran ata bir tepme savurdu. Ama tep-

meşini normal olarak savursa bana gelirdi, yan savurarak saldırı-
ran ata vurdu. Tepmeyi yiyen at, neye uğradığını şaşırıp uzak-
laştı. Çiğdem böylece canımı kurtarmış oldu.

Çiğdem, Türkiye Jokey Kulübü'nün ençok satış koşusunu
kazanan atı olarak ün yapmıştır. Her koşudan sonra, onu satın
alacaklar diye ödüm patlar. Kazandığı ondört satış koşusunda
onu kimse satm alamadı. Çiğdem bana öylesine bağlıdır ki, bas-
ta yada cezalı olsam da yarışa katılamasam, başka bir arkada-
şım Çiğdem'e binse, Mçbirinde birmcilik almamıştır. Ama ben
binersen, koşmaz da sanki uçar.»

KOÇ HIRSIZI AGA

Okurlarımızdan Bay Aliyar Soy (Kars - Posof) başından geçen bir olayı şöyle yazmış:

«Onüç ondört yaşlarımdaydım. Düzde koyun otlatıyordum. Benim az ötemde, 250 kadar koyunu olan, yani bizim buralara göre zengin saydan bir adam da koyunlarını otlatıyordu. Benim otlattığım topu toplamı onbeş kadar koyun. Bu zengin adam, benim koçuma göz dikmiş, onu çalmaya karar vermiş. Az sonra beni yanma sesledi. Gittim. «Otur Aliyar» dedi. Oturdum! Biraz sağdan soldan konuştuk. Ben küçüğüm, o büyük, ne dese, «Evet ağabey, öyle ağabey» diyorum. Sonunda «Yahu, şu senin koç çok yaman bir koç, aman dikkat et, çalarlar» dedi. Ben de «Kim çalacak, çalmazlar» dedim. «Aliyar, al şu kabı da su doldur» dedi. Elime su kabını tutuşturdu. Su kaya ığı da olduğumuz yere 15-20 dakika uzaklıkta. Aldım kabı, su basma gittim. Köpeğim havlayarak koşa koşa yanıma geldi. Köpek havlayıp, geriye, bizim sürünün olduğu yana doğru biraz koşuyor, sonra yine havlayarak bana doğru geliyordu. Köpeğin bir gidip gelmesinden, havlamasından koyunlarıma bişey olduğunu anladım. Koşarak geri döndüm. Koyunlarımdan yanma vardım. Baktım, koç yok. Köpek, yine havlayarak deri geri koşarak, ça-

İdarin arasına girdi. Ben de onu izledim. Bir de baktım — adı gerekmez — o büyük sürünün sahibi olan zengin adam, benim koçu yatırmış yere, kuyruğunu iç yanından bıçakla kesiyor. Ancak bir bıçak atabilmişti. Elimdeki sopayla üstüne yürüdüm. Ama ben çocuğum o zaman, adam beni dövmeye başladı. Ben yediğim dayakla ağlayıp bağırmaya başlayınca, köpeğim adama öyle bir saldırdı İd, adamı parçalayacak. Adamı yıktı, ısırmaya başladı. O koca adam, «Aman Aliyar oğlum, beni kurtar bu köpekten, öldürecek beni!» diye yalvarmaya başladı. Ben de köpeğimi tutup, adamın üstünden zorla çektim. Adam kalktı, süklüm püklüm gitti. Bidaha da yanına uğramadı.»

RÖNTGENCİ AYI

Okurlarımızdan Asım İleri, tanıdığı olduğu bir olayı bize şöyle yazmış:

«Harita Genel Müdürlüğü'nde askerliğimi yaparken, Bolu ile Zonguldak arasında Nivelman postasında görevlendirilmiştim. Yazın çok sıcak günlerini yaşıyorduk. Beldibi ormanının ortasından geçecek olan devlet yolunun Nivelmanını- denize bağlamak için sıkı bir çalışma içindeydik.

Boğucu sıcak bir geceydi. Uyuyamadım. Ormanın içinden dere boyunca yürümeye başladım. Dolunay yükselmişti. Derenin göllendiği yere doğru gelirken ayak sesleri, solumalar duydum. Ay ışığından ortalık aydınlıktı. Biraz ötede bir ayının olduğunu gördüm. Elimi süahıma attım, ama durup dururken ayıyı azdırmamak için süahımı kullanmadım. Ayıyı tuzaktan izledim. Ayı, çanların araşma gidip durdu. Ama bu kez, derenin göllendiği yerden su şıprtıları geliyordu. O yana balonca, suda bir kadının yıkandığını gördüm. Yıkanan kadın, az soma hafif hafif bir şarkı da mırddanmaya başladı. Bende de, az ötemdeki ayıda da, ne ses, ne kıpırtı var... Kadın yıkandı, sudan çıktı, kurulanıp giyindi. Silahını da eline aldı. Patikadan yürüdü gitti.

Beni görmemiş olan ayı da ters yöne döndü, ormanın içine daldı.

Arkadan ben de yavaş yavaş çadırıma yürüdüm.»

İLK YUVAYA BAĞLILIK

Okurlarımızdan Bay Necip Sevinç, güvercinlere değgin bir anısını anlatıyor:

«Karaköy'de bir evin üst katında oturuyorum. Altı yıl önce Banko cinsi bir çift kırmızı kanat yavru almıştım. Yavrular büyüdü. Başka yavrular yaptılar, çoğaldılar.

Kimi nedenlerle kuşları satmam gerekti. Bütün güvercinleri, yavrularıyla birlikte sattım. Aradan bir ay geçmişti ki, bugün kırmızı kanatı boş kümeste gördüm. Onu bir hafta kadar daha besleyip yine sattım.

Bir birbuçuk ay kadar daha geçti, kırmızı kanat yine dönüp geldi. Sevindim. Ama güvercin besleyemezdim. Onun için yine sattım. Kuşu satın alan adama nerde oturduğunu sordum. Dördüncü Levent'te oturuyormuş.

Gelirse görmeyeyim diye kümese bakmıyordum. Bir zaman sonra güvercin kümesini de kaldırdım.

Aradan iki yıla yakın zaman geçmişti.

Bir pazar günü arkadaşlarla evimin terasında oturmuş, çay içiyorduk. Havada bir çift güvercin gördüm, yükseklerde uçuyorlardı. Havadan döne döne inip, karşı binadaki reklam levhasının üstüne kondular. Dikkatle bakınca, benim eski yavru kırmızı kanatı tanıdım: yanma da bir eş bulup yerinden kaçmış. Artık ondan vaz geçemezdim. Yem serpererek çağırdım. Hemen derme çatma bir kümes kurdum. Bidaha da onu satmadım. Hâlâ kırmızı kanatımı beslemekteyim.»

KAŞ YAPAYIM DERKEN

Okurlarımızdan Bayan Fatma Akbal şöyle yazmış:

«Tarzan adında bir köpeğimiz var. Bu öyle bir köpek ki, çocuklardan biri, giyilecek bişeyini dışarda unutsa hemen alır, eve getirir.

Üç yıl önce evde ilkyaz temizliği yapmıştık. Çamaşırları da yıkayıp bahçeye astık. Akşama doğru yağmur çiselemeye başlayınca biz de ipten asılı çamaşırları toplarken, bir komşumuz konuk geldi. Konuğu karşılamak telaşı içinde, geri kalan çamaşırları toplamayı unutmuşuz. Yağmur gittikçe arttı. Konuklarımızla birlikte akşam yemeği yedik, çay içtik. Geceyarısına doğru konuklarımız kalktı. Onları uğurlamak için bir de kapıya çıktık ki, ne görelim; Tarzan ipten asılı bütün çamaşırları, yağmurda ıslanmasın diye, dişleriyle, pençeleriyle ipten alıp, getirmiş, kapının önüne yığılmış. Bir de onları korumak için, iki ön ayağını üstlerine dayayıp yatmış. Bizi görünce, büyük bir görev yapmış gibi fırladı, kuyruğunu sallayarak yanımıza geldi. Hepimiz katıla katıla güldük ama, ben o çamaşırları bidaha yıkamak zorunda kaldım.»

MANOŞ

Okurlarımızdan Bay Cemal Tiirksoy şöyle yazıyor:

«On yaşrmdaydırın. Bulunduğumuz dçede o zamanlar elektrik yoktu. Geceleri, vakit geçirmek için, komşular birbirlerine konuk giderlerdi. Yollar karanlık olduğu için de, evden eve gidilirken gemici feneri kullandırdı. Bizim Manoş adlı bir tazımız vardı. Geceleri sokağa çıkacağımız zaman, Manoş, yanan gemici fenerinin sapım ağzına alır, önden giderek yolumuzu aydınlatırdı.

Bir gece yine, ağzında gemici feneriyle Manoş önde, biz onun arkasında, konuk olduğumuz yerden evimize dönerken, birden Manoş fırladı, yol kıyısındaki büyük su arkına doğru koşmaya başladı. Biz ne olduğunu anlayamadık, arkasından gittik. Manoş, başını suya daldırdı birkaç kez, ama feneri dişleri arasından bırakmıyordu. Soma, ağzında fenerle koşup yanımıza geldi, işte o zaman neler olduğunu anladık. Esen rüzgarla, fenerin alevleri fenerin sapım ısıtmış. Manoş'un ağzı, ısınan fenerin sapından yanmaya başlamış. Manoş ne feneri ağzından bırakıyor, ne de acıya dayanabiliyor. Feneri suya sokup söndürmekten başka umar bulamıyor. Ama yine de feneri dişleri arasından bırakmamış, bize getirmişti.

Zavalb Manoş'u bir kış gecesi dağlardan inen kurtlar parçalamışlardı.»

MAVİ TİLKİ AVCISI YERİŞ

Okurlarımızdan Bay Fahrettin Güzel, bir anısını şöyle yazmış:

«Kars'ın Ani köyünde babam bakkallık yapardı. Yeriş adında bir çoban köpeğimiz vardı. Çok kurtçul bir köpekti. Kış geceleri, köyün içerilerine dek giren kurtlarla boğuşur, bunlardan birini boğar, sürüye sürüye ölüsünü kapımızın önüne dek getirirdi. Köyün ağası olan Daşdemir ağa, her kurt boğuşunda Yeriş'e taze et verirdi.

Bigün, keklik tuzağı kurmak için, yanıma Yeriş'i de alıp Ani harabelerine gittim. Şirli Kilise denilen yıkıntılar arasında bir yere, keklik için tuzak kurdum. Ama keklığın tuzağa girmesi için gerekli olan yemi getirmeyi unutmuştum. Evden çıkarken yolda yemek için yanıma ekmek peynir almıştım, hem ben yemiştım, hem Yeriş'e vermiştim. Tuzağa yem olarak koyacak arpa olmayınca, yediğimizden artan ekmekle peyniri tuzağa koydum, Yeriş'le birlikte eve döndük.

Sabah erkenden evimizin kapısı dışardan tırmıklanıyordu. Kapıyı açtım, bir de baktım. Yeriş'in ağzında kedi ölüsü gibi bişey. Babası avcı olan annem, Yeriş'in ağzından aldığı hayvanın mavi sansar olduğunu anladı. «Bu çok değerli bir sansar» dedi. Ama mavi sansar ağır bişeyin altında ezilmişti.

Ben keklik tuzağı kurduğum yere gittim. Şirli Kilisesi'nin yıkıntılarına girdim. Tuzak yerinde, ama kapanmıŐtı. İçinde ne ekmek, ne peynir vardı. O zaman olanları anladım. Yeriş, tuzaktaki ekmekle peyniri yemek için tuzağa gitmiş. Mavi sansarın tuzağa yakalandığını görmüş. Ayaklarından çeke çeke sansarı çıkarırken, tuzağın taşı üŐüne düŐüŐ sansarı ezmiŐ. Boğduğu kurt ölüŐünü evimizin kapışma getirmeye alışık olan Yeriş de, tuzaktaki ekmekle peyniri yedikten sonra, mavi sansarı bizim eve getirmişti.»

ANA ÜVEYİK

Okurlarımızdan Bay Solmaz Paşası yazıyor:

«Kadirli toprağının yüzde otuzu çeltik tarlasıdır. Çeltikler kaldırıldıktan, tarlanın kuruması beklendikten sonra, tarlalar traktörle sürülür.

Üveyik denilen kuşlar, tarlayı süren traktörü izlerler. Çünkü, traktörün tarlada açtığı iz içinde kendilerine yiyecek öteberi ararlar. Üveyik, serçeden az iri. kanat ve karın altı ak, boynu daha uzun, cana yakm, sevimli, ama ürkek bir kuştur.

Ben bigün çeltik tarlasını traktörle sürüyordum. Üveyikler de traktörün çevresinde uçuşup, traktörün tarlada açtığı yolda yemleniyorlardı. Birden üveyiklerde bir telaşlı sesler, çırpınmalar başladı. Hele içlerinden biri, benim başımın üstünde acı acı öterek dönenip duruyordu. Traktörü sürdükçe onun da telaşı arttı. Traktörü durdurup indim. Bir de baktım, önümoe bir ana üveyikle bir de yavrusu. Herhalde ana üveyik, yavrusuna uçmayı, yemlenmeyi öğretiyordu. Yavruyu aldım. Beslemek için köye götürmeyi düşündüm. Ama yavru elimde köye giderken, anası da bizden ayrılmadı, başımın üstünde acılı sesler çıkararak beni izledi. Anladım ki, ana üveyik, yavrusundan ayrılmayacak, yavruyu geri götürdüm, hendeğe koydum. Anası da yavrunun yanma kondu.»

YUVA SAVAŞI

Okurlarımızdan Bay Reha uhadaroğlu, tanık olduğu bir olayı Şöyle yazmış:

«Bizim evin yanında eski, yıkık bir ev vardı. Bu yıkıntının ii, serçe yuvalarıyla doluydu. Yaz geldi, yazla birlikte göçmen kırlangıçlar da geldi. Kırlangıçlar, kendilerine yuva aramaya başladılar.

Bigün, yuva yapmaya çalışan kırlangıları seyrediyordum, iki kırlangıç birden, saçak altındaki bir serçe yuvasına saldırdılar. Serçenin yuvası, serçe yavrularıyla doluydu. Ana serçe, yuvasına saldıran kırlangılara karşı koydu. Tek başına, iki kırlangıla birden, gaga gagaya, pençe pençeye dövüŐüyordu. Kırlangıların tırnakları, gagaları arasında, zavallı ana serçenin tüyleri uçuşuyordu. Ama ne olursa olsun, yavrularının barındığı yuvasını bırakmıyordu. Savaş epiy uzun sürdü. Sonunda iki kırlangıç, ana serçeyi yuvasından atıp hazır yuvaya konamayacaklarını anlamış olmalılar ki, serçe yuvasının dolayında bikaç kez dolanıp uçup gittiler.

Ertesi sabah yine aynı saatlerdeydi. Kırlangıların gürültüleri üzerine dışarı baktım. Bu kez, otuz kırkırlangı birden gelmişti. Hiç durmadan serçe, yuvasına gidip gidip geliyorlardı. Yuvaya her geliŐlerinde, gagalarındaki çamuru oraya bırakıyor-

lardı. Sonunda *yuva*. tepeleme çamurla doldu, koca bir öbek oldu. Yarım saat kadar bu iş için çalışan kırlangıçlar hep birlikte uçup gittiler.

İşin ne olduğunu merak ettim. Ancak akşama doğru vakit bulup, yuvanın olduğu yere merdiven dayadım, çıkıp baktım. Heryanı çamurla sıvanmış olan yuvanın hiçbir deliği kalmamıştı. Çamur sıvayı zorlukla söktüm; bi de baktım, ana serçeyle yavru serçeler havasızlıktan içerde boğulup ölmüşler. Kırlangıçlar, ana serçeden öçlerini böyle almışlardı. Ama ana serçe de ölümü göze alıp, yavrularını, yuvasını bırakıp kaçmamıştı.»

BİR YIKANMASI EKSİK

Okurlarımızdan, Zonguldak'tan Bayan Kudret Orpen yazıyor:

«1962 yılında, kocamın atanmasıyla Zonguldak'a geldik. Yolda gelirken, kedimiz eşya kamyonundan atlayıp kaçmış, kaybolmuştu. Oysa evimiz hiç kedisiz kalmazdı.

Zonguldak'taki evimizde eşyamızı yerleştirdik. Çamaşır yıkadım. Çamaşıruları ipe serdim. Az sonra çocuklarım, kapkara bir kedi yavrusunun, çamaşır asılı ip üzerinde cambazlık yaptığını haber verdiler. Bir de baktım, kara, sevimli bir kedi yavrusu, kolye gibi boynunda tüyleri bembeyaz. Kediyi ordan aldım. Kedinin papileriyle kirlettiği çamaşıruları bir su daha yıkayıp çalkaladım.

Yavru kediye evdekiler hep birden sahip çıkmıştık. O günlerde Zonguldak'm sokak duvarlarında Yunanlı yıldız Aliki Vuyuklaki'nin bir filminin afişleri asılıydı. Biz de kara kedimize Aliki adını koyduk.

Aliki, evin içinde bir yeri kirletti. Temizledim. Onun için özel hela yaptım. Ama Aliki, helasına gitmedi, yine evin içini pisletti. Bitürlü onu kendi helasını kullanmaya ahştıramıyorduk. Sonunda, başedemeyince, eşimle konuştuk, Aliki'yi sokağa bırakmaya karar verdik. Konukomşuya karşı ayıp olmaması

için Alik'i'yi geceleyin sokağa bırakacaktım. Daha akşam olmamıştı. Biz bu kararı daha yeni almıştık ki, Alik'i'nin miyavlamalarını duydum. Gidip baktım, bizim helanın kapısı önünde miyavlayıp duruyordu. Ne olacak diye kapıyı açtım. Kedi içeri girdi. Onu sessizce gözetledim. Alik'i, alaturka helanın kurbur deliğine iyice yaklaştı. Küçük bacaklarını açabildiği kadar açıp, çukura kakasını etti. Sonra, sanki toprakla örtecekmiş gibi, ön ayaklarıyla biriki hareket yaptı. O gece, hela kapısını aralık bırakıp, Alik'i'yi sokağa atmadık.

Aradan onbir yıl geçti. Hiç kimse, Alik'i'nin o günbugün, bizim heladan başka bir yeri kirlettiğini görmedi. Alik'i her yıl güzel güzel yavrular doğuruyor. Öyle güzel yavruları oluyor ki, hemen komşular kapışıyorlar.»

AYININ YAVRULARI

Rize'den Bay Celâl Ydmaz, tanıdığı olduğu bir olayı bize şöyle yazmış:

«Gümüşhane'nin Güngören köyündeydik. Bir ilkyaz sabahı odun kesmek için dağda ormana gitmiştim. Ben tepedeydim. Düzlükte duran bir ayı ile iM yavrusunu gördüm. Orda bir çay vardı. Yağan yağmurlardan çay, hızlı ve bulanık akıyordu. Ayının, çay boyunca aşağı yukarı gidip gelişinden, çayı geçmek istediğini anladım. Onu gözledim.

Ayı, araya taraya, karşıya geçeceği, çayın sığ yerini buldu. Yavrularından birini yere yatırıp üstüne çalı çırpı yığı, bunların üstüne de ağırca iki taş koydu. Ayı yavrusu bunların altında kırıdayamıyordu. Ayı öbür yavrusunu kucağına alıp çayı geçti. Karşıya varınca kucağındakini *bırakıp bu yakadaki* yavrusunu almak için çayı yine geçti. Ama karşı kıyıya geçirip bıraktığı yavrusu, *ana aymm arkasından geldi, çaya daldı. Çay öyle hızlı akıyordu ki, yavruyu yıkıp sürüklemeye başladı. Ana ayı bu durumu görünce acıklı seslerle bağırmaya, çırpınmaya başladı. Çay kıyısından aşağı koşuyor, ama suların içinde yuvarlanan yavrusunu kurtaramıyordu. Biyandan da, çalı ve taş altına koyduğu öbür yavrusuna bakıyor, onu bırakıp daha aşağılara gidemiyordu. Sonunda yavru, hızlı akan çayda sürüklen-

ynvarlana gitti, gözden yitti. Ana ayı, ağlar gibi sesler çıkarak' iki ayağı üzerine dikildi, yerden aldığı taşları, tıpkı düşmanına :ırlatır gibi çaya atmaya başladı. Yarım saatten daha uzun çayı taşıladı. Sonra, arkasından gelmesin diye çalı ve taşlar altına gizlediği yavrusunun yanına gitti. Onu gizlediği yerden çıkardı. Kucağına alıp çayı karşıya geçirdi. Birlikte gittiler, ormana daldılar.»

OKUMASINI BİLEN KÖPEK

Okurlarımızdan Dr. Temel Erkal, köpeğiyle ilgili şu olayı anlatıyor:

«Gerze Sağlık Merkezi hekimiydim. Ana sütünden ayırıp biberonla beslediğimiz Kop adında bir köpeğimiz vardı. Ufak tefek, çok tüylü bir köpekti, uzun tüyleri arasında gözleri görünmezdi. Evimizin altında bakkallık eden bir Emin Amca vardı. Emin Amca, Kop'u çok severdi. Onu bisküviyle beslerdi. Kop öyle şımarmıştı ki, her bisküviyi yemez, seçer, yalnız bir marka bisküviyi yerdi. Ne kadar aç olursa olsun, beğendiği marka bisküviden başkasını yediremezdik.

Gerze kaymakamının ayrılışı nedeniyle bir ziyafetteydik. Sofrada söz köpeklerden açılmıştı. Herkes kendi köpeğini överken, ben de köpeğimin okumayı bildiğini, bisküvi markalarını okuyup, içlerinden yalnız bir marka bisküviyi seçip yediğini söyledim. Sofradakilerden bir arkadaş.

— Olmaz öyle şey! dedi.

Elli lirasına bahse girdik.

Hep birlikte bakkal Emin Amca'nın dükkânına gittik. Emin Amca, yedisekiz marka bisküviyi, Kop'un önüne koydu. Her bisküvinin üzerinde rc -kası yazılıydı. Kop, markalarını okur gibi bisküvilere bakıp beğenmediklerini ayırıyordu. Sonunda, o beğendiği marka bisküviyi buldu, yedi.

Hakemler,

— Evet, bu köpek bisküvi markalarını okuyor! deyince, ben elli lirayı kazandım.»

TRAFİKÇİ KÖPEK

Pozantı'dan Bay Ezgi Tiryakioğlu, tanık olduğu bir olayı bize şöyle yazmış:

«Bigün Sinop'ta bir arkadaşın arabasına binmiş, Aklim an'a gidiyorduk. Sinop'ta yollar dar ve dönemeçlidir. Araba bir dönemeci dönünce, birden önümüze, yola uzanmış üç sığır çıktı. Arabayı kullanan arkadaş fren yaptı, klakson çaldı, biz hep birden bağırdık, ama üç sığır da yerlerinden kıpırdamadıkları gibi, başlarını çevirip bakmadılar bile. Yandaki düzlükte harman döven köylülere seslendik. Onlardan biri de seslenerek bir köpek çağırıldı. Köpek, harman yerinden ok gibi fırladı. Havlaya havlaya sığırlardan birinin üzerine atıldı, ona saldırdı. Sonunda o sığın kalktı. Köpek onu göğüsleye göğüsleye yol dışına ittikten sonra, öbür sığıra atlamaya, havlamaya başladı. Böyle böyle üç sığırı da, uzandıkları yol üstünden kaldırıp yol kıyısındaki boş tarlalara sürdü. Sonra da, yol kıyısındaki tümseğe çıkıp, göğsü ilerde durdu. Arabamız önünden geçerken gözlerini bizden ayırmadı.»

BERBERİ TANIYAN GARİP

Pendik'te berberlik eden okurumuz Bay Hakkı Avunduk, saka kuşuna değgin bir anısını şöyle anlatıyor:

«Pendik'te bir berber dükkânım var. Bir müşteri, evinde saka besliyormuş. Kedi, kafesteki sakayı kanadından yaralamış. Bu müşteri, saka kuşunu kafesiyle getirdi, bana verdi. Ben de kafesi dükkâna astım. Saka kuşunun yaralı kanadını tedavi ettim. Kafesini temizlerken kapısını açık bırakıyordum. Dükkânın içinde gezer, uçardı. Elimde kenevir yedirmeye alıştırdım. Adını Garip koymuştum. Avucumu açıp da,

— Gel Garip, gel oğlum! deyince, dükkânın neresinde olsa, uçar gelir, avucuma konar, kenevir yerd. Avucuma konup da kenevir bulamazsa, kandırılmaktan çok kızar, uzun zaman avucuma gelmezdi. Artık müşterilerim de Garip'e abşmışlardı. Dükkâna gelince hep onu ararlardı.

— Gel Garip, gel oğlum! diye seslenirdim, bir yerlerden çıkardı.

Bigün yine bir müşteri Garip'i sordu. Çağırdım, çağırdım, gelmedi. O zaman açık kapıdan çıktığını anladım. Sokağa çıkıp, seslendim, gelmedi, görünürlerde yoktu. İki saat sonra öğle yemeği tatilinde yine sokağa çıktım.

— Gel Garip, gel oğlum! diye bağırmaya başladım.
Ben önümdeki ağaçlara bakarak, «Gel oğlum!» diye seslendikçe, gelip geçenler meraka kapılıp başıma toplandılar. Kalabalık gittikçe artıyordu.
Kendikendime, bu kuş beni dükkânda beyaz berber gömleğiyle görmeye alıştı, diye düşündüm. Hemen beyaz berber gömleğimi giyip, yine dükkânımın önüne çıktım,
— Gel Garip, gel oğlum! diye ağaçlara doğru seslendim.
Herkes halime bakıp bana gülüyordu. Garip gerçekten gelmezse, deli olduğumu-sanacaklardı.
Derken bir saka kuşu, önümdeki ağacın üst dallarına kondu. Kendir olan avucumu uzatıp,
— Gel Garip, gel oğlum! diye seslendim.
Daha aşağıdaki dala kondu.
Biriki kez daha çağırdım. Avucuma kondu, iki kenevir yedi. Ordakiler,
— Tut, yakala! diye bağırıyorlardı.
Uçtu. Yeniden çağırdım. Bidaha geldi avucuma, kenevir yedi yine. Tırnakları parmaklarımın arasına geçmişti. Yakaladım, kafesine koydum.
Herkes Garip'i tanıyordu orda. Garip de, ben de ünlü olmuştuk. Adım, Kuşlu Berber'e çıkmıştı.
Garip, dört yıl daha dükkânımda kaldı. Günün birinde bir kedi onu parçalayıp yedi. Kafesinde bir yığın tüyü kalmıştı. Buna zaman geçti, kimi müşterilerim hâlâ,
— Garip ne oldu? diye onu sorarlar.»

İNSANLIK DERSİ VEREN AYI

Rize Fındıklısından Bay Yaşar Balcı bir olayı bize şöyle yazmış:

«Meyvalı köyünde, orman içinde mısır bahçemiz vardı. Taze mısırları domuzlar yemesin diye, bahçedeki kulübede geceleri beklerdik. Gündüzleri de babam, tavşan avlamak için ormana giderdi. Yine bigün ormana ava gitmişti. Çok geç döndüğünde, üstbaşı toprak, yüzü gözü de çizik içindeydi. Babam, başına gelenleri anlattı. Ormanın içindeymiş. Tüfeği ağaca dayayıp cıgara yakacağı sırada önünden geçen bir ayı, tüfeğe tükürmüş. Ayı geçip gidince babam yavaşça tüfeğini almış ki ayının arkasından gidip vursun. Oysa ayı, babamın arkasına geçmişti. Babam tüfeğini alınca ayı da iki ön ayağıyla babama arkasından sarmış. Babamı iyice dövdükten sonra, toprağı eşeleyip babamı gömmüş, üzerini toprakla örtmüş. Babam, sıvışmak için yavaş yavaş başını kaldırıncaya, başucunda bekleyen ayı hemen suratma tokadı yapıştırıyormuş. Neden sonra ayı görünmez olunca, babam da yavaş yavaş ordan kalkıp kulübeye gelmiş.

O gün köyden adam çağırdım. Babamın yaralarını temizledik, ilaçladık. Ayının tırnağı geçmiş olacak, babamın burnu üstten delinmişti. Aradan yıllar geçti, o delik hâlâ kapanmadı. Şimdi babam cıgara içerken; cıgaranın dumanı, burnunun üstündeki o delikten çıkar.»

COLI'NİN ŞAKASI

Gönen'den okurumuz Bay Zeki Yusuf Borazan yazıyor:

«Coli adında çok sevimli, güzel bir küçük köpeğimiz vardı. Öyle güzeldi ki, sanki bizim ortahalli evimizin kapışma yanlışlıkla yanaşmış gibiydi. Annemin ardından hiç ayrılmazdı, dağa bağa, annemle birlikte giderdi. Annem bir eve konuk gitse o evin kapısında annemi beklerdi. Üstelik, annemin kapı eşiğinde çıkardığı ayakkabılarını altına alır, korurdu. Evde de, kapı dışında bıraktığımız ayakkabılarımızı altına alır, saklardı.

Çalışmak için bigün yine hep birlikte bağa gitmiştik. Coli de, her zamanki gibi bizimle birlikteydi. Akşamleyin yorgun argm eve döndük. Annem, evin ipe bağlı kocaman anahtarını sakladığı yerde bulamıyordu. Hep birlikte, konulabilecek yerlerde anahtarı aradık, bulamadık. Aramaktan çok yorulmuştuk ki, kardeşim,

— Coli'ye bakın, Coli'ye! diye bağırdı.

Bir de baktık, Coli, koca anahtarın ipini dişlerinin arasma sıkıştırmış, çinçin sesler çıkartarak anahtarı taşlara vuruyor.»

BÖYLE BİR GARİP

Uzunköprü'nün Kiremitçiler köyünden okurumuz İlyas Özmen, başından geçen bir olayı bize şöyle yazmış:

«Bigün hayvan otlatırken, atılmış bir köpek yavrusu buldum. Açlıktan ölmek üzereydi. Torbamdan yiyecek verdim. Kenelelerini temizledim. Akşam da eve getirdim. Bizimkiler de onu çok sevdiler. Adını Garip koyduk.

Gün geçtikçe Garip büyüdü, gelişti, koca köpek oldu. Benden hiç ayrılmazdı. Onunla arkadaşlığımızın ikinci yılındaydı. Güzün yaprakların döküm zamanıydı. Sığırlar dut yapraklarını sevdiklerinden dutluktaydı. Ben bir dut ağacına çıkmış, ince bir sopayla dallara vurarak dut yapraklarını silkeliyordum. Körpe bir dala çıkmış olacağım ki, dal kırıldı, yere düştüm. Çok biçimsiz düşmüştüm. Büyük bir acıyla kıvranmaya başladım. Yerimden kımdayamıyordum. Garip başıma geldi, havlamaya başladı. Sonunda bayılmışım. Gözümü açtığımda evimdeydim. Beni evime nasıl getirdiklerini bilmiyordum.

Olanları sonradan şöyle anlattılar. Garip, başımda havlayıp havlayıp benim kalkmadığım] görünce, benim düştüğüm yerden ikiüç tarla ötedeki tarlada pancar çıkanyorlarmış. Garip, o pancar tarlasına gidip havlamaya başlamış. Pancar toplayanlar aldırınmışlar. Üstelik kaçsın diye Garip'e taş atmışlar. Bu-

nun üzerine Garip, ağaç altında duran yiyecek çıkını kapıp kaçmış. Hem çıkın ağzında kaçıyor, hem de dönüp dönüp üdde- bir arkasındaki insanlara bakıyormuş. Pancar çıkaranlar, yiyecek çıkını kaçırıldı diye Garip'in arkasına düşüp kovalamaya başlamışlar. Garip, ağzında çıkınla benim başıma gelip, oraya çıkını bırakmış, kendi de az öteye gidip oturmuş. İşte o pancar çıkaran komşularımız, beni baygın olarak alıp köydeki evimize getirmişler. »

SEVİNÇ ŞARKILARI

Kırklareli'nin Üsküpdere köyünden okurumuz Bay Hasan Engin yazıpr:

«Ben çok kırcılık yaptığımdan özellikle yılanlara değgin çok olaylara tanık oldum.

Orak zamanı dereboyundald arpa tarlamızda oğlumla birlikte arpa biçiyorduk. Tarladaki armut ağacında, sarıasma kuşunun yuvasında dört yavrusu vardı. Ana sarıasma kuşu acı acı öterek başımızın üstünde çırpınıp dönmeye başladı. Bir ağaca gidiyor, bir bize geliyordu. Oğlumla ağacın altına koştuk. Bir de baktık, yerde koca bir emecen yılanı. Em ecen yılanı, yavruları yemek için yuvaya çıkmış. Bu sarıasma kuşları, yavrularını yilandan korumak için, yuvasını çok ince dallar üstüne yapar ki, yılan oraya çıkamasın. Bu emecen yılanı da, ağır olduğundan, kırılan dallarla birlikte yere düşmüş. Ama yuva da yere düşmüştü. Biz vardığımızda yılan yavrulardan birini yutmuş, ikincisini de yutmak üzereydi.

Trakya'daki yılanların en büyüğü bu emecen yılanıdır. Kuş, kurbağa avlayarak yaşar. Bir de, kuzulaç koyunların, ineklerin memelerini emdiği söylenir. Sütü memeleri emerken, hayvanın art ayaklarına dolandığından, hayvan kaçamazmış. Öyle emermiş ki, memeden kan gelir, sonra körlenirmiş meme.

Ana sarıasma kuşu tepemizde ötüp çırpınıp duruyordu. Hemen yılanı öldürdük. Kalan iki yavruyla yuvalarım ağacın üst dallarından birine yerleştirdik. Ana sarıasma kuşu, yavrularının yanma koştı.

O gün biz tarlada akşama dek çalışırken, ana sarıasma kuşu da tepemiz üstünde uçuşup bize sevinç şarkıları söyleyip durdu.»

BONCUK

Okurlarımızdan Yağcıoğlu Fehmi Efe, kendisine anlatılan bir olayı bize mektubunda şöyle yazmış:

«1927 yılının Ankara'sı... O zaman Ankara'da herkes birbirini tanıyor. Bir yaz akşamıydı. Âkil'in meyhanesinde toplanmıştık. Tahsildar İsmail Efendi'nin bizden ayn masada içtiğim' görünce, bir derdi olduğunu anlayıp, neden böyle bizden ayrı oturduğunu sorduk. O da bize başından geçen acıklı olayı şöyle anlattı:

«Boncuk adlı bir köpeğim var. Atımla vergi almaya gittiğim her yere Boncuk da gelir. Çok duygulu bir köpek. Bu hafta Çubuk'a gitmiştim. Bugün ikindi üzeri işim bitti. Yola düştük. Hava alacalanırken biz Çubuk deresindeydik. Birdenbire Boncuk'a bişeyler oldu. Atlayıp sıçrayıp havlamaya, ulumaya başladı. Atm çevresinde dönüp, koşup duruyordu. İlk aldırmadım. Ama Boncuk'un davranışları öyle oldu ki, atı yolundan alakoymaya başladı. Bağırдыmsa da işe yaramadı. Eve erken dönmek istediğimden, nasıl şeytana uydumsa, tabancamı çekip Boncuk'a ateş ettim. Yaralanan Boncuk, bağıra havlaya geri döndü, geldiğimiz yola doğru gitti. Ben de atı mahmuzlayıp eve geldim. Avluya gelince karım,

— Aman."< nee? diye bağırды.

Paralan koyduğum heğbenin bir köşesi sökülmiş. Tam sökülen yere iki para destesi gelip deliği tıkamış. Ama paralar üç desteydi, destenin biri yok. Demek o deste düştükten sonra, bu iki deste deliği tıkanmış.

İşte o zaman, neden Boncuk'un havlayıp yolumuzu kesmeye çalıştığını anladım. Atladığım gibi atı dört nala sürdüm. Karanlıkta ama, Boncuk'u nerde vurduğumu biliyordum. O yere vardığımda Boncuk yoktu. Biraz daha gidip arayınca Boncuk'u buldum. Ölmüştü. Yol ortasında kalmasın diye, kıyıya çekerken, bir de baktım, heğbeden düşen para destesi, Boncuk'un altında duruyor.»

Tahsildar ismail Efendi, bunları söyleyip ağlamaya başladı.»

İNSANDAN İMDAT BEKLEYEN
YABAN DOMUZU

Mersin'den okununuz Ahmet Yalçın, tanıdığı olduğu bir olayı bize gönderdiği mektupta şöyle anlatmış:

«İşim şoförlük olduğu için yollarda pekçok olayla karşılaş-
yorum. Bigün yolum, Kozan ilçesinin Ayşehoca köyüne düştü.
Kulağıma, bağırmlar, yüksek sesler geldi. Karşıdan gelen biri-
ne,

«Ne oluyor?» diye sorduğumda, adam giderekten olup bi-
teni anlattı. İki köy delikanlısı otlakta atları otlatırlarken bak-
mışlar ki, iki yaban domuzu, pamuk tarlasına girmiş, toprağı
dürterek her yanı bozuyorlar. İki delikanlı atlarına atlayıp, iki
yaban domuzunu önlerine katmışlar, dümdüz ovidan kovalaya
kovalaya köye dek sürmüşler. Kaça kaçaya yorulan iki yaban do-
muzu köye varınca canlarını kurtarmak için, kendilerini üstü
açık bir dam yıkıntısına atmışlar. Koşuşan köylü o yıkıntının ka-
pısını, penceresini kapayıp domuzları içeri hapsedmişler. Köylü
kadmı, yaşlısı, çocuğı bunları seyre gelmiş. Duvarın üstüne yı-
ğılıp domuzları seyreliyorlarmış. Köyün yaşlısı Mustafa dayı,

— Çocuklar, köyün başıboş itlerinden birini tutup getirin
de domuzların yanına salalım, şunları boşsun... demiş.

Köyden bir iri köpek tutup getirmişler, içeriye koymuşlar,

Köpek, yaban domuzlarını görünce, cıyak cıyak bağırip kaçmaya çalışmış. İM yaban domuzu da, daha çok korkup, duvarın dibine sıkışmışlar, birbirlerine sokulmuşlar, fok fok sesler çıkarıyorlarmış. Yılgın köpeğe çok kızan Mustafa dayı, eline bir sopa alıp, duvarın üstünden aşağı doğru sopayı savurup savurup köpeği hem dövüyor, hem de «Ulan, beleştan ekmek yersin... İşte sana iki domuz, parçala ye! Yoksa defol, köyden git!» diye bağıriyormuş.

Korkak köpeği dışarı atmışlar. Bu sırada atlı gönderip Anavarza Kalesi dolaylarında davar otlatan yörüklere haber salıp iyi iM çoban köpeği getirmişler.

Bana bunları anlatan köylü,

— Eğer seyir istersen, sen de git bak, surda... Eğlenirsin... dedi.

Ben de arabamı gazlayıp denilen yere gittim. Ben gittiğimde, yürüklerden getirilen çoban köpeklerini daha yeni içeri koymuşlardı. Koskoca iki çoban köpeğini gören iki domuz, Mustafa dayıdan yana koşarak, başlarını ona çevirip fok fok diye sesler çıkarmaya başladılar, ön ayaklarını da duvara dayayıp Mustafa dayıya bakıyorlardı. Mustafa dayı, duvarın üstünde yer değiştirdikçe, domuzlar da yardım ister gibi ardmndan gidip onu izliyorlardı. O zaman Mustafa dayı duvar üzerine yığılmış insanlara şöyle seslendi:

— Şu iki domuza iyi bakın, yaban domuzundaki şu duyguya bakın! Deminki yılgın köpeği dövdüğüm için, kendilerine arka çıktığımı sanıp, şu dar zamanlarında benden aman diliyorlar. İyi bakın, tanık olun. Bir yerde lafını edersem, bana inanamayıp alay ederler. İşte siz de görün!

Böyle deyip, duvarların üstünde dönüp dolaşmaya başladı. O nereye giderse, iki yaban domuzu da ondan yana gidip, iM ön ayaklarını duvara dayayarak, acı sesler çıkarıp Mustafa dayıya bakıyorlardı.

Sonunda iki çoban köpeği, iki domuzu da parçalayıp öldürdü.»

TORUN'UN ARKADAŞI

Uzunköprü'de er olan okurumuz Őinasi Şen yazıyor:

«Muş'luyum. Altıyedi yaşlarındaydım. Babam, koşum öküzlerini otlatmamı söyledi. Öküzleri sürerken, birkaç gün önce arkadaşlarımla birbirlerine söylediklerini hatırladım. Onlar birbirlerine, kart yoncanın hayvanlara dokunmadığını söylemişlerdi. Bu söz kulağımda kaldığı için, iki öküzü komşumuzun yonca tarlasına soktum. Öküzler yoncalara saldırdılar, iyice yediler. İki üç saat geçince karınları davul gibi şişen öküzleri, karınları doydular diye sürüp eve getirdim. Anam, karınları şişmiş öküzleri görünce, «Heriif, koş yetiş!» diye babama seslendi. Mahalleli de koşup geldi. İki öküzü ölmekten kurtarmak için bildikleri tedaviyi uyguladılar. Gazyağı içirdiler, koşturdular, soğuksuyla yıkadılar. Ne yaptılarsa hayvanların şiş karnı inmedi. Demek ölecekti ikisi de. Babam, anamdan satırı istedi. Torun adlı kara öküzümüz, babamın dizleri dibine kendiliğinden yattı. Babam attı satırı. Kan kokusu yayıldı. Artık kan kokusundan mı, yoksa başka nedenden mi, öbür öküz böğürmeye başlayıp komşuların elinden korkup kaçtı. Aradan birkaç gün geçti, bulamadık kaçan öküzü. Bigün biz tarlada çalışırken kendiliğinden çıkıp geldi. İyi olmuştu. Hepimiz sevinçle koşuşup onu karşıladık. Akşama eve getirdik. Ama Torun'un kesildiği yere gelince hayvan yeniden acı acı böğürmeye başladı, oraya gitmek istemedi, kaçmaya çalıştı. Bu duruma babam öyle üzüldü ki, Torun'un kesildiği yere her gelişinde acıyla böğüren öküzü sattı.»

İYİLİĞE İYİLİK

Zonguldak'tan okurumuz Bay İsmet Fırıncı yazıyor:

«Otuz yıl önce Hopa ortaokulu son sınıfındaydım. Sınıfı geçeceğimizi anlayınca iki arkadaş bigün okuldan kaçıp kırsara gittik. Yanımızda yiyeceğimiz de vardı. Acı acı köpek uluması duyduk. Aradık, bir de baktık, beşaltı metre derinlikte bir kayalığa bir köpek düşmüş. En yakındaki bir evden halat aldık. Arkadaşım halatı beline bağlayıp o kayalığa indi, köpeği çıkardı. Hayvanı kurtardık. Yemeğimizden verdik, ikimiz de köpeği sevdiğimizden hangimizin olacak diye yazı - tura attık. Köpek benim oldu. Arkamdan eve geldi. Benden hiç ayrılmaz oldu. İncir zamanı bildircin avına giderdim. Bigün yine köpeğim yanımda ava çıkmıştı. Bir ağaca konan kuşa ateş edeceğim sırada, köpeğim bacaklarıma dolanıp beni geriletmeye çalışıyordu. Bana kuşu kaçirtacağı için, kızdım, köpeğimi tekmelemeye başladım. Ama o yine de beni bırakmıyordu. Ayaklarımdan çekilince bir de baktım, bir yılanla boğuşuyor. Yılan onu sarmaya çalışıyor, o da yılanı boğmaya... E elimdeki tüfikle ydana ateş edeceğim ama, köpeğimi yaralarım diye korkuyorum. Sonunda köpeğim, yılanı parçaladı. Ama zehirli yılan da onu sokmuş olacaktı ki, âz sonra cansız yere yığıldı. Onun canını kurtarmış olmamı, benim canımı kurtararak canıyla ödedi.»

AYININ KIZMASI

Erciş'ten ve Sivrihisar'dan iki okurumuz, ayıya değgin aynı olayı bize ayrı ayrı yazmışlar. Olay şu:

«Eskiden yemeklerimizi tahta kaşıkla yerdik. Dedem, kış başında her yıl gezginci kaşıkçılardan, tahta kaşık, tahta kepçe satın almış. Bir yıl kaşıkçılar bizim eve uğramamışlar. Ertesi yıl geldiklerinde, dedem neden geçen yıl gelmediklerini sormuş. Kaşıkçı da dedeme başından geçen şu olayı anlatmış:

«Her güzün okluğu gibi geçen güz de kaşık yapmak için ormana gitmiştik. Uygun bir yerde tezgâhımızı kurmuştuk. Yırtıcı hayvanlardan korunmak için dört ağaç arasına kurduğumuz iskele üstünde kendimize yer yapmıştık, geceleri orda yatardık.

Bizim tezgâhımızın az ötesinde ayı ini vardı. Bir tilkinin, buindeki ayı yavrularına tebelleş olduğunu biliyorduk. Bir akşamı üzeri, tezgâhın yanında ateş yakmış, çay içiyorduk. Bir inilti duyduk. Bir de baktık, ayı, yavrularına tebelleş olan tilkiyi yakalamış geliyor. Biz hemen, ağaçların üstüne kurduğumuz iskeledeki çardağımıza çıktık. Ağaca dayalı merdivenimizi de çektik. Ayı, kolları arasındaki tilkiyi ateşin yanma getirdi. Ateşten çekip çıkardığı bir ucu yanmakta olan odunun yanan ucunu, tilkinin gerisine, kuyruk altına sokmaya başladı. Tilki acıdan inleyip bağırıyordu. Ayı, elindeki odunun yalazı sönünce baş-

ka bir yay. A odunu tilkinin gerisine soktu. Sonunda tilkiyi öldürdü. Biz, çok gülünç olan bu görüntü karşısında kendimizi tutamayıp yukardan gülüştük. Ayı, başını kaldırıp bize baktı. Kendisine gülmemize çok kızmış olacak ki, birden fırlayıp tezgâhtaki bütün bizim tabta kaşıklar, kepçeleri kucaklayıp kucaklayıp ateşe atmaya başladı. Hepsini ateşe verdikten sonra, ateşin karşısına geçip iki ard ayağı üzerine oturup yalazdan seyretti. Bütün kaşıklar yanmca, bize bakarak, oraya kakasını da edip çekip gitti. Ağaca çıkmaya kalkmadı; böyle bişey yapmaya kalksa vurup öldürecektik. Binlerce kaşığımızı yaktı. Yeniden kaşık, kepçe yapmaya da vakit kalmadığından geçen kış satış yapmaya buralara gelemedik.»

DEVE KİNİ

Eskişehir'den okurumuz Bay Erhan Uçar dinlediği bir olayı bize yazmış:

«Tatilde gittiğim köyümde, uzun yıllar deve bakıcılığı yapmış, deve kervanlarıyla Anadolu'yu yol yol gezmiş olan bizim köyün yaşlıdarmdan biri bize bir anımsı şöyle anlattı:

Develerle buğday, kil, arpa filân taşırdık. Yine bir yolculuğumuzda, develerimize kil yüklemiştik. Ama benim devem bitürlü yerinden kımıldamıyordu. Öbür develer yola koyuldu, benimki inatla direniyor. Ne yaptımса yürütemedim. Dövmek zorunda kaldım. Elimdeki değnekle" vurmaya başladım. Değnek yüzüne gelmiş olacaktı, burnu kanıyordu hafiften... Dayağın zoruyla kalktı. Öbür develere yetişince, arkadaşlardan birine, devemi nasıl dövdüğümü anlattım. Arkadaşım, «Eyvaaah» diye bağndı, «Yahu, sen bu deveyi dövmeyi, hayatınla ödörsün...» Gece yarışma doğru vardığımız bir handa konakladık. Arkadaşım, «Sen bu gece devenin yanında yatma. Yatağma yem torbalarını koy, kendin yatmışsın gibi yorganı da torbalarm üzerine ört. Sen de git, ahırın bir yanında gizlen, yat!» dedi.

Dediğini yaptım. Sabaha karşı büyük bir gürültüyle uyandık. Bir de baktık, benim deve, ısırıldığı benim yorganı, havaya kaldırıp savuruyor, sonra üstüne çıkıp çiğneyip tepmiyor. Torbaları parçalamış, yatağı didik didik etmiş. Arkadaşlar toplandı, kızgın deveyi zarzor yatıştırabildik. Ahıra gidip yatmasam, ikinci deve o gece beni öldürecekmiş. O gün^bugün, bidaha hiç deve dövmedim.»

KÖPEĞİN DE YİĞİTİ OLUR

Okurlarımızdan Bay İbrahim Aktaş, bir antstın mektubunda şöyle anlatıyor:

«Onsekiz yaşımıdayken Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinin bir köyünde dedemin keçilerine çobanlık ederdim. Çok yaman bir çoban köpeğimiz vardı. Saldıran kurtlan, tilkileri parçalar, sürüyü çok iyi korurdu. Keçileri yaydığım bigün, gece keçilerden biri kayboldu. Aradım, bulamadım. Bisüre sonra köpek de kayboldu. Keçileri akşam eve getirdim, ahıra soktum. Ne köpek, ne keçi göründü. Bigün, iki gün, beş gün, tam yinriiki gün ne keçi, ne köpek göründü. Biz artık keçiyi de kurtlann parçaladığını sanmıştık. Bir sabah yine keçileri yaymaya götürürken, sesimizi duyan köpeğim sürüne sürüne gelip ayaklarıma kapandı. Zavallının açlıktan karnı kasıklarına yapışmıştı. Bir de baktım, o sıskalaşmış köpeğim fırladı, yolun dönemecindeki keçiyle yavrusunu ileteye iteleye bana doğru sürdü. O zaman, gebe keçi doğurunca, köpeğimin onun başında beki ediğim, onları dağ başında bırakıp eve dönmediğini, ancak yavru keçi biraz büyüüp yürümeye başlayınca, anasıyla yavruyu önüne katıp bize getirdiğini anladım. Hemen koşup köyden iki köy ekmeği getirdim, köpeğime yedirdim. Zamanla yine eskisi gibi oldu. Dört yd soma yel dediğimiz bir hastahğa tutuldu. Pınar başmda yatı, ordan hiç kalkmadı. Ayaklan tutmuyordu. Evden oraya ekmek getirir, yedirirdim. Dördüncü gün geldiğimde ölmüştü.»

DANAYI KURTARAN KÖPEK

Muratlı'dan okurumuz Bay Osman Aygün mektubunda bb anısını şöyle anlatıyor:

«Yıl 1948. O zaman onaltı yaşımıydım. Koşar köprü karşısı bizim otlak yerimizdi, orda hayvanlarımızı otlatırdım. İki ineğim, sekiz aylık çok sevdiğim bir danam, bir de Karabaş adlı iri bir köpeğim vardı.

Daha çok Mayıs ayında ortaya çıkan büvelek dediğimiz bil sinek vardır; bu sineğin soktuğu hayvan delirmiş gibi sıçrayıp atlayıp kaçır. Bir sabah otlak yerinde, benim danayı da büvelek soktu. Dana, bağıra bağıra vargücüyle kaçmaya başladı. Ondan hiç ayrılmayan Karabaş da, dananın arkasından koşup gitti. Her zamanki gibi döner gelirler diye bekledimse de gelmediler. Akşam oldu. Eve gitmişlerdir diye düşünüp telaşlanmadım. Akşam eve gittim. İkisi de yoktu. Gece olmuştu. Aramaya çıkamadım. Sabaha karşı, kapının, pencere camının vurulur gibi tırmandığını duyarak uyandım. Sokak kapısını açınca, Karabaş üstüme atıldı. Paçamdan çekip beni sürümeye çalıştı. Evden çıktım. Karabaş önde, bir koşup ileri gidiyor, bir dönüp bana geliyordu. Beni dereye doğru götürmek istiyor, o yana bakıp uluyordu. Dereye geldik. Karabaş, dereden karşıya geçti. Su geniş olduğundan, ben yirmi metre kadar yürüdüm. Benim arkasından

gelmediğimi gören Karabaş, derenin karşı kıyısından koşup yanıma geldi. Bacaklarıma sarılarak beni ille de dereden geçirmeye zorladı. Ben de, karşımda insan varmış gibi, derenin dar yerini ona elimle gösterdim. Birlikte o dar yerden karşıya geçtik. Karabaş nde, ben arkasmda bir saat kadar dağ bayır yürüdük. Ayvaktelere denilen, yazdan kuruyan sazlık bir yere vardık. Karabaş m kдавuzluđunda yürüdüm. Bir de baktım, benim dana, n ayakları dışarda, ama arka ayakları batağa iyice gömülmüş, krmddamadan duruyor. Belli ki, debelenmekten artık iyice dermanı kesilmiş. Karabaş, dananın yanına vanp, onun çamurlara belenmiş gözlerini yalamaya başladı. Danayı kuyruğundan zorlukla çektim. Ama dana, ayakları tutmaz olduğundan dikilemiyordu. Sonunda bataktan kurtardım. evresinde dönen Karabaş, danayı yabyordu. Ancak bir saat kadar soma dana yryebildi. Üçümüz köye döndük. En sevinlimiz Karabaş'tı.»

SABIKALIYI YOLA GETİREN KÖPEK

Urfa'da görevli Polis Memuru Ali Taçyûdz bir anısını bize löyle yazmış:

«1965 yılının sıcak bir yaz günüydü. Antakya ilinin Kırıkhan ilçesindeki karakolumuzun bahçesinde, havuz kıyısında oturmuş, arkadaşlarla söyleşiyorduk. Karakolun kapısından hızla giren, kapkara, ufacık bir köpek yavrusu, havuzun kıyısında boyuna dönmeye başladı. Yavrunun susuz olduğunu anlayarak, kana kana su içsin diye, yakaladım, içinde üçdört parmak derinliğinde sv olan havuza bıraktım. İyice su içen yavru köpek, havuzdan çıktı, yanımızda gölgeye uzandı.

Bu arada çarşıda kavga olduğunu duyup, gittim, kavgacdan karakola getirdim. Karakola girince, arkamdan gelen köpek yavrusu ayaklarıma dolandı. Sonra gidip yine o gölgeye yattı. Ancak bir aylık olan yavru köpek, kendisine su içirttim diye, nereye gitsem ardımdan geliyordu. Ben de aşçılardan artık, kasaplardan kemik alarak, Arap adını koyduğum bu yavruyu beslemeye başladım. Arap büyüdü. Devriye çıkışlarımda benden ayrdmazdı. Karakolum da bekçisi olmuştu. Kış gelince, soğuk havalarda, nezarethanede barmıyordu. Nezarethaneye suçlu koyduğumuz zamanlar da, Arap saçak altlarına sığıırdı.

Kırıkhan ilçesinde oturur, büyükbaş hayvan' hırsızlığından sabıkalı M.K. adında biri, İskenderun Cezaevi'nden kaçmayı becermiş. Komiser de bana, sabıkalı hırsız izleyip yakalamamı söyledi. Yağmurlu bir gece, aldığım ihbar üzerinde, M.K.'nin

dostu olan kadının evini bastım. Evin içinde bulamayınca, samanlığa geldim. Kapıyı ittimse de açılmadı. El feneriyle kapı arkasına bakmak isterken kendimi geriye zor attım; çünkü M.K. elinde palayla kapı arkasmda bekliyordu. Başını uzatsaymışım, beni bitirecekmiş. Tabancama davrandımsa da, üstüme atıldığından çekemedim. Altalta üstüste boğuşmaya başladık. Polisliğe ilk girişimizde öğrendiğimiz judonun yardımıyla lursuzi zararsız hale getirip, samanlıktaki hayvan ipleriyle bağladım. Karakola getirdim. Nöbetçi arkadaş onu nezarethaneye attı. Biz de olayı tutanağa geçiriyorduk ki ne olduğu anlaşılmas bir sesle fırladık. Dışarı çıktık. Sesin ne olduğunu bitürlü anlayamıyorduk. O şaşdası sesi duyan karakola doğru, ne oluyor, diye koşuyordu. Bekçiler düdük öttürüyordu. O boğuk ses yankılandığından, nerden geldiği de anlaşılmıyordu. Bir zaman jonra sesin nerden geldiğini anlayabildik.

Şöyle olmuş. Bizim Arap nezarethanede yatarken, rengi kara olduğundan onu orda göremeyen nöbetçi arkadaş, sabıkalı hırsız da nezarethaneye kapamış. Sabıkalı suçlu, karanlığa gözü alışıp, köşede bir karaltı yığını görünce, bunu bir eski ceket, palto filan sanıp, başının altına çekip uyumak için elici atmca Arap can havliyle havlayarak, uluyarak hırsızın üstüne atılmış. Neye uğradığını şaşırın hırsız da can korkusuna düşüp bağıriyormuş. Köpeğin uluması, havlaması, hırsızın korkudan bağırması birbirine karışınca, ne olduğu anlaşılmayan bir uğultu, bir gürültü sesi olmuş. Nezarethanenin kapısını açınca, Arap ok gibi karakolun bahçesine fırladı. Hayvan hırsız da baygın yatıyordu. Rengi uçmuştu. Su verdik. Kolonyayla uğduk. Güçlükle kendine gelince bize şöyle dedi:

—• Namus sözü veriyorum, bıraksanız da kaçmam. Hayvan hırsızlığı da yapmayacağım. Cezaevinden de kaçmam. Cezamı bitirip askerliğimi yapacağım.

Az sonra candarma komutanı geldi. M.K.'yı alıp cezaevine götürdü.

1972'de Kırıkhan'a gidince soruşturdum; gerçekten de M.K. cezasını çekip askerliğini yapmış, bidaha da hırsızlık etmemiş.

İşte bizim Arap, verdiği korkuyla, bir sabıkalıyı böyle yola getirmişti.»

KEDİNİN YILANA KURDUĞU TUZAK

Kartal'dan Bayan Gönül Şen, tanıdığı olduğu bir olayı bize şöyle yazmış mektubunda:

«Bigün pencere önünde oturmuş, dışarıyı seyTedyordum. Uzun otlar arasında bir çukura girmiş olan komşumuzun kedisi dikkatimi çekti. Kedi bu çukurda bir av yakalayacakmış gibi tetikte duruyordu. Aradabir de, pençesiyle toprağı kazıp, çukuru daha derinleştiriyordu. Sindi. Bir avın üzerine atdacakmış gibi durum aldı. Birden otlarm araşma atıldı. İşte o zaman koca bir yılanla boğuştuğunu gördüm. Kedi, boğazmdan yakaladığı yılanla çukura girdi. Başından yakaladığı ydan da çukurun dışımdaydı. Ydan kurtularak, kendisini yakalayan kediyi sarmak için çırpıyor, pat pat sesler çıkararak kendini o yana bu yana çarpıyor, ama çukurdaki kediyeye dokunamıyordu bile. Kedi, ağzmda yılanla çukurun içinde dönmeye başladı. Ydan, kurtulmak için kendini daha çok çarpıyordu toprağı. Sonunda yılan kıpırtısız kaldı. Çukurdan çıkan kedi de, ölü yılanla keyifli keyifli oynadı.»

SAHİBİNİ BEKLİYOR

Çatalca'nın Örcünlü köyünden okurumuz Bay Necdet Ökten yazıyor:

«Köyde bir bakkal dükkânım var. Evimle dükkânım arası bir küometre. Evimde bir de köpeğim var. Sabahleyin evimden çıkarım, köpeğim kapıda beni bekler. Birlikte dükkâna gideriz, soma o eve döner. Akşam dükkânı kapama saati olunca gelir, beni alır, birlikte eve gideriz. Bu hep böyle sürüyordu. . •

Bir akşam erkenden dükkânımı kapayıp başka bir yere gitmiştim. Gece yarısından sonra dönerken, önce dükkâna bir uğrayayım dedim. Dükkânın önüne gelince bir de baktım, köpeğim oraya uzanmış, hâlâ beni bekliyor. Beni görünce çok sevindi. Yine her zamanki gibi birlikte eve gittik.»

AYININ KURDUĞU PUSU

Diyarbakır'ın Ergani ilçesinden Bay Yusuf Acar yazıyor:

«Karayollarının 9. Bölgesi'nde çalışıyordum. Siirt'in Pervari ilçesine bağlı bir köyde şantiye bekçisiydim. Köy bekçisiyle arkadaş olduk. Bir gece hayvanlar üstüne konuşurken, köy bekçisi bana başından geçmiş şöyle bir olay anlattı:

«Yakın bir köye, bir tanışma gitmişim. Akşam olunca, yemekten sonra bana, «Bizim tarlaya her gece ayılar geliyor. Haydi tarlaya gidip bir ayı vuralım» dedi. Bekçi olduğumdan tüfeğim vardı. O da tüfeğini aldı. Gittik tarlaya. Gerçekten de bir zaman sonra tarlaya ayı geldi. Arkadaşım ayıya ateş etti. Ayı yaralandı ama ölmedi. Kaçıp gitti. Sabahleyin, tarlada ayının akan kan izlerini gördük. Kan izlerinden yürüdük. İzleye izleye Bulan çayına geldik. Arkadaşım benden ikiyüz metre kadar ilerde yürüyordu. Birden bağırmasını duydum:

— • Koş, koş, ayı burda!

Oraya vardığımda, arkadaşım Bulan çayında çırpınıp duruyor, ayı da ortalarda görünmüyordu. Bu adama ne oldu, diye şaşırıp kaldım. Arkadaşım, çaydan sırlıklam çıktı. Olanları öyle anlattı:

— Ayıyı çay kıyısında gördüm. Kendini sırtüstü yere atmış, kıpırtısız yatıyordu. Ben onu öyle görünce ölmüş sandım. Kıcı-

na bir depmik vurdum. Vurmamla fırlaması bir oldu. Neye uğradığımı büemedim. Oysa ayı ölmemiş, ölmüş gibi yaparak bana pusu kurmuş. Beni yakalamasıyla suya attı. Kendi de savuşup gitti. Şükür çaydan kurtulduk ama, mavzerim suya düştü, aradım bulamadım.»

KAATİLİ ELE VEREN KEDİ

Kahramanmaraş'tan Başkomser emeklisi Bay Hızır Kavlan yazıyor:

«Bundan kırk yıl kadar önce bir dergide, bir gazetecinin cezaevindeki bir mahkûmla yaptığı çok ilginç bir konuşmayı okumuştum. O yazıyı aklımda kaldığı gibi anlatıyorum. Cezaevindeki hükümlü, gazeteciye şöyle anlatır:

«Evlendim. Karım, evime gelirken, babasının evindeki çok sevdiği kedisini de birlikte getirdi. Karım bu kediyi o kadar çok seviyordu ki, kedi geceleri karımın koynuna girip yatıyordu. Kediyi, daha yavruluğundanberi karım öyle alıştırmıştı. Karım onu geceleri koynuna almazsa, boyuna bağırıp bizi uyutmuyordu. Her gece, karımla ikimizin araşma girip yatan kediye düşünman olmuştum. Kedi yüzünden karıma da çok kızıyordum.

Evliliğimizin yedinci ayında beni bir düğüne çağırılmışlardı. O gece düğünde arkadaşlarla çok içmiştik. Sabaha karşı eve geldiğimde çok sarhoştum. Yatak odamıza girdim. Soyundum. Bit de batam, kedi ket zamanki gibi kaimim koynunda. Kediyi yakalayıp fırlatmak istedim. Karun elime yapışıp bırakmadı. Kan beynime sıçradı. Karyolanın başucundaki açık pencere dışına serin dursun diye, bırakılmış su destisini yakaladığım gibi karımın basma geçirdim. Karım kanlar içinde yere devrildi. Ke-

diyi, öldürmek için, her yanda aradımsa da bulamadım. O kadar sarhoştum ki, karyolanın dibine sızmışım. Sabahleyin uyan-
dığımda, karımın ölmüş olduğunu gördüm. Cesedi ne yapacağı-
mı düşündüm. Evin avlu bölümünde, duvarın içinde bir yüklük
vardı. Bu yüklüğe kanlı yatağı, cesedi koydum. Önünü de, ev-
deki tuğlalarla ördüm. Soma da bu duvarı sıvayıp badanaladım.
Duvarı eskiden örülmüş biçime soktum. Evin içinde cinayetden
hiçbir iz bırakmadım. Kanları südim.

Aradan günler geçti. Konukomşu, karımı sormaya başladılar.
«Anasının evine gitmişti, hâlâ dönüp gelmedi» diyordum.
Aradan daha da zaman geçince kuşkuya kapılan komşular, du-
rumu polise bildirmişler. Bir sabah erkenden evime polisler gel-
di. Karımı sordular. Onlara da, karmam, annesinin evine gittiği-
ni söyledimse de, polisler orda da karımı arayıp bulamamışlar.
Dikkatle evi aradılar. Hiçbir iz bulamadıklarından, evden çık-
mak üzere avluya indiklerinde bir kedi feryadı duyuldu. Öyle
acı acı miyavlıyordu ki, polisler durup kediyi aramaya başladılar.
Kedinin sesi derinden duyuluyordu, ama kendisi yoktu. So-
nunda kedi sesinin, önünü duvarla ördüğüm avludaki yüklükten
geldiği anlaşıldı. Duvarı yıktılar. Önce çok pis bir koku yaydı.
Sonra açdan delikten karımın kedisi ok gibi fırlayıp dışarı kaç-
tı. Ben, karımın cesedini koyup duvarı örerken, kedinin ne za-
man, nerden karımın yanına girdiğini görmemiştim.

Bu durum karşısında herşeyi itiraf zorunda kaldım. Yargı-
lanmam sonunda onbeş yd hapis cezasma çarptırıldım.»

ÇOK AGIR CEZA

Samsun'dan, Karayolları 7. Bölge Araştırma Servm'nden B. Osman Bayraktar bize gönderdiği mektupta şöyle yazıyor:

«Bir arkadaşımın bana anlattığına göre, bu olay, Karadeniz'in bir kıyı köyünde geçmiş. Bu köyde yaşayanlardan dinamitle balık avlayan bir adamın kümesine tilki dadanmış: Her gece biriki tavuğunu çalar götürürmüş. Adam, elinde tüfekle kümesin önünde tilkiyi vurmak için gecelerce beklemişse de, tavuk hırsız tilkiyi vuramamış. Sonunda kümes önüne kurduğu tuzakla, tilkiyi canlı olarak yakalamayı başarmış. Yakaladığı tilkiyi ayaklarından bir sırığa sıkıca bağlayıp köye getirmiş. Öbür köylülerin de tilkiden canları yandığı için, herbiri tükiye işkenceli ağır ölüm cezası öneriyormuş. Postunun canlı canlı yüzülmesini, hemen vurulmasını söyleyenler olduğu gibi, bir köylü de gözlerinin oyulup ormana salıverilmesini önermiş. Tilkiyi yakalayan köylüyse, cezayı kendi eliyle vermek istiyormuş. Evinden, balık avında kullandığı bir dinamit lokumu getirmiş. Fitol taktığı dinamit lokumunu, tilkinin derisine yerleştirmiş, sonra da fitili ateşleyip, iplerini çözdüğü hayvanı bırakmış. Fitol yanarken tdkı de alabildiğine kaçuyormuş. Ama daha ormana dalamadan, bir patlamayla tilki paramparça olmuş.

Aradan birkaç gün geçmiş, tilkiyi canlı yakalayıp dinamitle

öldüren köylü, kıyıda balık avına çıkmış. Bir kayanm üzerinden fitdini ateşlediği dinamit lokumunu denize fırlatacakken dinamit elinde patlayınca, sağ kolu gövdesinden kopmuş.

Bu kazanın, dinamit patlatılarak öldürülen tilkiyle bir ilişkisi yok elbet ama, o köydekilerden kimisi, balıkçı köylünün, tilkiye yaptığını, kolunu vererek ödediğini düşünmüşler.»

ANALARIN DOSTLUĞU

Prof. Dr. Halit Özkut yazıyor:

«O zaman, Balıkesir'de genç bir doktordum. Yd 1946... Eşim gebeydi. Bir yavru kedi aldık evimize. Çok güzel bir Ankara kedisiydi. Uzun bembeyaz tüylü... Ankara kedisi olduğu için de sağırdı.

Bigün sokakta kapkara bir kedi yavrusu gördük, tüyleri kısa, ama pırdpımdı. Evimizdeki apak kedimizle bu kapkara kedinin özgün bir görüntüsü olacağını düşündük. O kapkara kedi yavrusunu da evimize aldık, ikisi de dişiydi. Beyaz kedimizin tüylü kuyruğu görkemle uzanırdı. Kapkara kedimizse kamçı kuyruktu. Bu iki kedi, bitürlü birbirlerine alışamadılar, arkadaş olamadılar. Önlerine yemeklerini koyuyoruz, atak olan kara kedi hemen koşup yiyor, ak kediyi yemeğe yaklaştırmıyor. Ak kedi kibar olduğundan mızızlanıyor yemek için. Çok zaman, kara kediden artanları yiyebiliyor. Ne yaptıksa bunları birbirlerine alıştıramadık. Arauabir de birbirlerini papileriyle şamarlıyorlar.

Eşim, ilk oğlumuzu doğurdu. Kedileri, alt kattaki bir odaya aldık. İkisi de gebeydi. İlkin ak kedi doğurdu. Açık kül rengi dört yavrusu oldu. Kısa süre sonra da kara kedi doğurdu. Onun da dört tekir yavrusu oldu. Ak kediyle kara kedinin, ana olduk-

tan sonra birbirlerine karşı davranışları çok değişti. Kara kedi, ak kedinin yavrularını, ak kedi de kara kedinin yavrularını emziriyordu. Aralarında hiç aynlık yoktu. Hem kendi yavrularını, hem birbirlerinin yavrularını emzariyorlardı. Artık dost olmuşlardı. Yavruları da sütkardeş olmuştu.

Eşim, kedilere pek düşkün değilken, o da kedileri sevmeye başlamıştı.»

TOMBİK

Mersin, Çavuşlu köyünden B. Fatih Metin mektubunda şu olayı anlatıyor:

«Bigün okuldan eve geliyordum. Bir tüfek sesi duydum. Arkasından da acı acı köpek uluması duyuldu. Bekçi, bir köpeği vurmuştu. Bikaç yüz metre gidince, çaldarm arasından encik iniltileri duydum. Çalıların arasmda beş köpek yavrusu vardı. Öldürülen köpeğin yavruları olmalıydı. Çok üzüldüm, içlerinden birini aldım, evin yolunu tuttum, Üç İdlometrelik yolu, bir elimde okul çantam, bir elimde köpek yavrusuyla yürüdüm. Soluk soluğa eve geldim. Annem görünce,

— Nerden buldun o ayı yavrusunu? diye çıkıştı.

Gerçekten de ayı yavrusuna benziyordu, iyi ki babam geldi, de, köpek yavrusunu kümese koydu. Altı kardeşiz, altımız da köpeği çok seviyorduk. Ağabeyim, köpeğin admı Tombik koymuştu. Annem, Tombik'i sevmiyordu ama, biz hepimiz çok seviyorduk. Tombik büyüdü, kocaman bir çoban köpeği oldu. Şekeri çok seviyordu, ben de ona bol bol şeker veriyordum. Çok şeker yiyince salyaları akıyordu.

Annemden başka hiçkimseden korkmaz, hiçbirimizin sözünü dinlemezdi. Oturduğu yerden bde kaldıramazdık. Ama annem, yüzüne bakar bakmaz, hemen kuyruğunu kısar, ordan kalkar giderdi. Tombik, bizim sözümüzü dinlemezse,

— • Anne, Tombik'e bak! diye seslenirdik.

Biz böyle der demez, hemen kaçardı.

Evimize gelen konuklar, Tombik'i kapı önünde görüp de ordan kaldnamazlarsa, onlar da tıpkı bizim gibi,

— Anne, Tombik'e bak! diye bağırırlar, Tombik de hemen kalkar giderdi.

Küçük kardeşim, bir arkadaşıyla kavga ederken, Tombik, onu kurtarmıştı. Kimse küçük kardeşime sataşamazdı. Bir de, nerde görürse görsün, ailemizden birinin ayakkabısını gördüğü yerden alır, eve getirirdi. Geceleri konuk gittiğimiz komşu evlerinde, ayakkabımızı dışarda bırakırsak, o gece evimize yalnız ayak dönerdik. Çünkü Tombik, ayakkabımızı alıp götürürdü eve. Eve gelince ayakkabımızı bulurduk.

Babam, kooperatif müdürüydü. Kasada paranm çok olduğu günler, kapı önüne koyduğu sandalyeye Tombik'i oturturdu. Babam ona,

— • Burda yat Tombik! derdi.

Babam ordan indirmeyince kesinlikle inmez, bizi bile kapıya yaklaştırmazdı.

Bir tanıdığımız bize bir tavşan yavrusu hediye etti. Tombik'le tavşan çabuk arkadaş oldular. Tavşan bahçede otlarken, onun başından lüç ayrılmazdı. Bigün, eve konuk gelecek diye Tombik'i bağlamıştık, tavşanı da salmıştık. O gün tavşan kayboldu. Tombik'in gece ipini çözdük. Tombik o gece eve gelmedi. Bigün sonra sabahleyin, ağzında tavşan derisiyle Tombik eve geldi. Biz önce, tavşanı, Tombik'in parçaladığını sandık. Ama deriyi inceleyince, bıçakla kesilip yüzülmüş olduğunu gördük. Tombik, arayıp tarayıp tavşanın derisini bulmuş, eve getirmişti.

Bigün annem yemek yapacaktı. Masanın üstüne eti koyup içerden bişey getirmeye gitmiş. Gelmiş ki et yok masanın üstünde. Tombik'in bahçede havladığını duymuş. Çıkıp bakmış. Et yerdeymiş. Tombik etin yanındaymış. Komşumuzun kedisi de ağacın tepesindeymiş. Tombik, eti kapan kediyi kovalamış. Ağaca tırmanan kediyi havlayıp duruyormuş.

Şeker bayramıydı. Tombik'e o kadar çok şeker vermişim ki, Tombik'in salyaları akmaya başlamıştı. Babam, Tombik'in kuduz olduğunu söyledi. Ben, şeker yüzünden salyasının aktığını söyledimse de sözümü dinletemedim. Babam, Tombik'i tüfekte vurdurdu. Hem babam, hem de biz altı kardeş, Tombik'in ölüşü başında ağlaştık.»

KÖPEĞİN TEŞEKKÜRÜ

Kalp hastalıkları uzmanı Dr. Mustafa Türker, Meliha Gülenay'a şu olayı anlatmış:

«Sağnak yağışlı bigün, arabamla Karaköy'den geçerken, yağmurda ıslanarak bekleyenlerden iki kadını arabama aldım. Onlarla birlikte köpek de arabaya girdi. Bize kadınları arabama almış bulunduğum için, köpeği bırakmalarını söyleyemedim. Köpek iki kadın arkadaydı. Köpek, enseme yalamaya başladı. Çok tedirgin oldum, başımı sağa sola çevirmeye başladım. Bir kez köpek, işi daha da üeri götürüp yanaklarımı, yüzümü de yalıyordu. Ne yapacağımı şaşırdım. Köpek, belli ki teşekkür ediyordu ama, beni salya içinde bırakmıştı. Kadınların, köpeklerine engel olmamasına da pek şaşmıştım. O kadar şiddetli yağmur yağıyordu ki, köpekleri yüzünden kadınları da yarı yolda jndiremezdim. Cağaloğlu'na gelince kadınlar arabadan inmek istediler. Artık iki söz söylemenin sırası gelmişti.

— Hanımefendi, köpeğiniz olduğunu bilseydim, doğrusa sizi arabama almazdım. Köpeği hiç sevmem. Üstelik köpeğiniz yalaya yalaya beni salya içinde bıraktı da, hiç engel olmadınız... dedim.

Kadmm biri,

— Aman efendim, dedi, köpek bizim değil ki... Üstelik biz

köpekten çok korkarız. Sizin köpeğiniz diye sesimizi bile çıkarmadık...

Öyle hızlı yağmur yağıyordu ki, zavallı köpeğin, yağmurdan kurtulmak için, o iki kadının arabaya binişlerini fırsat bulup içeri daldığını, kendisini arabadan atmayayım diye de beni yaladığını anlamıştım.»

İNEK Mİ, AYI MI?

Okurlarımdan B. Aptullah Özel Çingit «Olay katkısız gerçektir» diye başladığı mektubunda, başkasından ileterek şu olayı anlatıyor:

«Boğaya gelen inek, koca boğayı görünce her nedense ormana doğru kaçmaya başlar. Boğa da kovalar. İnek arayı açar ve tepeyi aşınca bir ayı ile karşılaşır. Ayı fırlarsa da, azgın boğanın arkadan saldırdığını görünce hemen yakınındaki ağaca tırmanıp canını kurtarır. İnekle ayı aynı renkte olduğundan, azgın boğa, ineğin ağaca tırmandığını sanıp o ağacın dibinde durur, ağacı boynuzlayarak böğürmeye başlar. Köylüler üşüşürse de boğayı zaptedemezler. Köylüleri gören ayı kurtuluş umuduyla ağacın alt dallarına inerse de, boğa saldırınca ağacın tepesine fırlar. Kaçacak yeri yok ki ayının, yine iner aşağıdaki dallara... Boğa yine saldırır, ayı tepeye tırmanır.

Köylülerden biri tüfeğini ayıya doğrultup tetiği çeker. Ayı cansız yere yuvarlanınca Boğa üstüne saldırıp bir iki koklar yoklar, umduğunu bulamaz.»

POSTACI CİMİ

Ali Aslan adlı okurum yazıyor:

«1945 yılıydı. Kızkardeşim beyaz bir köpek yavrusu getirdim. Admı Cimi koydu. Kızkardeşimin elinden yer, onu çok sevdi. Kızkardeşimi, bizim Hacdar Köyü'ne yaya üç saat uzaklıkta Boğazgören köyünden bir gençle evlendirdik. İki köyün arasından Malatya-Sivas demiryolu geçer ve bir büyük çay akar. Kızkardeşim evimizden gittikten sonra Cimi yemez içmez oldu, havlayıp uluyup durdu. Sonra da ortadan kayboldu. Bikaç gün sonra dönmüş, başı öteki köyden yana havlayıp duruyor.

Kızkardeşimle eniştem bize geldiklerinde kaybolduğu günlerde Cimi'nin onlara gittiğini, orda bikaç gün «aldığını söylediler. Çok şaştık, hayvan üç saatlik yolu, demiryolunu, çayı nasıl aşmış da gitmiş dönmüş!

Bu köpek sürekli olarak bir kızkardeşime gidiyor, bir bize geliyordu.

Bikaç ay sonra babam hastalandı. Kızkardeşimle enişteme haber göndermek için adam ararken Cimi aklıma geldi. Bir pusula yazıp Cimi'nin boynuna bir iple bağladım. Köyden kovdum. O akşam kızkardeşimle eniştem bize geldiler. Cimi'yle gönderdiğimiz pusulayı almışlar.

O ydm şubat ayıydı. Soğuk, karlı bir hava... Bir akşam Ci-

mi'yi bitürlü eve sokamadık. Gece Cimi'yi kurüar parçalayıp yemiş. Ertesi günü babam, Cimi'nin parçalanmış kanh başını bulmuştu karların arasında... Bir çukur açıp zavalk Cimi'nin başını gömdük...»

BU BÖLÜMDE GAZETELERDE
YAYINLANMIŞ HAYVANLARA
DEĞGİN GERÇEK OLAYLAR
TOPLANMIŞTIR

KARGALARIN İNTİKAMI

3 Haziran 1974 günlü Hürriyet Gazetesinden:

STOCKHOLM - Arkadaşlarını öldüren köpeği yolda sahibinin yanında giderken gören binlerce karga, hayvana ve sahibine saldırmaya başlamışlar, olay yerine yetişen polisler de kızgın kargaların hücumuna uğrayınca, çareyi silah kullanmakta bulmuşlardır.

Yanında köpeği olduğu halde, yağmurlu havada gezinmeye çıkan kırk yaşlarında bir isveçli kadın, birdenbire binlerce siyah karganın üstlerine geldiğini, acayip çığlıklar atarak üstlerindeki elbiseleri parçaladıklarını, köpeğine saldırdıklarını görünce, neye uğradığını şaşırmıştır. Son hızla olay yerine yetişen polisler de kızgın hayvanların elinden kurtulamayınca 'curşunlar sıkış, yanlarındaki şemsiyeleri açarak onları kovmaya çalışmışlardır.

Sağsalim kuşlulabüen kadın, daha sonra köpeğinin iki gün önce bir kargayı öldürdüğünü açıklayınca, polisler durumu anlamışlardır.

KATIR DEYİP GEÇMEYİN

9 Eylül 1979 tarihli Günaydın gazetesinden:

Maden ocaklarında hayvan gücünden hâlâ önemli ölçüde yararlanılır. Küçük lokomotiflerin giremediği nispeten dar yollarda malzemeyi ve kömürü katırlar çeker. Yeraltında katırların özel ahırları ve seyisleri vardır.

Asansöre bindirilip gidecekleri yere götürülen ve tekrar geri getirilen katırlar da vardiyalı çalışır. Kanddli'de yerin 200 metre altındaki bu ahırda 13 tane katır bulunuyor... Alçaksağrı, Beyazburun gibi isimleri de var...

Katırlar uyanık ve dirençli hayvanlar. Biçok madenciden dinledik bunu. Bir katır kaç vagon çekeceğini bdirmiş... Genellikle 8 vagon çekermiş... Vagonlar birbiri ardına «tak-tak» vurup koşulurken kulaklarını dikip beklermiş hayvan. 9 vagon olursa katiyen yürümezmiş... Ancak fazladan yüklenen o vagonu çözdüklerini sezince, çeker götürürmüş öteldleri... Katır deyip geçmeyin o bile hakkını korumasını direnmesini biliyor...

Bayramdan bayrama yeryüzüne çıkardan bu katırlar çok yaşanıp yük çekemez hale gelince ne olur diye merak ettik... Bu konuda rivayet muhtelif...

EMEKLİ KATIRLAR NE OLUR?

Kimileri yeryüzüne çıkarılıp evlere küfeyle odun taşıdığı-
nı söylediler... Seyislerden bazıları Gülhane Parkına yem olarak
gönderildiklerini belirtti... Bir madenci de «iş yapamaz hale ge-
lince daha fazla çekmesin diye karnma dinamit bağlayıp uçuru-
ruz» dedi. Herhalde hepsi doğru. Çünkü EKİ'de katırlara ba-
kan merkezi bir merci yok. Ulaştırma Müdürlüğüne sorduk.
«Katırlar bölgelere bağlıdır biz bümeyiz» dediler. Bu yüzden
EKİ'deki katırların toplam sayısını da öğrenemedik.

Ama şurası gerçek, dört ayaklı katırların hiç biri EKİ'deki
bazı iki ayaklılar gibi çalışmadan, ter dökmeden yan gelip pa-
ra almıyor... Yeminin suyunun karşıdığını fazlasıyla ödüyor...

ANALIK

Aşağıdaki haber, 3 Temmuz 1974 günlü Günaydın Gazetesinde çıktı. Gazetede, ölü tayın başında bekleyen ana atın resmi de yayınlanmıştı.

BARTIN (THA) — Tomruk yüklü bir kamyon Bartın yolunda, daha on gün önce dünyaya gelen bir tayı ezerek öldürmüştür. Yavrusunun öldüğünü gören ana at saatlerce taym başından ayrılmamış, acı acı kişneyerek adeta insan gibi ağlamış, yas tutmuştur. Ana atm, ölü taym çevresinde dolaşarak kişnemesini, ayağıyla yerleri eşeleyerek dövünmesini, zaman zaman gidip onu hazin hazin koklamasını görenler «Bir hayvanın bu kadar ıstırap çekeceğini tahmin etmezdik.» demişlerdir. Sahibi bile duygulu atı çekip götürmemiştir. Tayı ezen kamyon şoförü olaydan sonra «Önüme çıkmasaydım hayvan» diye bağırarak hiç durmadan yoluna devam etmiştir.

SAHİBİNİ KURTARMAK İÇİN CANINI VERDİ

21 Temmuz 1972 günlü Hürriyet Gazetesinden:

MARDİN (HA) — Kızıltepe ilçesinin Yedikardeş köyünde Nuri Kaya adlı şahıs, tarlada çalışırken hasımlarının silahlı saldırısına uğramış, öldürüleceği sırada köpeği tarafından kurtarılmıştır.

Mehdi ve Emin Aslan isimli kardeşler, aralarında eski bir anlaşmazlık bulunan Nuri Kaya'nın üzerine saldırmışlar, kıyasıya dövmeye başlamışlardı. Yerde yatan Nuri'ye tam ateş edecekleri şuada araya sadık köpeği girmiş, kurşunu yiyerek sahibinin üzerinde can vermiştir. Etraftan yetişenlerin yardımı ile mutlak bir ölümden kurtulan Nuri Kaya, köpeği için bir mezar yaptırmış, üzerini çiçeklerle süslemiştir.

«O HÂLÂ BEKLİYOR»

Tanış, arkadaş, dost, *gerçek dost...* Her insanın tanışı çoktur, ama arkadaşı azdır. Dostu daha azdır. Gerçek dostuysa, dostundan da azdır.

Moskova'da yaşayan ve çalışan Türkolog Ekber Babaef, benim sayıları az olan gerçek dostlarımdan biriydi. Ölümüyle derin acı duydum.

8 Ekim 1976 tarihli bir mektup göndermişti bana. Mektubun bulunduğu zarfın içinden iki gazetenin kesigi çıktı. Kesiklerden biri 19 Eylül 1976, öbürü de 3 Ekim 1976 tarihli. İkisi de «Gençlik Doğru-Komsomolskaya Pravda» gazetesinden kesilmiş. Kesiklerden birinde yere yatıp sinmiş bir köpek resmi, öbüründeyse yine o köpek, bir uçağın iniş merdiveni önünde yolculara bakıyor.

Şimdi Babaef'in mektubunu okuyalım:

«Sevgili Aziz Bey,

Murat Belge bugün İstanbul'a dönüyor. O'nunla size çok ilginç bulduğum bir gazete yazısını «Komsomolskaya Pravda» gazetesinden kesip gönderiyorum. Sizin «Hayvan Deyip de Geçme» kitabınıza benim de bir katkı olsun.

Yazmam özeti şu: İki yıl önce Moskova'nın «Vunkovo» havaalanında bir yolcu kurt köpeğiyle birlikte uçağa binmek istiyor. Ama hostes, veterinerden sağlık belgesi olmadığı için kö-

peği uçağa almıyor. Yolcunun çok ivedi işi var, uçak da beş dakika soma kalkacak... Köpek için veterinerden belge almaya zaman yok. Adam, uçağı kaçıramayacağı için tasmaını boy-nundan çıkardığı köpeğini öpüp salıyor, hayvanı alanda bırakıp uçağa biniyor.

Köpek, sarnbinm arkasından bakakalıyor. Merdiven almıyor, uçağm kapısı kapanıyor. Uçak yürümeye başlıyor, köpek de uçağm arkasından koşuyor, koşuyor, soma uçak havalanınca başını göğe kaldırıp bakıyor.

Havaalanında kalan köpek bikaç gün her kalkışa geçen uçağm arkasından koşuyor, uçak kalkınca da başını göklere çeviriyor.

inişe geçecek uçakların pilotları alanda bir köpek görünce, ezilir diye köpeği almaları için telsizle haber veriyorlar. Köpeği, alan çalışanlarından birinin sanıyorlar. Ama köpeği yakalamak, tutmak olanağı yok.

Havalanan uçaklarda sahibini bulmaktan umudunu kesen köpek, bu kez havaalanına inen uçaklarda sahibini aramaya başlıyor. Uçak kapısına dayanan merdiveni görür görmez yaklaşıyor ve merdivenden inen yolcular arasında sahibini araştırıyor.

Daha sonraları büsbütün şaşdası bişey oluyor. Sahibi «İl-18» uçağıyla uçmuş olduğu içm, köpek somadan bunu nasd anımsıyorsa, bu kez salt 11-18 uçaklarının iniş merdivenine yaklaşıp yolculara bakıyor.

Bu olay iki yd böylece sürüyor. Köpek havaalanından ayrılmıyor. Bir merdiven altma sığınıp orda yaşıyor. Kimseye yaklaşıyor ve kimseyi yanma yaklaştırmıyor. Hayvana uzaktan yiyecek atıyorlar. Ama ne de olsa aç ve bakımsız kalıyor. Kışın karda üşüyor, titriyor. Başka köpekler saldırıp knîağmı parçalıyor. Ama o, alandan ayrılmıyor ve alana inen her 11-18 in yolcuları arasında sahibini arıyor.

19 Eylül 1976 tarihli «Gençlik Doğru» gazetesinin bu yazısı şöyle bitiyor:

«Bu yazımızı belki köpeğin sahibi de okur. Okursa şunu bilsin ki, Moskova Vunkovo havaalanında kendisini birisi beklemektedir.»

Bu yazının çıkışından iki hafta sonraki 3 Ekim 1976 tarihi «Komsomolskaya Pravda» gazetesinde bu konuda bir yazı daha çıktı. Yazıda, ilk yazıdan sonra havaalanına bu konuyla ilişkili binlerce mektup geldiği bildiriliyor. Herkes o köpeği merak ediyormuş. «Sahibi geldi mi?» diye soruyorlarmış ve «Sahibi gelmediyse bana verin, ben bakarım.» diyorlarmış. Hemen hergün havaalanına ülkenin dört bir yanında postayla mektup yağıyormuş ve köpeğin beslenmesine harcansın diye paralar gönderiliyormuş.

Bigün Donetik kentinden gelen bir uçaktan yaşlı bir kadın iniyor. Ama yaşlı kadın kente gitmiyor, alanda birini arıyor. Kimi aradığı sorulunca da «Köpeği» diyor «O bana gelir, ben bakarım ona...»

Elbette köpeği yaşlı kadına vermiyorlar, belki günün birinde sahibi çıkıp gelir diye... Yaşlı kadının da Moskova'da kim sesi yokmuş, havaalanının görevlileri biletini alıp yaşlı kadna geri gönderiyorlar.

Bu ikinci yazı da şöyle bitiyor:

«Ve köpek hâlâ bekliyor.»

Bana bunları yazan Babaef, mektubuna şunları ekliyor:

«Bu olay beni çok etkiledi, çok duygulandım. Hemen sizin «Hayvan Deyip de Geçme» kitabınız aklıma geldi. Haaa, şunu da ekHyeyim, «Komsomolskaya Pravda çok okunan, 5 müyon trajlı çok ciddî bir gazetedir.»

ORMANDA KAYBOLAN 3 YAŞINDAKİ KIZI
DAG ASLANLARI ISITARAK DONMAKTAN
KURTARDI

26 Aralık 1976 günlü Hürriyet Gazetesinden:

BUENOS AIRES (A.A.) — Çiçek toplamak amacıyla gittiği ormanda kaybolan 3 yaşındaki Arjantinli bir kız, dağ aslanları olarak bilinen Pumalar tarafından ısıtarak donmaktan kurtarıldı ve babası 3 gün sonra kızını bir ağaç dibinde ağlarken buldu.

Olay Arjantin'in kuzey batısındaki ormanlık bölgede cereyan etti. «La Razon» Gazetesi'nin yazdığına göre, Rosalia Guzman adındaki 3 yaşındaki kızın kaybolmasından sonra çevre halkı ormanda geniş çaplı aramalar yaptılar. Ancak küçük kıızı bulamadılar. 3 gün sonra kızın kaybolduğuna hükmedüerek arama çalışmalarına son verildi.

Ancak küçük Rosalia'nın babası, olayın üzerinden 8 gün geçmesine rağmen ormanda son bir arama daha yapmaya karar verdi ve tek başına ormana daldı. Ormanda pumaların taze ayak izlerini gören baba, önce çok korktu ve kızının pumalar tarafından parçalandığını sandı.

Bu sırada bir ağacın arkasından hıçkırık sesleri duyan genç

adam, oraya yönelince kızını bir ağacın dibinde oturmuş, ağlar durumda buldu.

Hastaneye kaldırılan küçük Rosalia, pumaların dişleriyle elbisesini parçaladıklarını, ancak daha sonra vücutlarını kendi vücuduna yapıştırarak, sıcaklıklarıyla kendisini donmaktan kurtardıklarını söyledi.

AYGIR KAMALPOUR, SEYİSİNİN
HAYATINI KURTARDI

5 Şubat 1977 günlü Hürriyet Gazetesinden:

Evet, sadece filmlerde rastlanır böylesine «duygusal» bir hikâyeye. Seyisi Cevdet Balık bir şafak vakti onu egerlemiş, yürüyüşe çıkarmıştı. Biçmişiz yerinden bir sinek ısırınca huylandı soylu at birden. Taşa takddı, toparlanamadı. Üzerindeki seyisi ile yuvarlandı. Çukura düşen seyis Cevdet Balık bayılmıştı. At kalktı yerden. Yaralıydı ama seyisini baygm görünce gitti haraya diğer seyisin uyuduğu evin önüne diküdi. Burnu ile kapıya vura vura uyandırdı seyisi... Sanki «İşte orada» dercesine yaptığı hareketlerle onu peşine taktı... Ve baygm seyisin başına getirdi. Cevdet Balık hastanede açtı gözlerini... 10 gün yattı... Ve hayatta kalışını İngiliz soylu, bir zamanların fırtına atı, şimdi jokey kulüp harasmm aygırı, meşhur koşu atlarından «Taüm»ın babası Kamalpour'a borçlu olduğunu anladı... Şimdi ikisinin arasından su sızıyor.

GENERALİN KÖPEĞİ HASTANENİN KAPISINDAN BİR AN AYRILMIYOR

21 Ekim 1981 günlü Günaydın Gazetesinden:

LONDRA — Geçtiğimiz cumartesi günü otomobile konan bombayla ağır yaralanan İngiliz Generali Sir Steuart Pringle'nin Bella adındaki sadık köpeği, olay gününden beri hastanenin önünden ayrılmıyor. Siyah Labrador cinsi Bella, olay günü generalle birlikte otomobile binmiş ve bir iki dakika sonra bomba patlamıştı. Otomobilin arkasında duran Bella mucize kabilinden hiç yara almadan suikast olayından kurtulurken şoför yerinde oturan generalin iki bacağı birden feci şekilde parçalanmıştı. Olaya şahit olan genç bir memur, damı havaya fırlayan otomobilin yanma yaklaştığında ağır yaralı generalin ilk sözü «Köpeğim nasd?» diye sormak olmuştu.

Halen Londra'nın King's College Hastanesinde tedavi görmekte olan 53 yaşındaki generalin bir bacağı dizinden itibaren kesilmiş bulunuyor, doktorlar diğer bacağı ise kurtarma çabası içindeler. Sadık köpek Bella'yı ise olay gününden beri hastane kapısından ayırmak mümkün olmadı .

100 YUNUSBALIĞI TOPLUCA İNTİHAR ETTİ

8 Ocak 1982 günlü Günaydın Gazetesinden:

TOKYO (A.A.) — Japonya'nın güneyindeki Kiyuşiyu adasındaki bir plajda son 48 saat içinde 100'den fazla yunusbalığı kendilerini karaya atarak intihar ettiler.

30 kadarı çok güçsüz görünen balıkların plajın sığ yerlerine kadar sokulduğunu gören balıkçılar büyük güçlükle bunları yeniden sulara sürükledi, ancak 40 kadarının kısa bir süre sonra yeniden kıyıya gelerek sudan çıktığı görüldü.

Bu sabah ise intihar eden yunusların 100'ü aştığı görüldü. Balıklardan birçoğu öldü ve bir kısmının da can çekiştiği belirtildi.

TOPLU İNTİHAR

10 Ocak 1982 günlü Günaydın Gazetesinden:

TOKYO.— Japonya'nın Miyazaki kıyısında 100 kadar yunus-balığınm başlattığı toplu intihar olayı dün de devam etti ve böylece kendülerini kıyıya atarak yaşamlarına son veren yunusların sayısı 150'ye yükseldi.

Kasabadaki balıkçılar yunusların bir kısmını yeniden denize göndermeyi denedilerse de yunusbalıkları inanılmaz bir inatla yeniden kıyıya döndüler ve can çekişerek intihar ettiler. Bir iddiaya göre erkek bir yunusbalığı henüz belirlenemeyen bir nedenle karaya çıktığında, sürüdeki diğer yunuslar bağlılık gösterisi olarak, onun hareketini izleyerek kendilerini karaya atıyorlar. Balinalar arasında ise toplu intihar olaylarına daha sık rastlanıyor.

CADDE ORTASINDA İKİ GÜN
ÖLÜMÜ BEKLEDİ...

2 Aralık 1980 günlü Cumhuriyet Gazetesinden:

Kimse nereden, nasd geldiğini bilmiyor. Hasta mıydı, sakat mı o da bilinmiyor. 25 Kasım 1980 günü Antalya Bahçelievler Nuri Teoman Caddesinde yürürken kaldırım kenarına yığıldı kaldı. Çocuklar üşüştü basma, önce çekindiler, uzaktan kolladılar yerinden kalkmayınca yanaştılar, kimi kalkması için tekmeledi, kimi yazık dedi, kimi de yesin diye önüne portakal, elma attı. Kimsesiz ve çaresizdi. Ve iki gün sonra başı bir daha kalkmamak üzere soğuk kaldırım taşının üstüne düştü. Daha sonra Belediye Temizlik İşleri kamyonuna yüklenip götürüldü.

MİNNOŞ» ALMAN GAZETELERİNE
KONU OLDU

8 Aralık 1980 günlü Günaydın Gazetesinden:

Selahattin KAYA, MÜNİH (Özel) — Türk işçisi Mehmet Tunç'un kedisi «Minnoş» izinden dönerPsahibiyle gittiği Almanya'dan 61 gün yol yürüyerek Türkiye'deki evine geri döndü.

Almanya'da çalışan Mehmet Tunç, tatilini bitirdikten sonra ailesiyle birlikte yanma «Minnoş»u da aldı ve İstanbul'dan yola çıktı. Üç günlük bir yolculuktan sonra Almanya'dald evine ulaşan Mehmet Tunç, kedisini kafesinden çıkararak evinin içinde serbest bıraktı. Ancak iki gün sonra «Minnoşsun kaybolduğunu gören Mehmet Tunç, bulunması için Alman makamlarına baş vurdu. Alman makamları kediyi her yerde ararken, «Minnoş»un kaybolmasından iki buçuk ay sonra Mehmet Tunç'a Türkiye'deki akrabalarından bir mektup geldi. Mektubu okuyan Mehmet Tunç az daha şaşkınlıktan küçük dilim yutacaktı. Çünkü akrabaları «Minnoşsun Türkiye'deki evinde bulunduğunu yazmışlardı. Mehmet Tunç Alman makamlarını arayarak kedinin Türkiye'de bulunduğunu bildirdi. Olayı haber alan Alman basını «Minnoş»un 2 bin 500 küometrelik yolu 61 günde yürüyerek İstanbul'a ulaştığı haberini yayınladı. Konu ile ilgili olarak konuşan Hamburg Veteriner Fakültesi'nin bir öğretim üyesi «Kedi, köpek ve bazı kuşlar mesafe ne kadar uzak olursa olsun, alıştıkları yere götürüldükleri yerden geri dönebilirler.» dedi.

CAVA'DAKİ DENİZ KAZASINDA 3 ÇOCUĞU YUNUSLAR KURTARMIŞ

3 Şubat 1981 günlü Hürriyet Gazetesinden:

CAKARTA (AA.) — Endonezya bandıralı taşıt gemisi «Tampomas-2»nin Cava Denizinde yanarak batmasından bir hafta sonra denizde ve çevresindeki adalarda hâlâ kurtulanlara rastlanmakta.

Dün de en büyüğü 12 yaşında olan 3 çocuk bir tahlisiye sandalında sağ bulundu. Haberi veren yerel gazete, alevler içindeki gemiden babaları tarafından denize atılan 3 çocuğu yakındaki tahlisiye sandalına kadar yunusbahklarınm götürdüğünü bildirdi. Endonezya Hükümeti, cumartesi günü durdurduğu kurtarma çalışmalarını, Doang-Deangan adasında 109 kazazedenin daha bulunması üzerine yeniden başlattı.

İNSANLARA EN YAKIN BALIK : YUNUS

Yunusbalıkları ötedenberi insanlara yakınlıklarıyla tanınan memeli bir balıktır. Yunuslar için anlatılan bir çok öyküde bu ilginç yaratıkların gemilere yol gösterdikleri, onların peşlerinden gittikleri ve birçok olayda da insanlara yardımcıları, yakınlıkları vurgulanır. Bu yüzden de yunuslar da birçok hayvan gibi özellikle insan dostu bilinirler.

Yunus (Delphinus), boyu 3 metreyi aşmayan, sırtı kara, karnı beyaz ve domuz balıkları gibi sürüler halinde yaşayan bir memeli hayvandır. Ilık ve tropikal bölgelerde daha çok görülür. Ağız gaga şeklinde uzamıştır. Küçük büyük bütün balinalar gibi bu hayvan da yağı için büyük ölçüde avlanır.

XNXS»& 'S> ^SKjmeYre \nz\ a yüzeVüir ve 7- metie yukarı sıçrayabilir. Ayırt eddebüen sesötesi bir dü kullanır ve çok gelişmiş bir ruhî yapı gösterir. Yavru yunus doğduğu zaman 1 metre uzunluğunda, 12 kilo ağırlığındadır, onsekiz ay meme emer.

BİR BUÇUK AYDIR KAYIP OLAN KADININ
CESEDİ KÖPEĞİNİN YARDIMIYLA
BULUNDU

21 Mart 1982 günlü Günaydın Gazetesinden:

İZMİT (A.A.) — İzmit'e bağlı Gebze'nin Güzeltepe köyünde oturan ve bundan bir buçuk ay önce kaybolan bir kadının cesedi köpeği tarafından evinin yakınındaki içi su dolu bir çukurda bulundu.

Makbule Kılıç bir buçuk ay önce evinden alış-veriş etmek için çıktı ve bir daha dönmedi. Makbule Kılıç tüm aramalara rağmen bulunamadı. Önceki gün kadının köpeği evin 30 metre uzağındaki bir çukur önünde durarak uzun uzun ulumaya başladı. Bunun üzerine söz konusu yere koşan köylüler Makbule Kılıç'ın cesediyle karşılaştılar.

GÜVERCİNLERİN MİNSK ŞEHRİNİ İSTİLASI SÜRÜYOR

16 Mart 1982 günlü Cumhuriyet Gazetesinden:

MOSKOVA (Akajans-UPI) — Kışı geçirmek için Sovyetler Birliği'nin Karadeniz kıyısındaki Minsk şehrine toplanan güvercinler, bölge için tehlikeli oluyor. Moskova Radyosu yoğun kar yağışı yüzünden buldukları yerden hareket edemeyen güvercinlere karşı motorlu araçları uyardı.

Radyo haberinde, Minsk şehri sakinlerinin, yiyecek bulamayan güvercinlerin beslenebilmeleri için 20 bin kadar yemlik hazırladıklarını ve bunları belirli noktalara yerleştirdiklerini de bildirdi. Üç hafta kadar önce güvercinlerin istilası yüzünden Minsk şehri havaalanı trafiğe kapatılmıştı.

BİR ELEŞTİRİ

Yaşanmış diye anlatılan hayvan öykülerinden kimisine inanmak zor, hatta olanaksız. Kimi hayvanların aygıt kullandıkları bile anlatılır. Oysa aygıt yapma ve kullanma, insanla hayvanın ayrımlarından en önemlisidir. Bir zekâ ürünü olan aygıt ya ma ve kullanma insanlara özgüdür.

Kimi hayvanlarda çok gelişmiş olan içgüdüsel davranışlar, hayvanlara aşırı sevgisi olanlara bilinçmiş, bilinçli davranışmış gibi görünebiliyor.

Bütün bunlardan başka, biz insanlar, hayvanlarda, hele beslediğimiz, sahibi olduğumuz hayvanlarda olağanüstülükler ve insana yakınlıklar görmeye eğilimliyiz. Buyüzen hayvanların içgüdüsel bir davranışını kendimize göre yorumladığımız oluyor. Bu kitapta derlediğim hayvan öykülerinde böyle yorumlananlar, da var. Bu hayvan öykülerine, uydurulmuş diyemeyiz, / ama bir yorum yamlsamasıdn diyebiliriz.

Hayvanlara sevgisi ve ilgisi olan Ömer Sezer adlı okurum, gönderdiği aşağıdaki eleştirisinde bu tür hayvan öykülerine dikkat çekiyor:

«... Özellikle kitabın başında ve sonundaki yorumlarınızı ilgi ve beğeniyle okudum. (. . . .) Kitabınızın sonunda bir eleştiri mektubunu yayınlamış ve buna yanıt vermişsiniz. İşte bundan cesaret alarak ve eleştiriye açık bir insan olduğunuzu dü-

şünerek bu eleştiri mektubunu yazıyorum. (.) Kitabınızın başında ve birçok yerinde «Hayvanlara değgin gerçek olaylar» deniliyor. Bu gerçek kelimesi olmasaydı belki de bu mektubu yazmazdım. Ama «gerçek» denilmesine karşın kitabınızdaki kimi olayları söylenti yada uydurma olarak nitelendirebiliriz.

(.) Genellikle aydarla ilgili gerçekdışı bilgüer veriliyor. Ayının insan gibi alet kullandığı yazdım. Ayının bir konuşmadığı kalmış.

Aymm tükürdüğü inanışının yanlış olduğu, aylarla ilgili araştırma kitaplarında ve hayvanlar ansiklopedderinde belirtilmiştir.

Aymm taş atabildiği ve insana kollarıyla sarıldığı inanışına Anadolu'nun birçok yerinde rastlanır. Ama zoologlar bunun olanaksızlığını söylerler.

(.) Karadağ keçileri hakkında bilgi veriliyor. Şimdiye kadar hiç Karadağ keçisi görmedim ama, onlar da öteki dağ keçileri gibi geyik türünden yada keçi antilopu ailesinden olması gerekir. Önemli nokta, Karadağ keçilerinin tek boynuzlu olduğu söyleniyor. Oysa hiçbir dağ keçisi, keçi antilopu yada geyik tek boynuzlu olmaz. Bu tür hayvanlar, profilden bakıldığında tek boynuzluymuş gibi görünebilir. Tek boynuzlu at söylencesi de böyle bir yanılgıdan doğmuştur.»

Bu eleştirilerde bulunan Bay Ömer Sezer, benim başımdan geçmiş ve «Uçan Kazlar» başlığıyla anlattığım olay için de, evcil kazların uçamayacağını söyleyerek yandmış olabileceğimi yazıyor. Öteki eleştirileri için bişey söyleyemem, ama anlattığım uçan kazlar, tanığı olduğum, yaşadığım gerçek olaydır.

SON SÖZ

Hayvanlara değgin gerçek olaylardan derlediğim bu kitabı, hayvan sevgisinin yaygılaşması için yayınladım.

Gazete haberlerinden öğrendiğimize göre, Habeşistan imparatoru Haile Selasiye'nin çok sevdiği bir küçük köpeğinin boyunda milyonlar değerinde taşlarla süslü bir tasma varmış. Ölümünden sonra kedderine köpeklerine bakılması için milyonlarca lira tutarında miras bırakanlar olduğunu gazetelerden öğrenmekteyiz. Çok sevdiği köpeğine, pahalı taşlardan takma diş taktıranları gazeteler aradabilir yazar. Özel aşçılar, bakıcılar tutarak, kendilerine, köpeklerine baktıranlar da var.

Anladığım hayvan sevgisi, bu türlü olanlar değildir. Hayvan sevgisinin amacı, hayvanı sevmek için hayvanı sevmek olmamalıdır.

Kimileri de hayvanları, insandan nefret ettikleri için severler, insanlarda umdukları vefayı bulamayıp içlerine kapananlar, bütün kazançlarını besledikleri kırkelli kediye harcayanlar vardır.

Bir de insanlara hiç değer vermeyip, hatta insanlara düşman olup hayvanlara aşırı sevgi besleyenler vardır. Örneğin, birçok romana, filme konu olan kimi naziler, özellikle kimi nazi şefleri aşın hayvan sevgisi olan kişilerdi. Hiç acımasız, insanları, çocukları ölüme göndermelerinin, fırında yaktırmalarının ardmdan

bir kanaryanın ötüşüyle duygulanıyor, bir kaplumbağayı özenle besliyor, hasta kedi karşısında açmıyor, bir yaralı köpek için ağlayabiliyorlar. Böyle olayları anlatan romanlar, filmler çoktur.

Bir okurumuz, bu kitapta topladığımız hayvanlara değgin olaylar bir gazetede yayınlanırken gönderdiği mektubunda, insanlarımızın hayvan sevmediklerim yazıyor ve beni şöyle eleştiriyordu:

«Batının kimi ülke ve insanlarını tanıyan bir yurttaş olarak derim ki, hayvan sevgisi en az olan insanla 1, hatta hayvana düşman olanları bizim sınırlarımız içinde bulursunuz. En kalabalık kentlerimizde kalburüstü aile çocuklarının bile sokakta buldukları başıboş kedi yavrularına yaptıkları işkenceleri görmüş olacaksınız. Anababalar, çocuklarına hayvanları okşayıp sevmesini öğretmedikleri gibi, sokaklarımızda sürüp giden bu işkence Olaylarını gözleyip, çocukların sacük eğilimlerini önlemezler.

Uzağa ne gidiyoruz. Ankara Hayvanat Bahçesi'ndeki aslanın bir gözü, seyircilerden büinin attığı taşla kör olmuştur. Bizde kedi, köpek harası, çiftliği yoktur. Atlarımız cdızdn, bakımsızdır; onlara sütçü beygiri deriz. Sokaklarımızda kümes hayvanları bacaklarından tutulup başaşağı sarkıtılarak taşınır. Hele zavallı eşeklerin, kötü yapılmış semerler yüzünden sırtları yara içindedir.

Biz, hangi kuruluşumuza, yaptığımız hangi işe dayanarak hayvansever toplum olduğumuzu ileri sürebiliriz?

Kendderini beslemekte zorluk çekenler, değil hayvanları, komşularını bde tam anlamıyla sevemez.»

Bu okurumun mektubunda, katıldığım, katılmadığım yerler var. Ama son yargıma yüzdeyüz katılmaktayım. Tıpkı sanat beğenisi, sanat sevgisi gibi, hayvan sevgisi de, ancak ekonomik ve sosyal koşulların belirli bir üst düzeye ulaştığı toplum insanların gözülür. Bu okurum bu yargısından sonra da şöyle diyor:

«Siz bir Çocuk Bakım Vakfı kurmuşsunuz. Onun yerine Hayvanları Koruma Derneği'ne bir bağışta bulunsaydınız! Aklınıza gelmemiş miydi yoksa? Bu da sizin, ne kadar hayvan sevgisiyle dolu bir yürek gezdirdiğimize delalet eder.»

Okurumun bu önerisine şu nedenlerle karşıyım:

Bana göre, hayvan sevgisinin amacı, insan sevgisini sağlamak olmalıdır. Hayvanları, doğayı sevmeyenler, insanları da sevmezler; başka insanları sevmeyenler, gerçekte kendilerini de sevmiyorlardır, kendilerine bile düşman olurlar.

Hayvanları severek, bu sevgi yoluyla, insanları sevmeliyiz. Hayvanları seven bir insanın, insanları da sevdiğini sanmak yanlıştır. Kimi nazi deri gelenlerinde, hayvanları doğaldışı sevenlerde, köpeklerine pahalı takmadış taktıranlarda, köpeğine mdyon değerinde tasma takanlarda, mdyonlar tutan miraslarını kedilerine, köpeklerine verenlerde görüldüğü gibi bu tür hayvanseverlik, insanı, insanları sevmeye ulaştırmaz, tersine, insanlardan uzaklaştırır.

Hayvan sevgisinin amacının, insanı sevmek olması gerektiği inancındayım. Bu kitabı da böyle bir amaçla derledim. Buyüzen kitabı, çocuklarımızın okumalarını çok istiyorum. Derlediğim bütün olayların, bu amaca yönelik olduğunu söyleyemem. Gelecek basımlarında kitabın daha zenginleşip salt bu amaca göre düzenleneceğini umuyorum.

Hayvanları her seven kişi ile insanları da sevmez, ama insanları seven her kişi, hayvanları, doğayı kesinlikle sever.

Feneryolu - 26 Haziran 1973
Aziz Nesin